

ТӨРИЙН БАНК ХХК

(Монгол Улсад бүртгэлтэй аж ахуйн нэгж)

**Аудитлагдсан санхүүгийн тайлан
2020 оны 12 дугаар сарын 31**

ТӨРИЙН БАНК ХХК

2020 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31-НИЙ ӨДРӨӨР ДУУСГАВАР БОЛСОН ЖИЛИЙН САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН

АГУУЛГА	ХУУДАС
БАНКНЫ ТАЛААРХ МЭДЭЭЛЭЛ	1
ТӨЛӨӨЛӨН УДИРДАХ ЗӨВЛӨЛИЙН ДАРГА БА ГҮЙЦЭТГЭХ УДИРДЛАГЫН МЭДЭГДЭЛ	2
ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ДҮГНЭЛТ	3 – 4
АШИГ, АЛДАГДАЛ БА БУСАД ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ОРЛОГЫН ТАЙЛАН	5
САНХҮҮГИЙН БАЙДЛЫН ТАЙЛАН	6
ӨМЧИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙН ТАЙЛАН	7
МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН	8
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГУУД	9 – 92

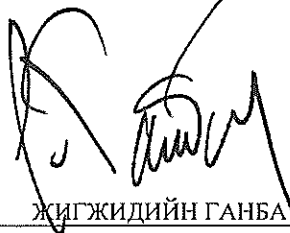
ТӨРИЙН БАНК ХХК
БАНКНЫ ТАЛААРХ МЭДЭЭЛЭЛ

ТУЗ-ИЙН ГИШҮҮД:	Жигжидийн Ганбат Мэргээгийн Батхуяг Идэшийн Батхүү Ургамалын Бямбасүрэн Пүрэвжавын Сайнзориг Зоригтбаатарын Энхболд Миширийн Батжаргал Данзанбалжирийн Энхжаргал Сосорын Цэнд-Аюуш
НАРИЙН БИЧГИЙН ДАРГА:	Ганболдын Баясгалан
АЛБАН ХАЯГ:	Төрийн Банк ХХК-ийн байр Бага тойруу – 7/1, 1-р Хороо, Чингэлтэй Дүүрэг, Улаанбаатар-210644, Монгол Улс
АУДИТОРУУД:	Эрнст энд Янг Монголия Аудит ХХК Мэргэшсэн нягтлан бодогчид

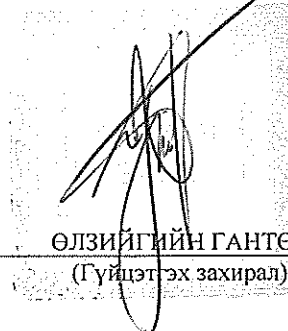
ТӨРИЙН БАНК ХХК

ТӨЛӨӨЛӨН УДИРДАХ ЗӨВЛӨЛИЙН ДАРГА БА ГҮЙЦЭТГЭХ УДИРДЛАГЫН МЭДЭГДЭЛ

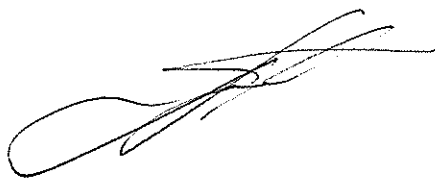
Төрийн Банк ХХК-ийн (цаашид “Банк” гэх) Төлөөлөн Удирдах Зөвлөл (“ТУЗ”) - ийн дарга Жигжидийн Ганбат, Гүйцэтгэх захирал Өлзийгийн Гантөр болон Санхүү хариуцсан дэд захирал Долгоржавын Баттулга, бид энэхүү тайлангийн 5 – 92 дугаар хуудсанд үзүүлсэн, Банкны санхүүгийн тайлангууд нь 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны санхүүгийн байдал хийгээд тухайн өдрөөр дуусгавар болсон санхүүгийн жилийн үйл ажиллагааны үр дүн, мөнгөн гүйлгээг Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандартуудын дагуу үнэн зөв, бодитой илэрхийлсэн гэдгийг үүгээр мэдэгдэж байна.

ЖИГЖИДИЙН ГАНБАТ
(Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн дарга)

ӨЛЗИЙГИЙН ГАНТӨР
(Гүйцэтгэх захирал)

ДОЛГОРЖАВЫН БАТТУЛГА
(Санхүү хариуцсан дэд захирал)

Улаанбаатар хот, Монгол Улс
Огноо: 2021 оны 3 сарын 18

ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ТАЙЛАН

Төрийн Банк ХХК-ийн хувьцаа эзэмшигчдэд

Дүгнэлт

Бид Төрийн Банк ХХК (“Банк”)–ийн 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх Банкны санхүүгийн байдлын тайлан, тухайн өдрөөр дуусгавар болсон санхүүгийн жилийн ашиг алдагдал ба бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайлан, өмчийн өөрчлөлтийн тайлан, мөнгөн гүйлгээний тайлан, нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын товчоо болон бусад тайлбар тодруулгуудаас бүрдсэн санхүүгийн тайлангуудад аудит хийж гүйцэтгэлээ.

Бидний дүгнэлтээр дээр нэрлэсэн санхүүгийн тайлангууд нь 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны санхүүгийн бийдал хийгээд тухайн одроор дуусгавар болсон санхүүгийн жилийн үйл ажиллагааны үр дүн, мөнгөн гүйлгээг Нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандартын зөвлөл (НББОУСЗ)-өөс баталж гаргасан Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандартууд (“СТОУС”)–ын дагуу материаллаг алдаагүй, үнэн зөв толилуулсан байна.

Дүгнэлтийн үндэслэл

Бид энэхүү аудитын ажлыг Аудитын олон улсын стандарт (“АОУС”)–уудын дагуу хийж гүйцэтгэлээ. Уг стандартуудын дагуу хүлээсэн үүрэг хариуцлагуудыг энэхүү тайлангийн “Санхүүгийн тайлангийн аудитад хүлээх аудиторын үүрэг хариуцлага” хэсэгт харуулав. Бид Нягтлан бодогчдын ёс зүйн олон улсын стандартын зөвлөлөөс баталсан “Мэргэшсэн нягтлан бодогчдын ёс зүйн дүрэм”–ийн дагуу Банкнаас хараат бус бөгөөд уг дүрэмд заасны дагуу өөрсдийн бусад ёс зүйн үүрэг хариуцлагаа бүрэн биелүүлсэн болно. Бидний олж авсан аудитын нотолгоо нь бидний гаргасан дүгнэлтэд хангалттай, зохистой үндэслэл болж чадна гэдэгт бид итгэлтэй байна.

Санхүүгийн тайлангуудтай холбоотойгоор удирдлага болон засаглах эрх мэдэл бүхий этгээдүүдийн хүлээх хариуцлага

Санхүүгийн тайлангуудыг СТОУС–ын дагуу бэлтгэх, үнэн зөв толилуулах ба залилан, алдааны улмаас үүсч болох материаллаг буруу илэрхийлэлгүй санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэх боломжийг бий болгоход шаардлагатай гэж удирдлагын тодорхойлсон дотоод хяналтуудад удирдлага хариуцлага хүлээнэ.

Банкны удирдлага нь санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэхдээ Банкны үйл ажиллагааг зогсоох эсвэл татан буулгахаар төлөвлөсөн эсвэл эдгээрээс өөр бодит сонголт байхгүйгээс бусад тохиолдолд санхүүгийн тайлангуудыг гаргахдаа удирдлага нь тасралтгүй байх зарчмын дагуу Банкны үйл ажиллагааг тасралтгүй явуулах чадварыг үнэлэх, боломжтой бол тасралтгүй байх зарчимтай холбоотой асуудлуудыг тодруулах, нягтлан бодох бүртгэлийн тасралтгүй байх суурийг хэрэглэх үүрэгтэй. Засаглал хариуцсан этгээдүүд нь Банкны санхүүгийн тайлагналын үйл явцад хяналт тавих үүрэгтэй.

Санхүүгийн тайлангийн аудитад хүлээх аудиторын үүрэг хариуцлага

Залилан эсвэл алдаанаас үүссэн материаллаг буруу тайлагналуудаас санхүүгийн тайлан нь бүхэлдээ ангид эсэх талаарх үндэслэлтэй баталгаа олж авах, дүгнэлт бүхий аудиторын тайлан гаргах нь бидний зорилго юм.

Зохистой баталгаажуулалт гэдэг нь өндөр түвшний баталгаажуулалт боловч “АОУС”–ын дагуу хийгдсэн аудит нь оршин байгаа материаллаг буруу тайлагналуудыг байнга илрүүлнэ гэсэн баталгаа биш юм. Буруу тайлагналууд нь залилан эсвэл алдаанаас үүсч болох ба хэрэв тэдгээр нь дангаараа эсвэл нийтдээ санхүүгийн тайланд үндэслэн гаргасан хэрэглэгчдийн эдийн засгийн шийдвэрт нөлөөлөх магадлалтай бол материаллагт тооцогдоно.

“АОУС”–ын дагуу хийх аудитын үед бид мэргэжлийн үнэлэмж, мэргэжлийн үл итгэх зарчмыг баримтлан ажилладаг. Бид мөн:

- Залилан эсвэл алдааны улмаас үүсч болох санхүүгийн тайлангийн материаллаг буруу тайлагналуудын эрсдэлүүдийг таних, үнэлэх, тэдгээр эрсдэлд тохирох аудитын горимуудыг боловсруулах, гүйцэтгэх, өөрсдийн дүгнэлтэнд үндэслэл болохуйц хангалттай, зохистой аудитын нотолгоог олж авах. Залилан нь хуйвалдах, бичиг баримт хуурамчаар үйлдэх, санаатайгаар орхигдуулах, буруу мэдэгдэл хийх, дотоод хяналтыг зөрчих зэрэг үйлдлүүдтэй холбоотой байж болох тул залилангаас үүдэн гарсан материаллаг буруу тайлагналыг илрүүлэхгүй байх эрсдэл нь алдаанаас үүдэн гарсан буруу тайлагналыг ирүүлэхгүй байх эрсдэлээс өндөр байдаг.

ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ТАЙЛАН (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Төрийн Банк ХХК-ийн хувьцаа эзэмшигчдэд (үргэлжлэл)

Санхүүгийн тайлангийн аудитад хүлээх аудиторын үүрэг хариуцлага (үргэлжлэл)

- Банкны дотоод хяналтын үр нөлөөтэй байдалд дүгнэлт өгөх зорилгоор биш тухайн нөхцөл байдалд тохирохуйц аудитын горим боловсруулахын тулд аудитад хамааралтай дотоод хяналтын талаар ойлголт олж авах.
- Хэрэглэсэн нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогууд нь зохистой эсэх, удирдлагын зүгээс нягтлан бодох бүртгэлийн ойролцоолсон тооцооллууд, тэдгээрт холбогдох тодруулгууд нь үндэслэлтэй эсэхийг үнэлэх.
- Нягтлан бодох бүртгэлийн тасралтгүй байх зарчмыг удирдлага зохистой хэрэглэсэн эсэх, олж авсан аудитын нотолгоонд үндэслэн Банкны үйл ажиллагаагаа тасралтгүй явуулах чадамжид мэдэгдэхүйц эргэлзээ үүсгэж болох үйл явдал эсвэл нөхцөл байдалтай холбоотой материаллаг тодорхой бус байдал байгаа эсэхийг дүгнэх. Хэрэв материаллаг тодорхой бус байдал байна гэж дүгнэвэл, бид аудиторын тайландаа санхүүгийн тайлангийн холбогдох тодруулгыг хийж өгөх эсвэл ийм тодруулга хангалтгүй бол дүгнэлтээ өөрчлөх шаардлагатай болдог. Аудиторын тайлан гарах өдөр хүртэл олж авсан аудитын нотолгоонд үндэслэн бид дүгнэлтээ гаргадаг. Гэхдээ ирээдүйн үйл явдал эсвэл нөхцөл байдал Банкны тасралтгүй байх зарчмыг алдагдуулж болно.
- Санхүүгийн тайлангууд (үүнд тодруулгууд багтана)-ын ерөнхий толилуулга, бүтэц, агуулгыг үнэлэх мөн санхүүгийн тайлангууд нь зөв толилуулгын шаардлагыг хангахуйц байдлаар холбогдох ажил гүйлгээ, үйл явдлуудыг илэрхийлсэн эсэхийг үнэлэх.

Бид аудитын ажлын төлөвлөсөн хамрах хүрээ, цаг хугацаа, томоохон хэмжээний дутагдал болон аудитын явцад олж тогтоосон дотоод хяналтын томоохон доголдол зэргийг багтаасан асуудлуудыг засаглал хариуцсан этгээдүүдэд мэдэгддэг.

Бусад зүйл

Энэхүү тайланг өөр ямар нэгэн зорилгоор биш, Монгол Улсын "Компанийн тухай хууль"-ийн 94 дүгээр зүйлд заасны дагуу Банкны хувьцаа эзэмшигчдийн захиалгаар аудитыг гүйцэтгэн Банкны хувьцаа эзэмшигчдэд зориулан гаргалаа. Бид энэхүү тайлангийн агуулгын хүрээнд өөр аливаа нэг гуравдагч талын өмнө хариуцлага хүлээхгүй болно.

Гарын үсэг зурсан

Хабылхайрат Буланбай
Захирал

Улаанбаатар хот, Монгол Улс
Огноо: 2021 оны 3-р сарын 18

Баталсан

Адриан Чу
Партнер

ТӨРИЙН БАНК ХХК

**2020 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31-НИЙ ӨДРӨӨР ДУУСГАВАР БОЛСОН ЖИЛИЙН АШИГ, АЛДАГДАЛ
БА БУСАД ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ОРЛОГЫН ТАЙЛАН**

	Тодруулга	2020 мян.төг	2019 мян.төг
Үр ашигт хүүгийн аргачлалаар бодсон хүүгийн орлого	4	345,091,373	349,722,129
Бусад хүү болон түүнтэй адилтгах орлого	4	22,758,027	27,653,830
Хүү болон түүнтэй адилтгах зардал	5	(234,022,180)	(244,555,739)
Цэвэр хүүгийн орлого		133,827,220	132,820,220
Хураамж ба шимтгэлийн орлого	6	26,217,733	22,864,055
Хураамж ба шимтгэлийн зардал	6	(5,379,633)	(6,882,853)
Хураамж ба шимтгэлийн цэвэр орлого		20,838,100	15,981,202
Арилжааны цэвэр орлого	7	13,601,732	7,845,901
Үйл ажиллагааны бусад зардал	8	(7,076,623)	(3,797,175)
Үйл ажиллагааны орлого		161,190,429	152,850,148
Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сангийн зардал	9	(17,239,843)	(38,612,810)
Үйл ажиллагааны цэвэр орлого		143,950,586	114,237,338
Үйл ажиллагааны зардал	10	(104,701,615)	(91,553,470)
Татварын өмнөх ашиг		39,248,971	22,683,868
Орлогын албан татварын зардал	11.1	(8,637,086)	(2,411,221)
Тайлант жилийн ашиг		30,611,885	20,272,647
Бусад дэлгэрэнгүй орлого (татварын дараах):			
<i>Дараагийн тайлант хугацаанд ашиг, алдагдлын тайлан руу дахин ангилагдах бусад дэлгэрэнгүй орлого – (татварын дараах):</i>			
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэлийн бодит үнэ цэнийн цэвэр өөрчлөлт	28	6,231,419	4,066,902
<i>Дараагийн тайлант хугацаанд ашиг, алдагдлын тайлан руу дахин ангилагдахгүй бусад дэлгэрэнгүй орлого – (татварын дараах):</i>			
Нийгмийн хөгжлийн сангийн зарцуулалт	28	(13,243)	(139,407)
Бусад дэлгэрэнгүй орлого		6,218,176	3,927,495
Тайлант жилийн татварын дараах нийт дэлгэрэнгүй орлого		36,830,061	24,200,142

Хавсаргасан тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн салшгүй нэг хэсэг болно.

ТӨРИЙН БАНК ХХК

2020 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31-НИЙ ӨДРӨӨРХ САНХҮҮГИЙН БАЙДЛЫН ТАЙЛАН

		2020 оны 12 сарын 31 мян'төг	2019 оны 12 сарын 31 мян'төг
Хөрөнгө	Тодруулга		
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах	12	238,774,076	380,259,480
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	13	21,932,821	20,412,695
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	14	165,759	5,419
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	15	1,754,078,880	1,732,180,038
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – борлуулахад бэлэн	16	47,955,448	91,138,292
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	16	41,984,457	32,637,420
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл	17	1,217,540,739	881,734,414
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэгсэл	17	119,658	117,630
Бусад хөрөнгө	18	26,836,566	31,916,056
Борлуулах зориулалттай хөрөнгө	19	4,593,611	5,416,432
Үндсэн хөрөнгө	20	119,645,215	112,512,697
Биет бус хөрөнгө	21	5,445,776	2,801,904
Ашиглах эрхтэй хөрөнгө	22	3,195,396	6,337,553
Нийт хөрөнгө		3,482,268,402	3,297,470,030
Өр төлбөр			
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	23	134,165,793	100,047,947
Репоз хэлцэл	24	71,242,456	–
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	25	2,678,442,356	2,575,230,812
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	14	596,957	93,106
Зээлээр авсан эх үүсвэр	26	227,021,274	289,110,716
Бусад өр төлбөр	27	12,989,278	11,731,954
Түрээсийн өглөг	22	4,011,845	7,358,784
Орлогын татварын өр төлбөр	11.2	2,126,460	2,368,913
Хойшлогдсон татварын өр төлбөр	11.3	3,910,382	596,258
Нийт өр төлбөр		3,134,506,801	2,986,538,490
Банкны хувьцаа эзэмшигчдэд ногдох өөрийн хөрөнгө			
Энгийн хувьцаа	28	133,900,000	133,900,000
Бусад нөөц	28	34,393,463	28,256,856
Хоёрдогч өглөг	29	44,100,000	44,100,000
Хуримтлагдсан ашиг		135,368,138	104,674,684
Нийт өөрийн хөрөнгө		347,761,601	310,931,540
Нийт өр төлбөр ба өөрийн хөрөнгө		3,482,268,402	3,297,470,030

Хавсаргасан тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн салшгүй нэг хэсэг болно.

ТӨРИЙН БАНК ХХК

**2020 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31-НИЙ ӨДРӨӨР ДУУСГАВАР БОЛСОН ЖИЛИЙН
ӨМЧИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙН ТАЙЛАН**

	Энгийн хуьцаа мян.төг (Тод. 28)	Нөөцийн сан мян.төг (Тод. 28)	Хуримтлагд сан ашиг мян.төг	Хоёрдогч өглөг мян.төг (Тод. 29)	Нийт өөрийн хөрөнгө мян.төг
2019 оны 1 дүгээр сарын 1-ээр	113,000,000	25,117,324	83,614,074	65,000,000	286,731,398
Тайлант жилийн ашиг	—	—	20,272,647	—	20,272,647
Бусад дэлгэрэнгүй орлого	—	3,927,495	—	—	3,927,495
Нийт дэлгэрэнгүй орлого	—	3,927,495	20,272,647	—	24,200,142
Хувьцаа руу хөрвөсөн хоёрдогч өглөг	20,900,000	—	—	(20,900,000)	—
Хэрэгжсэн дахин үнэлгээний нөөц	—	(787,963)	787,963	—	—
2019 оны 12 сарын 31 болон 2020 оны 1 сарын 1-ээр	133,900,000	28,256,856	104,674,684	44,100,000	310,931,540
Тайлант жилийн ашиг	—	—	30,611,885	—	30,611,885
Бусад дэлгэрэнгүй орлого	—	6,218,176	—	—	6,218,176
Нийт дэлгэрэнгүй орлого	—	6,218,176	30,611,885	—	36,830,061
Хэрэгжсэн дахин үнэлгээний нөөц	—	(81,569)	81,569	—	—
2020 оны 12 сарын 31-ээр	133,900,000	34,393,463	135,368,138	44,100,000	347,761,601

Хавсаргасан тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн саллигүй нэг хэсэг болно.

ТӨРИЙН БАНК ХХК

**2020 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31-НИЙ ӨДРӨӨР ДУУСГАВАР БОЛСОН ЖИЛИЙН
МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН**

	Тодруулга	2020 мян.төг	2019 мян.төг
Үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ			
Татварын өмнөх ашиг		39,248,971	22,683,868
<i>Тохируулгууд:</i>			
Санхүүгийн деривативуудын бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт		343,511	4,308,398
Борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт		(406,437)	576,924
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх хөрөнгө оруулалт борлуулсаны гарз	8	—	(1,657,283)
Үндсэн хөрөнгө борлуулсны гарз	10	12,662	—
Өмчлөх бусад үл хөдлөх хөрөнгийн эрсдэлийн сан	8	2,711,103	2,726,039
Зээлийн бүтэцийн өөрчлөлтийн цэвэр алдагдал	8	8,210,795	—
Зээл ба авлагын үнэ цэнийн бууралтын хүлээгдэж буй алдагдал	9	17,239,843	38,612,810
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл	10	11,531,525	8,534,095
Биет бус хөрөнгийн хорогдуулга	10	1,551,200	1,311,297
Ашиглах эрхтэй хөрөнгийн хорогдуулга	10	3,142,157	3,121,625
Үндсэн хөрөнгө данснаас хассаны гарз	10	367,349	180,138
Биет бус хөрөнгө данснаас хассаны гарз	10	10,351	—
Зээлээр авсан эх үүсвэрийн хүүгийн зардал	30	11,736,041	15,672,307
Түрээсийн өглөгийн хүүгийн зардал	5	946,004	1,440,949
Нийгмийн хөгжлийн сангийн зарцуулалт	28	(13,243)	(139,407)
Санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн бус гүйлгээ		38,288	42,329
Ажлын капиталын өөрчлөлтийн өмнөх үйл ажиллагааны ашиг		96,670,120	97,414,089
Үйл ажиллагааны хөрөнгө өр төлбөрийн өөрчлөлтүүд:			
Монголбанкинд заавал байлгах нөөц		95,242,143	(58,051,040)
Бусад банк, санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж		(165,787)	19,941,356
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа		(46,507,562)	(798,259)
Бусад хөрөнгө		1,637,339	(23,256,066)
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө		822,821	(3,450,294)
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж		34,117,846	25,848,303
Репо хэлцэл		71,242,456	(229,761,662)
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж		103,211,544	500,033,300
Бусад өр төлбөр		1,257,325	504,837
Үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ		357,528,245	328,424,564
Орлогын албан татварын төлөлт	11	(8,376,870)	(42,308)
Түрээсийн өглөгийн хүүгийн хэсэгт хамаарах төлөлт	30	(946,004)	(1,440,949)
Зээлээр авсан эх үүсвэрт төлсөн хүү	30	(11,884,467)	(15,807,277)
Үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээ		336,320,904	311,134,030
Хөрөнгө оруулалтын мөнгөн гүйлгээ			
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт худалдан авалт		(262,858,729)	(1,849,012,448)
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт борлуулсны орлого		130,002,168	1,940,265,859
Үндсэн хөрөнгө борлуулсны орлого		35,738	—
Үндсэн хөрөнгө худалдан авалт	20	(19,079,792)	(18,586,552)
Биет бус хөрөнгө худалдан авалт	21	(4,205,423)	(1,475,971)
Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагаа-с орсон/(-нд зарцуулсан) цэвэр мөнгөн гүйлгээ		(156,106,038)	71,190,888
Санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ			
Зээлээр татсан эх үүсвэр	30	253,564,069	660,439,636
Зээлээр татсан эх үүсвэрийн эргэн төлөлт	30	(315,543,373)	(697,053,729)
Түрээсийн өглөгийн үндсэн хэсэгт хамаарах төлөлт	30	(3,346,939)	(2,823,744)
Санхүүгийн үйл ажиллагаанд зарцуулсан цэвэр мөнгөн гүйлгээ		(65,326,243)	(39,437,837)
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн цэвэр өсөлт			
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл		114,888,623	342,887,081
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	30	837,597,102	494,710,021
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл		952,485,725	837,597,102
Мөнгөн бус үйл ажиллагаанууд:			
Ашиглах эрхтэй хөрөнгө	22	—	119,195
Түрээсийн өглөг	22	—	(119,195)

Хавсаргасан тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн саллигүй нэг хэсэг болно.

1. БАНКНЫ ТАЛААРХ МЭДЭЭЛЭЛ

Тус банк нь Монголбанкнаас (“МБ”) олгосон 26 тоот зөвшөөрлийн дагуу банк, санхүүгийн үндсэн үйлчилгээ үзүүлдэг. Тайлант жилийн хугацаа буюу 2020 онд Банкны үйл ажиллагаанд ямар нэг томоохон өөрчлөлт гараагүй. Банк нь Монгол улсад бүртгэлтэй, тус улсын нутаг дэвсгэр дээр үйл ажиллагаа явуулдаг хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани юм. Банкны төв байрны албан ёсны хаяг нь Төрийн Банк ХХК-ийн байр, Бага тойруу-7/1, 1-р Хороо, Чингэлтэй дүүрэг, Улаанбаатар хот - 210644, Монгол Улс.

Банкны хувьцааны 36.52% -ийг Монгол улсын Сангийн яам болон 63.48% -ийг Монгол Улсын Хадгаламжийн Даатгалын Корпораци эзэмшдэг. Хадгаламжийн даатгалын корпорацийг Монгол Улсын Засгийн газар хянадаг аж ахуйн нэгж бөгөөд банканд саналын эрхгүй.

Төрийн Банк ХХК нь 2020 оны 3 дугаар сарын 18-ний өдрийн Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн шийдвэрээр Банкны 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон жилийн эцсийн санхүүгийн тайлангуудыг баталж, нийтэд мэдээлэхийг зөвшөөрсөн.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО**2.1 Тайлан бэлтгэх үндэслэл**

Банкны санхүүгийн тайлангууд нь Нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандартын зөвлөл (“НББОУСЗ”)–өөс баталж гаргасан Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандартууд (“СТОУС”)–ын дагуу бэлтгэгдсэн болно.

Санхүүгийн тайлангууд нь бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн болон өмчийн хэрэгсэл, бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хэрэгсэл, бодит үнэ цэнийн аргаар бүртгэгдэх үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл болон хөрөнгүүдээс бусад тохиолдолд түүхэн өртөгийн зарчмаар бэлтгэгдсэн болно. Санхүүгийн тайлан дахь дүнгүүдийг тодруулгад өөрөөр зааснаас бусад тохиолдолд мянгачилан, Банкны үйл ажиллагааг Монгол Улсын мөнгөн тэмдэгт болох Монгол төгрөгөөр тайлагнасан.

2.2 Санхүүгийн тайлангийн толилуулга

Банк нь санхүүгийн байдлын тайлангийн зүйлсийг хөрвөх чадварынх нь дарааллаар толилуулсан. Санхүүгийн байдлын тайлангийн өдрийн дараах 12 сарын дотор (богино хугацаанд) ба 12 сараас хойшхи хугацаанд (урт хугацаанд) хүлээн авах эсвэл төлөх төлбөрийн талаарх шинжилгээг тодруулга 35-д толилуулсан.

Ирээдүйн үйл явдлаас хамааралгүйгээр хүлээн зөвшөөрсөн дүнгүүдийг цэвэршүүлэх хуулиар олгогдсон эрхтэй ба доорх бүх нөхцөлд цэвэр дүнгээр нь барагдуулах хандлагатай байгаа үед санхүүгийн хөрөнгө, санхүүгийн өр төлбөрүүдийг хооронд нь цэвэршүүлж, цэвэр дүнг санхүүгийн байдлын тайланд толилуулна. Үүнд:

- Бизнесийн хэвийн үйл ажиллагааны үед
- Чанаргүйдэл гарсан үед
- Банк эсвэл түүний хамтрагч талууд төлбөрийн чадваргүй болсон эсвэл дампуурсан үед.

Мастер цэвэршүүлэлтийн гэрээтэй үүсмэл хөрөнгө болон өр төлбөрийг зөвхөн чанаргүйдэл үүссэн үед биш дээрх бүх нөхцөлүүдэд цэвэршүүлэлтийн шаардлага хангаж байгаа үед зөвхөн цэвэр дүнгээр нь толилуулна.

2.3 Шинэ болон нэмэлт өөрчлөлт орсон стандартууд, тайлбарууд

Банк 2020 оны 1-р сарын 1-ний өдрөөс хойшхи хугацаанд хүчин төгөлдөр болсон зарим стандартууд болон нэмэлт өөрчлөлтийг анх удаа хэрэгжүүлж эхэлсэн. Банк бусад батлагдсан стандарт болон стандартын тайлбар, нэмэлт өөрчлөлтүүдийг хүчин төгөлдөр үйлчилж эхлэх хугацаанаас нь өмнө хэрэгжүүлээгүй болно.

СТОУС 3 нэмэлт өөрчлөлт: Бизнесийн тодорхойлолт

СТОУС 3 Бизнесийн нэгдэлд оруулсан нэмэлт өөрчлөлтөөр бизнесийг нэгтгэн үзэхийн тулд үйл ажиллагаа болон хөрөнгийн нэгдсэн цогц нь хамгийн багадаа орц, гарц, бодитой үйл явцыг багтаасан байх ёстой. Цаашилбал, бизнес нь бүх оролт болон процессыг оруулалгүйгээр оршин тогтнох боломжтой болохыг тодруулсан болно.

Эдгээр нэмэлт өөрчлөлт нь Банкны санхүүгийн тайланд нөлөөлөөгүй боловч Банк аливаа бизнесийн нэгдэлд орох тохиолдолд ирээдүйд нөлөөлж болзошгүй юм.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**2.3 Шинэ болон нэмэлт өөрчлөлт орсон стандартууд, тайлбарууд (үргэлжлэл)**

Нэмэлт өөрчлөлт :СТОУС 7, СТОУС 9 болон НББОУС 39 Хүүгийн элсэлт орсон шинэчлэл

СТОУС 9 ба НББОУС 39, 6 Санхүүгийн хэрэгсэлүүд: Хүлээн зөвшөөрөлт ба хэмжилтэд оруулсан нэмэлт өөрчлөлтүүд нь жишиг хүүгийн шинэчлэлд шууд нөлөөлж буй бүх хеджийн харилцаанд хамаарах хэд хэдэн хөнгөлөлтийг үзүүлдэг. Хэрэв шинэчлэл нь хеджийн зүйл эсвэл хеджийн хэрэгслийн жишигт суурилсан мөнгөн урсгалын цаг хугацаа ба / эсвэл хэмжээнд тодорхойгүй байдал үүсгэж байвал хеджийн харилцаанд нөлөөлнө. Эдгээр нэмэлт өөрчлөлт нь хүүгийн хеджийн харилцаагүй тул Банкны санхүүгийн тайланд нөлөөлөхгүй.

НББОУС 1, НББОУС 8 нэмэлт өөрчлөлт: “Материаллаг” тодорхойлолт

Нэмэлт өөрчлөлтүүд нь, “материаллаг”-ийн шинэ тодорхойлолтыг “тухайн мэдээлэлийг орхисон, буруу бичсэн эсвэл тодорхой бус орхисон тохиолдол нь санхүүгийн тайлангийн үндсэн хэрэглэгчдийн санхүүгийн тайланг үндэслэн гаргасан шийдвэрт нөлөөлөх болно гэж тусгажээ. Нэмэлт өөрчлөлтүүд нь материаллагийг санхүүгийн тайлангийн агуулгаар мэдээллийн шинж чанар, хэмжээ, дангаар нь эсвэл бусад мэдээлэлтэй хослуулан авч үзнэ гэж тодорхойлжээ. Мэдээллийн буруу ташаа байдал нь анхдагч хэрэглэгчдийн гаргасан шийдвэрт нөлөөлөхүйц үндэслэлтэй гэж үзэж болох юм. Эдгээр нэмэлт, өөрчлөлт нь санхүүгийн тайланд нөлөөлөөгүй бөгөөд цаашид Банкинд нөлөөлөхгүй гэж үзэж байна.

2018 оны 3-р сарын 29-ний өдөр гаргасан Санхүүгийн тайлангийн үзэл баримтлалын хүрээ

Энэхүү үзэл баримтлалын хүрээ нь стандарт биш бөгөөд үүнд агуулагдах ойлголтуудын аль нь ч ямар ч стандартын үзэл баримтлал, шаардлагыг үгүйсгэхгүй. Энэхүү үзэл баримтлалын хүрээний зорилго нь НББОУС3-д стандарт боловсруулахад туслах, холбогдох стандарт байхгүй тохиолдолд нягтлан бодох бүртгэлийн тууштай бодлого боловсруулахад туслах, бүх талуудад стандартыг ойлгож, тайлбарлахад туслах явдал юм. Энэ нь нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогоо үзэл баримтлалын хүрээнд үндэслэн боловсруулсан аж ахуйн нэгжүүдэд нөлөөлнө. Шинэчилсэн үзэл баримтлалын хүрээнд зарим шинэ ойлголт, шинэчилсэн тодорхойлолт, хөрөнгө, өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрөх шалгуурыг багтаасан бөгөөд зарим чухал ойлголтуудыг тодруулсан болно. Эдгээр нэмэлт өөрчлөлт нь Банкны санхүүгийн тайланд нөлөөлөөгүй.

СТОУС 16-д оруулсан Ковид-19-тэй холбоотой түрээсийн хөнгөлөлт болон нэмэлт, өөрчлөлтүүд

2020 оны 5-р сарын 28-нд НББОУС3 нь Ковид-19-тэй холбоотой түрээсийн хөнгөлөлтийн тухай СТОУС 16-д түрээсийн нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан. Нэмэлт өөрчлөлтүүд нь түрээслэгчдэд Ковид-19 цар тахлын шууд үр дагавраас үүдэлтэй түрээсийн хөнгөлөлтийг бүртгэх түрээсийн өөрчлөлтийн бүртгэлийн талаарх СТОУС 16-н зааврыг хэрэгжүүлэхэд хөнгөлөлт үзүүлдэг. Энэхүү хөнгөлөлтийн зорилго нь түрээслэгч нь түрээслүүлэгчээс Ковид-19-тэй холбоотой авсан түрээсийн хөнгөлөлтийг түрээсийн өөрчлөлт мөн эсэхийг үнэлэхгүй байж болох сонголтыг оруулж өгсөн. Энэ сонголтыг хийсэн түрээслэгч нь Ковид-19-тэй холбоотой түрээсийн хөнгөлөлтийг СТОУС 16-д заасан түрээсийн өөрчлөлт гэж үзээгүй үед тооцсонтой адил аргаар тооцно. Энэхүү нэмэлт өөрчлөлт нь 2020 оны 6-р сарын 1-ний өдрөөс хойших жилийн тайлангийн хугацаанд хамаарна. Эрт хэрэгжүүлж эхлэхийг зөвшөөрнө. Энэхүү нэмэлт өөрчлөлт нь Банкны санхүүгийн тайланд онцгой нөлөө үзүүлээгүй болно.

2.4 НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГУУД**Гадаад валютын ханшийн тэгшитгэл**

Санхүүгийн тайлангууд нь Банкны үйл ажиллагааны мөнгөн тэмдэгт болох Монгол төгрөгөөр толилуулагдсан. Гадаад валютаар хийгдсэн ажил гүйлгээг тухайн ажил гүйлгээг хийсэн өдрийн спот ханшаар бүртгэдэг.

Гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн мөнгөн хөрөнгө ба өр төлбөрийг тайлагналын өдрийн спот ханшаар дахин хөрвүүлдэг. Арилжааны бус үйл ажиллагаанаас үүссэн ханшийн бүх зөрүүг ашиг, алдагдлын тайланд үйл ажиллагааны бусад орлого/зарлагаар хүлээн зөвшөөрнө. Түүхэн өртгөөр илэрхийлэгдсэн мөнгөн бус зүйлийг хүлээн зөвшөөрөх өдрийн спот ханшаар хөрвүүлнэ.

Орлого хүлээн зөвшөөрөлт

Үр ашигт хүүгийн аргачлал

СТОУС 9-ийн дагуу хоргодуулсан өртгөөр бүртгэгдсэн санхүүгийн бүх хөрөнгүүдийн хүүгийн орлогыг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан тодорхойлно. СТОУС-9-ийн дагуу бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгүүдийн хүүгийн орлогыг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан тодорхойлно. Үр ашигт хүү гэдэг нь санхүүгийн хөрөнгө эсвэл өр төлбөрийн ирээдүйд орж ирэх мөнгөн урсгалуудыг хугацааных нь туршид эсвэл тохиромжтой гэж үзсэн богино хугацаанд дансны үнэ хүртэл нь дискаунтчилсан хүү юм.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОЛОГО (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогууд (үргэлжлэл)****Орлого хүлээн зөвшөөрөлт (үргэлжлэл)***Үр ашигт хүүгийн аргачлал (үргэлжлэл)*

Үр ашигт хүүг (цаашлаад, санхүүгийн хөрөнгийн хорогдуулсан өртгийг) үр ашигт хүүгийн салшгүй хэсэг болох худалдан авалтын хөнгөлөлт, урамшуулал, шимтгэл болон зардлыг оролцуулан тооцдог. Банк нь зээлийн нийт хугацааны турш тогтмол өгөөж хүртэнэ гэсэн хамгийн сайн тооцооллыг илэрхийлэх өгөөжийн хувиар хүүгийн орлогыг бүртгэдэг.

Хэрэв санхүүгийн хөрөнгийн хүлээгдэж буй мөнгөн урсгал нь зээлийн эрсдэлээс бусад шалтгаанаар өөрчлөгдсөн бол ирээдүйд орж ирэх мөнгөн урсгалуудын өөрчлөлтийг анхны үр ашигт хүүгээр дискаунтчилан цаашлаад дансны үнийг тохируулна. Уг өөрчлөлт нь эерэг эсвэл сөрөг залруулгаар санхүүгийн байдлын тайланд тухайн санхүүгийн хөрөнгө эсвэл өр төлбөрийн дансны үнэд нөлөөлж үр ашигт хүүгийн аргаар тооцоолсон хүүгийн орлого/зардлыг нэмэгдүүлж эсвэл бууруулж болно.

Хөвөгч хүүтэй санхүүгийн хэрэгслийн хувьд үр ашигт хүүд өөрчлөлт оруулж буй зах зээлийн хүүгийн өөрчлөлтийн нөлөөг тооцоололд оруулахын тулд мөнгөн урсгалын тооцооллыг тогтмол хийх боловч санхүүгийн хэрэгсэл нь хамгийн анх үндсэн үнээрээ хүлээн зовшоорогдсон тохиолдолд ирээдүйн хүүгийн төлбөрүүдийн дахин тооцоолол нь хөрөнгө болон өр төлбөрийн дансны үнэд материаллаг нөлөө үзүүлэхгүй болно.

Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого/зардал

Цэвэр хүүгийн орлого болон зардлыг үр ашигт хүүгийн арга болон бусад аргыг ашиглан тооцдог. Эдгээрийг хүүгийн орлого болон зардлын аль алины хувьд харьцуулагдахуйц мэдээллийг харуулахын тулд орлогын тайланд тусад нь толилуулсан болно.

Банк нь зөвхөн дээр дурьсан санхүүгийн хэрэгслүүдийн хувьд үр ашигт хүүгийн аргаар хүүгийн орлого болон зардлыг тооцоолдог.

Бусад хүүгийн орлого болон зардалд үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийн хедж хэлцлийн хүү болон бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэхээр хэмжигддэг бүх санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрүүдийн хүү (гэрээний хүүгийн хувь хэмжээгээр тооцдог худалдах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгөөс бусад) орно.

Арилжааны зориулалттай санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн хүүгийн орлого болон зардал нь “Арилжааны цэвэр орлого”-д бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөр хүлээн зөвшөөрөгдсөн болно.

Банк нь үнэ цэнэ буурсан гэж үзсэнээс бусад санхүүгийн хөрөнгийн хүүгийн орлогыг үр ашигт хүүгийн аргаар уг санхүүгийн хөрөнгийн дансны үнээс тооцдог.

Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнэ буурч (“Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнэ бууралт” тодруулгын дагуу), “3-р шатлал” –д орсон тохиолдолд Банк үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан санхүүгийн хөрөнгийн хорогдуулсан цэвэр өртгөөс хүүгийн орлогыг тооцно. Санхүүгийн хөрөнгө нь үнэ цэнийн бууралтад орохоо больсон (“Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнэ бууралт” тодруулгын дагуу) тохиолдолд хүүгийн орлогыг дансны үнээс тооцно.

Хураамж ба шимтгэлийн орлого

Банк нь өөрийн харилцагч нарт үзүүлдэг төрөл бүрийн үйлчилгээнээс хураамж, шимтгэлийн орлого олдог.

Хураамж болон шимтгэлийн орлогыг Банк үзүүлсэн үйлчилгээний оронд хүлээн авах төлбөрийн дүнг тусгасан хэмжээгээр хүлээн зөвшөөрнө.

Гүйцэтгэлийн үүрэг, түүнчлэн тэдгээрийг биелүүлэх хугацааг гэрээ байгуулагдах үед тодорхойлно. Банкны орлого олох гэрээнд ихэвчлэн олон гүйцэтгэлийн үүрэг байдаггүй бөгөөд эдгээрийг доорх байдлаар тайлбарласан.

Банк үйлчлүүлэгчдэд үйлчилгээ үзүүлсэн тохиолдолд хүлээн авах төлбөрийг нэн даруй нэхэмжилдэг. Аль эсвэл хугацааны туршид үзүүлэх үйлчилгээний гэрээний хугацааны төгсгөлд нэхэмжлэхийг гаргадаг (доор өөрөөр заагаагүй бол). Банк нь харилцагчид үйлчилгээ үзүүлэхээс өмнө үйлчилгээний хяналт нь Банкинд байдаг тул орлого хүлээн зөвшөөрлөлтөд үндсэн үүрэг гүйцэтгэгч гэж дүгнэнэ.

Тодорхой хугацааны туршид үзүүлж байгаа үйлчилгээнүүдээс олсон хураамжийн орлого

Тодорхой хугацааны туршид үйлчилгээг үзүүлж олох орлогыг тэр хугацааны туршид нь хуримтлуулна. Эдгээр хураамжинд шимтгэлийн орлого, хөрөнгийн зохицуулалт, хамгаалалт, бусад зохицуулалт болон зөвлөгөөний хураамжууд орно.

3. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОЛОГО (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2.5 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогууд (үргэлжлэл)

Хураамж ба шимтгэлийн орлого (үргэлжлэл)

Гүйлгээний үйл ажиллагаанаас олсон шимтгэлийн орлого

Хувьцаа эсвэл бусад үнэт цаас худалдан авах болон бизнес худалдан авах эсвэл зарах гэх мэт тодорхой хугацааны туршид үйлчилгээг үзүүлж олох орлогыг үндсэн гүйлгээ хийгдэж дууссан үед хүлээн зөвшөөрнө. Шимтгэлийн бүрэлдэхүүн хэсгийн төлбөрийг гүйцэтгэлийн зохих шалгуурыг биелүүлсний дараа хүлээн зөвшөөрнө.

Холбогдох санхүүгийн хэрэгслийн салшгүй хэсэг болох хураамжийн орлого

Банкны холбогдох санхүүгийн хэрэгслийн салшгүй хэсэг болох хураамжийн орлого нь: зээл олголтын шимтгэл, татан авагдах магадлалтай зээлүүд дээр зээлийн үйлчилгээний шимтгэл болон зээлтэй холбоотой бусад шимтгэлүүд орно. Эдгээр шимтгэл нь (өсөн нэмэгдэх аливаа зардлын хамт) зээлийн үр ашигт хүүгийн залруулга гэж хүүгийн орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөнө. Харин татан авахгүй нь ерөнхийдөө тодорхой болсон зээлүүдийн зээлийн үйлчилгээний шимтгэл нь хугацааны эцэст орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөнө.

Арилжааны цэвэр орлого

Арилжааны цэвэр орлогод арилжаалахад зориулагдсан санхүүгийн хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт, түүнтэй холбоотой хүүгийн орлого/зардал, ногдол ашиг багтана.

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн цэвэр ашиг, алдагдал

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хэрэгслийн цэвэр ашиг эсвэл алдагдал СТОУС 9-т шаардсан эсвэл заасны дагуу эдийн засгийн хеджийн харилцаанд эрсдэлийн удирдлагын зорилгоор ашиглагддаг боловч хеджийн бүртгэлийн шаардлага хангахгүй арилжааны бус үүсмэл хэрэгслүүд, бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөр мөн түүнчлэн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх арилжааны бус хөрөнгүүдийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт, хүү болон гадаад валютын ханшийн зөрүүнүүд орно.

Хорогдуулсан өртгөөр эсвэл бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгүүдийн үл хүлээн зөвшөөрөлтөөс үүсэх цэвэр ашиг, алдагдал

Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх эсвэл бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгүүдийг үл хүлээн зөвшөөрөхөд үүсэх цэвэр ашиг, алдагдал нь хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх эсвэл бодит үнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэх санхүүгийн хөрөнгүүдийг борлуулах эсвэл үл хүлээн зөвшөөлөх үеийн хүлээн авсан орлого болон дансны үнэ (үнэ цэнэ бууралт тооцсон) хоорондын зөрүүгээр тооцсон алдагдал (эсвэл ашиг)-аар хэмжигдэнэ.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогууд (үргэлжлэл)****Санхүүгийн хэрэгсэл - анхны хүлээн зөвшөөрөлт***Хүлээн зөвшөөрөх өдөр*

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа, харилцагчдын харилцах болон хадгаламжаас бусад бүх санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийг анхлан хүлээн зөвшөөрөхдөө арилжаа хийсэн өдрөөр (Банк нь тухайн хэрэгслийн гэрээний нэг тал болсон өдөр) хүлээн зөвшөөрнө. Үүнд хэвийн нөхцөлтэй арилжаа буюу санхүүгийн хөрөнгө худалдан авах, худалдахад холбогдох хөрөнгийг зах зээлийн журам, хэлцлээр тогтоосон хугацаанд зайлшгүй шилжүүлэхийг шаарддаг арилжаа орно. Харилцагчдад олгосон зээл болон урьдчилгаа нь хөрөнгийг харилцагчдын дансанд шилжүүлсэн үед хүлээн зөвшөөрнө. Банк нь харилцагчдын харилцах, хадгаламжийг Банкинд шилжсэн үед хүлээн зөвшөөрнө.

Санхүүгийн хэрэгслийн анхны хэмжилт

Санхүүгийн хэрэгслийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үеийн ангилал нь гэрээний нөхцөл болон бизнес загвар дээр үндэслэнэ. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрөөс бусад бүх санхүүгийн хэрэгслүүдийн анхны хэмжилт нь тэдгээрийн бодит үнэ цэнэ дээр гүйлгээний зардлыг нэмсэн дүн байна. Худалдааны авлагын анхны хэмжилт нь гүйлгээний дүнгээр байна. Санхүүгийн хэрэгслийн анхны хүлээн зөвшөөрсөн бодит үнэ цэнэ нь ажил гүйлгээний үнээс ялгаатай үед Банк дор дурьдсан “Эхний өдөр”-ийн ашиг ба алдагдал гэх бүртгэлийн аргачлалыг баримталдаг.

“Эхний өдөр”-ийн ашиг ба алдагдал

Ажил гүйлгээний үнэ нь бодит үнэ цэнээсээ ялгаатай бөгөөд бодит үнэ цэнэ нь зах зээлийн ажил гүйлгээнээс ажиглагдахуйц өгөгдөлд суурилсан үнэлгээний аргачлал ашигласан байвал Банк нь бодит үнэ цэнэ болон ажил гүйлгээний үнийн зөрүүг цэвэр арилжааны орлогоор хүлээн зөвшөөрнө. Зарим өгөгдөл нь ажиглагдахуйц мэдээлэлд суурилагагүй үнэлгээний загвараар тооцсон тохиолдолд ажил гүйлгээний үнэ болон бодит үнэ цэнийн зөрүүг зөвхөн орлого орж ирэх нь тодорхой болсон эсвэл санхүүгийн хэрэгслийг үл хүлээн зөвшөөрөх тохиолдолд л орлого зардалд хүлээн зөвшөөрнө.

Санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийг хэмжих ангилал

Банк өөрийн бүх хөрөнгийг бизнесийн загвар болон гэрээний нөхцөл дээр үндэслэн дараах аль нэгээр нь ангилна:

- Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх;
- Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх;
- Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх

Банк нь үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл болон арилжааны үнэт цаасны багцыг бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгөөр ангилж хэмжнэ. Хэмжилт болон хүлээн зөвшөөрөлт нь орлого үр дүнгийн тайлангийн хэлбэлзлийг бууруулж байгаа нөхцөлд Банк нь санхүүгийн хэрэгслийг бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх гэж тодорхойлж болно.

Зээлийн баталгаанаас бусад санхүүгийн өр төлбөрийг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх эсвэл арилжаалах санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл эсвэл бодит үнэ цэнийн зорилгоор эзэмшиж байгаа бол бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэхээр ангилна.

Бодит үнэ цэнийн тодорхойлолт

Банк нь үнэлгээний аргачлалуудыг ашиглан санхүүгийн хэрэгслийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлох, толилуулахдаа дараах түвшнийг хэрэглэдэг. Үүнд:

- Түвшин 1- санхүүгийн хэрэгслүүд - Үнэлгээнд ашиглагдсан өгөгдлүүд нь хэмжилтийн өдрөөрх бирж дээр бүртгэлтэй ижил төсөөтэй хөрөнгө болон өр төлбөрийн (залруулаагүй) идэвхитэй зах зээл дээрх үнэ. Банк нь хэмжээ болон төлбөрийн чадварын хувьд адил төсөөтэй хөрөнгө болон өр төлбөрийн санхүүгийн тайлангийн өдрөөр боломжтой, заавал болон хэрэгжих үнийн хангалттай арилжааны үйл ажиллагаатай байхыг идэвхтэй зах зээл гэж үзнэ.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГУУД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогууд (үргэлжлэл)****Бодит үнэ цэнийн тодорхойлолт (үргэлжлэл)**

- Түвшин 2- санхүүгийн хэрэгслүүд - Үнэлгээнд ашиглагдсан өгөгдлүүд нь, санхүүгийн хэрэгслийн амьдралын мөчлөгийн туршид боломжтой байх зах зээлийн бүх өгөгдлүүдээс шууд болон шууд бусаар үнэлгээнд ашигласан өгөгдлүүд юм. Эдгээр өгөгдлүүдийн дотор идэвхтэй зах зээл дээрх ижил төстэй хөрөнгө болон өр төлбөрийн үнэ, идэвхгүй зах зээл дээрх ижил төстэй хэрэгслийн үнэ болон үнэнээс өөр хүүгийн түвшин, өгөөжийн муруй, харгалзах хэлбэлзэл болон зээлийн эрсдэлийн үнэ гэх зэрэг ажиглагдахуйц өгөгдлүүд орно. Мөн түүнчлэн, тухайн хөрөнгийн нөхцөл байдал болон байршил мөн харьцуулах зүйлсийн аль нь үнэлэгдсэн хэрэгсэлтэй холбогдох зэргээс залруулга шаардлагатай байж болно. Гэвч ажиглагдахуйц бус өгөгдөл дээр үндэслэн нийт хэмжилтэнд чухал ач холбогдолтой дээрх залруулгыг хийсэн бол Банк нь хэрэгслүүдийг Түвшин 3-р ангилна.
- Түвшин 3 - санхүүгийн хэрэгслүүд - Эдгээрт, хэмжилтийн бүхэлд нь чухал ач холбогдолтой, нэг болон түүнээс дээш ажиглагдахуйц бус өгөгдлүүд багтана.

Банк нь үнэлгээний техник болон хэрэгжүүлж буй аргачлалууд болон загварын тохируулгуудыг тогтмол шалнаж үздэг. Гэвч суурь загвар нь Банкны санхүүгийн хэрэгслийг үнэлэхтэй холбоотой бүх хүчин зүйлүүд болох зээлийн эрсдэл, өөрийн зээлийн болон/эсвэл санхүүжилтийн зардал зэргийг бүрэн дүүрэн хамруулж чадахгүй байх магадлалтай юм. Иймд Банк нь бодит үнэ цэнгээр хэмжигдэх санхүүгийн хэрэгсэлтэй холбоотой зээлийн эрсдэлийг тооцоолоход төрөл бүрийн техник хэрэглэдэг ба үүнд хөрөнгө тус бүрийн хувьд ашиглалтын хугацааны туршид холбогдох талд хүлээгдэж буй зээлийн эрсдэлийг багцад суурилсан аргачлалаар тооцох нь багтдаг бөгөөд энэ нь холбогдох талд хүлээгдэж буй барьцаагүй санхүүгийн хэрэгслийн зээлийн эрсдэлийг тусгахын тулд хийгддэг. Банк өөрийн зээлийн үнэ цэнийг зах зээлийн бодит өгөгдлүүдээс, тухайлбал, арилжаалагдсан өрийн хоёрдогч үнэ, анхдагч свопт тархсан зээл болон арилжаалагдсан өр зэргээс тооцдог.

Тайлант хугацааны эцэс бүрт Банк нь санхүүгийн тайландаа тайлагнасан хөрөнгө, өр төлбөрийн хувьд түвшин хооронд хөдөлгөөн гарсан эсэхийг дахин нягталж үздэг.

Санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөр

Бусад Банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах хадгаламж, харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа болон хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх санхүүгийн хэрэгслүүд

Банк нь доорх нөхцлүүд хангагдсан тохиолдолд бусад Банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах хадгаламж, харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа болон бусад санхүүгийн хэрэгслүүдийг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэхэд ангилна:

- Бизнесийн загварын зорилго нь гэрээнд заасан мөнгөн төлбөрийг цуглуулах зорилгоор санхүүгийн хөрөнгийг эзэмшиж байгаа
- Санхүүгийн хөрөнгүүдийн гэрээний нөхцөл нь тодорхой үеүүдэд үлдэгдлийн үндсэн төлбөр болон хүүгийн төлбөрийн мөнгөн гүйлгээг ихэсгэдэг.

Эдгээр нөхцлүүдийн дэлгэрэнгүй нөхцлүүдийг дор үзүүлэв.

Бизнесийн загварын тест

Банкны бизнес загвар нь хэрэгслийн түвшинд биш нийлмэл багцын түвшинд хянагддаг ба дараах ажиглагдахуйц хүчин зүйлсээс хамааран:

- Бизнес загварын (тухайн бизнес загварт хамаарагдах санхүүгийн хөрөнгө) гүйцэтгэлд нөлөөлж буй эрсдэл ба эдгээр эрсдэлийг хэрхэн хянах аргачлал
- Эдгээр хөрөнгүүдээс мөнгөн гүйлгээг өмнө нь хэрхэн хүлээн авч байсан туршлага
- Багцын гүйцэтгэлийг хэмжих болон тайлагнахад ашигласан хэмжигдэхүүнүүд
- Байгууллагын удирдлагуудад хэрхэн урамшуулал олгодог (санхүүгийн хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ эсвэл гэрээний цуглуулсан мөнгөн урсгал дээр үндэслэдэг)

Борлуулалтын хүлээгдэж буй давтамж, үнэ цэнэ ба хугацаа нь үнэлгээ хийхэд чухал хүчин зүйл болно.

Бизнес загварын тест нь хамгийн боломжит хувилбар дээр үндэслэдэг ба ‘хамгийн муу’ эсвэл ‘стресс’ нөхцлүүдийг харгалзан үздэггүй. Хэрэв анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн дараах мөнгөн урсгал нь анхны таамагласан хүлээлтээс өөр байвал Банк тухайн бизнес загварт хамааралтай санхүүгийн хөрөнгийн ангиллыг солихгүй бөгөөд харин уг мэдээллийг шинээр санхүүгийн хөрөнгө худалдаж авах үед үнэлгээндээ оруулан үздэг.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГУУД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогууд (үргэлжлэл)**

Үндсэн төлбөр ба хүүгийн төлбөрийн шалгуур (УТХТ шалгуур)

Санхүүгийн хэрэгслийн ангиллын хоёр дахь шат бол Банк үндсэн төлбөр ба хүүгийн шалгуурын шаардлагыг хангаж буй эсэхийг тодорхойлохын тулд санхүүгийн хэрэгслийн гэрээний нөхцлийг дүгнэдэг.

Энэхүү шалгуурын хүрээнд ‘Үндсэн’ гэдэг нь анхны хүлээн зөвшөөрөх үеийн санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнэ бөгөөд санхүүгийн хөрөнгийн ашиглах хугацааны туршид өөрчлөгдөж болно (жишээ нь үндсэн төлбөрийн эргэн төлөлт эсвэл урамшуулал/хөнгөлөлтийн хорогдуулалт).

Зээлийн гэрээн дэх хүүгийн хамгийн гол элемент нь мөнгөний өнөөгийн үнэ цэнэ болон зээлийн эрсдэл байдаг. Үндсэн төлбөр ба хүүгийн төлбөрийн шалгуурын үнэлгээг хийхийн тулд Банк нь хүүгийн түвшнийг тогтоосон хугацаа гэх мэт холбогдох хүчин зүйлс, үнэлэмжийг авч үздэг.

Нөгөө талаас, эрсдэл үүрэх магадлал багатай гэрээний заалт эсхүл үндсэн зээлийн зохицуулалттай холбоогүй гэрээний мөнгөн гүйлгээний тогтворгүй байдал зэрэг нь зөвхөн үндсэн төлбөр болон хүүгийн төлбөрийн үлдэгдэл дүнгийн гэрээний мөнгөн гүйлгээнд нөлөөлөхгүй. Ийм тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгийг бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэнэ.

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэх үүсмэл санхүүгийн хэрэгслүүд

Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл нь санхүүгийн хэрэгсэл эсвэл бусад гэрээ байхын тулд доорх 3 шинж чанарыг бүгдийг агуулах шаардлагатай:

- Үнэ цэнэ нь тодорхой хүүгийн түвшин, санхүүгийн хэрэгслийн үнэ, өргөн хэрэглээний бараа бүтээгдэхүүний үнэ, валютын ханшийн өөрчлөлт, зээлжих зэрэглэл болон гэрээний холбогдох талын үүрэг хариуцлагад хамаарахгүй бусад хувьсагчийн өөрчлөлтөөс хамаардаг бол
- Анхны цэвэр хөрөнгө оруулалт шаарддаггүй эсвэл зах зээлийн хүчин зүйлсийн өөрчлөлтөнд ижил байдлаар хандахаар хүлээгдэж буй адил төсөөтэй гэрээнд шаардлагатайгаас бага анхны цэвэр хөрөнгө оруулалт шаарддаг бол
- Ирээдүйд төлөгдөхөөр бол

Банк нь төрөл бүрийн харилцагчидтай үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийн хэлцлүүд хийдэг бөгөөд эдгээрт кросс своп, гадаад валютын болон хүүгийн форвард гэрээ хэлцлүүд зэрэг орно. Үүсмэл санхүүгийн хэрэгслүүдийг бодит үнэ цэнээр нь бүртгэдэг ба бодит үнэ цэнэ нь эерэг байгаа үед хөрөнгө, харин сөрөг байгаа үед өр төлбөр гэж бүртгэнэ. Үүсмэл санхүүгийн хэрэгслүүдийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг хэджийн нягтлан бодох бүртгэл хэрэглэж байгаагаас бусад үед “Арилжааны цэвэр орлого”-д бүртгэдэг.

Арилжаалах зориулалттай санхүүгийн хөрөнгө

Банк нь санхүүгийн хөрөнгийг арилжааны үйл ажиллагаагаар дамжуулан богино хугацаанд ашиг олох зорилгоор худалдаж авсан эсвэл багцаар нь удирдаж буй санхүүгийн хэрэгслийн багцын нэг хэсэг болгон арилжаалах зориулалттай гэж ангилдаг. Арилжаалах зориулалттай хөрөнгийг санхүүгийн байдлын тайланд бодит үнэ цэнээр нь хэмжин бүртгэдэг. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг цэвэр арилжааны орлогод хүлээн зөвшөөрнө. Хүү, ногдол ашгийн орлого болон зардлыг гэрээний нөхцлийн дагуу, эсвэл төлбөр хийх эрх нь тогтоогдсон үед арилжааны цэвэр орлогод бүртгэнэ.

Энэ ангилалд зарах эсвэл богино хугацаанд эргүүлэн худалдаж авах зорилгоор өрийн болон өмчийн үнэт цааснууд багтсан болно.

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэх өмчийн хэрэгсэл

Анх хүлээн зөвшөөрсөний дараа, Банк НББОУС-32 санхүүгийн хэрэгсэл толилуулга болон арилжаалах зорилгоор эзэмшдэггүй өмчийн тодорхойлолтонд нийцсэн зарим өмчийн хэрэгслийг бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх өмчийн хэрэгсэл рүү буцаах боломжгүйгээр ангилна. Энэ ангилал нь хэрэгслийн түвшинд суурилан тодорхойлогддог.

Энэ өмчийн хэрэгслийн олз гарзыг хэзээ ч ашиг алдагдлын тайланд бүртгэхгүй. Банк хүлээн авах орлогын санхүүгийн хэрэгсэлтэй холбоотой зардлыг нөхөн төлбөрт ашигласан тохиолдолд ашиг нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх бол бусад үед төлбөрийн эрх нь баталгаажсан тохиолдолд ногдол ашгийг бусад үйл ажиллагааны орлого гэж ашиг алдагдлаар хүлээн зөвшөөрнө. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэх өмчийн хэрэгсэл нь үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээнд хамаарахгүй.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГУУД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогууд (үргэлжлэл)*****Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэх өрийн хэрэгсэл***

Банк нь өрийн хэрэгслийг доорх нөхцөлүүдийг хангасан тохиолдолд Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэлд ангилна:

- Бизнесийн загварын зорилгоор эзэмшиж байгаа санхүүгийн хэрэгсэл, гэрээний мөнгөн гүйлгээг цуглуулах болон борлуулах зорилгоор эзэмших
- Санхүүгийн хөрөнгийн гэрээний нөхцөл нь зөвхөн үндсэн төлбөр ба хүүгийн шалгуурын хангах

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл нь бодит үнэ цэнээр хэмжигдэх бөгөөд бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн олз, гарз нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэнэ. Хүүгийн орлого болон гадаад валютын ханшийн олз, гарзыг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх санхүүгийн хөрөнгүүдийн адил ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгслийн зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлын тооцооллыг доорх тодруулгуудад тайлбарласан. Банк нь нэг төрлийн үнэт цааснаас нэгээс олныг эзэмшдэг бол эхэлж авсанаа эхэлж зарлагадахаар бүртгэнэ. Үл хүлээн зөвшөөрөх үед бусад орлогод хуримтлагдсан олз, гарз нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайлангаас ашиг, алдагдлын тайлан руу дахин ангилагдана.

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө болог ор төлбөр

Энэ ангилал дахь санхүүгийн хөрөнгө нь арилжаалах зорилгоор эзэмшээгүй бөгөөд анх хүлээн зөвшөөрөхдөө удирдлагаас тодорхойлогдсон эсвэл СТОУС-9-н дагуу заавал бодит үнэ цэнээр хэмжих шаардлагатай гэж тодорхойлсон. Банк нь өрийн хэрэгслийг доорх нөхцөлүүдийг хангасан тохиолдолд Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэлд ангилна. Өрийн хэрэгсэлээс хамаарч дараах загварчлалыг ашигладаг

- Загварчлал нь ашиг, алдагдал, хөрөнгө болон өр төлбөрийн үнэлэхэд учирдаг нийцтэй бус байдлыг арилгах эсвэл бууруулдаг.
- Өр төлбөр нь бүлэг санхүүгийн өр төлбөрийг хэлэх бөгөөд тэдгээр нь эрсдэлийн удирдлага эсвэл хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөний дагуу бодит үнэ цэнээр хэмжигдэнэ.
- Өр төлбөр нь нэг болон түүнээс дээш санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүдийг нэгдлийг агуулдаг. Гэвч санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд нь гэрээнд заасны дагуу мөнгөн урсгалд их хэмжээний нөлөө үзүүлэхүйц, аль эсвэл нэгтгэж бүртгэх нь хориглогдог санхүүгийн хэрэгслийг шинжилгээ хийхгүйгээр эсвэл багахан шинжилгээгээр нэгтгэлд оруулахгүй.

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө нь санхүүгийн байдлын тайланд бодит үнэ цэнээр бүртгэгдэнэ. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэнэ. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгөд тодорхойлсон хэрэгслүүдээс олсон хүүгийн орлого эсвэл зардал нь үр ашигт хүүг ашиглан мөн хөнгөлөлт/урамшууллыг нь харгалзан дүнгээр тооцдог.

Гаргасан өрийн хэрэгсэл ба зээлээр авсан санхүүжилт

Анх хүлээн зөвшөөрсний дараа, зээллэгүүдийг дараагийн тайлант хугацаанд үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр нь хэмжинэ. Хорогдуулсан өртгийг тооцохдоо зээл авах үеийн хөнгөлөлт, урамшуулал ба үр ашигт хүүгийн нэг салшгүй хэсэг болж буй зардлуудыг авч үзнэ. Өр төлбөр ба өөрийн хөрөнгийн аль алиных нь элементүүдийг агуулсан нийлмэл санхүүгийн хэрэгслүүдийн бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг, хүлээн зөвшөөрөгдөх өдөр салгана.

Банк нь эдгээр үүсмэл бус санхүүгийн хэрэгслүүдийг бүртгэлд тусгахдаа, эхлээд тухайн хэрэгсэл нь нийлмэл эсэх талаар болон тухайн хэрэгслүүд болон бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг НББОУС 32-н дагуу санхүүгийн өр төлбөр болон хөрөнгө эсвэл өөрийн хөрөнгө гэж ангилна. Банк нь санхүүгийн хэрэгслийн бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг дараах байдлаар хүлээн зөвшөөрнө: (а) Банкинд санхүүгийн өр төлбөр болж байвал, (б) Тухайн хэрэгслийг эзэмшигчид, хэрэгслийг Банкны өөрийн хөрөнгийн хэрэгсэлд хөрвөх бололцоо өгч байвал. Хөрвөх хэрэгслийн өр төлбөр болон өөрийн хөрөнгийн бүрэлдэхүүнүүдийн ангилал нь, тухайн хөрвөх нөхцөл нь зарим нэг эзэмшигчдийн хувьд эдийн засгийн давуу талтай байсан ч хөрвөх нөхцөл нь хэрэгжих эсэх болон түүний өөрчлөгдөх магадлалаас шалтгаалан өөрчлөгддөггүй. Хөрвөх санхүүгийн хэрэгслийн өөрийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн бүрэлдэхүүн хэсгүүдийн бүртгэлийн дүнг хуваарилахдаа, өөрийн хөрөнгийн бүрэлдэхүүний дүн нь тухайн хэрэгслийн нийт бодит үнэ цэнээс өр төлбөрийн бүрэлдэхүүн гэж тусад нь тодорхойлсон дүнг хассанаас үлдсэн дүн байна. Нийлмэл санхүүгийн хэрэгсэлд агуулагдсан өөрийн хөрөнгийн бүрэлдэхүүнээс (өөрийн хөрөнгийн хөрвөх нөхцөл гэх мэт) бусад аливаа үүсмэл хэрэгслийн үнэ цэнэ нь (худалдан авах опцион гэх мэт) өр төлбөрийн бүрэлдэхүүнд багтана.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГУУД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогууд (үргэлжлэл)***Гаргасан өрийн хэрэгсэл би зээлээр авсан санхүүжилт (үргэлжлэл)*

Банк нь тухайн хэрэгслийн өөрийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн бүрэлдэхүүнүүдийг салгах гэж буй бол тухайн өр төлбөрт салгах шаардлагатай агуулагдсан үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл байгаа эсэхийг үнэлнэ. Банк нь агуулагч гэрээ болон дансдаас агуулагдсан үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийг зөвхөн доорх нөхцөлд салгана:

- Агуулагдсан үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийн эдийн засгийн болон эрсдэлийн шинж чанар нь агуулагч гэрээний эдийн засгийн болон эрсдэлийн шинж чанартай нягт холбоотой биш үед
- Агуулагдсан санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэлтэй ижил нөхцөлтэй салангид хэрэгсэл нь санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн тодорхойлолтыг хангаж буй тохиолдолд
- Холимог (нэгтгэсэн) хэрэгсэл нь бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь орлого, зарлагын дансанд бүртгэгдсэн өөрчлөлттэйгээ бодит үнэ цэнээрээ бүртгэгддэггүй (жишээ нь, бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь орлого зарлагын дансанд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө эсвэл өр төлбөрт агуулагдсан санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл)

Зээлээр авсан санхүүжилт нь эздийн өмчид хамаарах хоёрдогч өглөг тодруулга 29-т толилуулсны дагуу хувьцаанд хөрвөх нөхцөлтэй болно.

Санхүүгийн баталгаа, аккредитив болон олгогдоогүй зээлийн үүрэг

Банк нь санхүүгийн баталгаа, аккредитив болон зээлийн амлалт гаргадаг. Санхүүгийн баталгаа гаргаж өгсөний улмаас хүлээн авсан урамшууллыг санхүүгийн тайлангуудад анхлан бүртгэхдээ бодит үнэ цэнээр нь бүртгэнэ. Ийнхүү анхлан хүлээн зөвшөөрсний дараагийн тайлант үед баталгаа бүрт Банкны хүлээх хариуцлагыг хэмжихдээ анхлан хүлээн зөвшөөрсөн дүнгээс ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэсэн хуримтлагдсан хорогдлыг хассан дүн хоёрын аль өндрөөр нь хэмжинэ.

Хүлээн авсан урамшууллыг баталгааны хугацааны туршид ашиг, алдагдлын тайланд “Хураамж ба шимтгэлийн орлого”-оор хүлээн зөвшөөрнө.

Олгогдоогүй зээлийн амлалт болон аккредитив нь амлалт бөгөөд энэхүү амлалтын хугацаанд Банк нь урьдчилан тодорхойлсон нөхцөлтэй зээлийг харилцагчид олгох шаардлагатай. Санхүүгийн баталгааны гэрээнүүдийн адилаар тэдгээр гэрээнүүдэд “Зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдал”-ын шаардлагуудын дагуу сан байгуулна.

Санхүүгийн баталгаа, аккредитив болон ашиглагдаагүй зээлийн гэрээний үнэ цэнэ нь зах зээлд олгогдох зээлийн гэрээний нөхцөлтэй ижил байхаас гадна санхүүгийн байдлын тайланд тусгагдахгүй. Энэхүү санхүүгийн хэрэгслүүдийн нэрлэсэн үнэ болон үнэ цэнийн бууралтын хүлээгдэж буй алдагдал нь Тодруулга 31-д тусгагдсан.

Харилцагчдын харилцах, хадгаламж

Үүнд харилцагчдаас авсан харилцах, хугацаагүй, хугацаатай хадгаламж болон Банкны баталгааны эх үүсвэр хамаарна. Анхны хэмжилтийн дараа үед харилцагчдад өгөх өр төлбөрүүдийг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр нь хэмжинэ.

Бусад санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж

Бусад Банк, санхүүгийн байгууллагуудаас татсан төгрөгийн болон валютын хадгаламжууд болон дотоод гадаадын арилжааны Банкууд, Монголбанкны хугацаатай хадгаламжууд мөн хамаарна. Банк нь, харилцагчдийн харилцах хадгаламжийг мөнгөн хөрөнгө нь Банкинд шилжсэн үед хүлээн зөвшөөрдөг. Анхны хэмжилтийн дараа бусад Банкуудад өгөх өр төлбөрийг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр нь хэмжинэ.

Санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн дахин ангилал

Банк санхүүгийн хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрсөнөөс хойш бизнесийн шугам худалдан авах, дуусгах болон цуцлах онцгой нөхцөл байдлаас бусад нөхцөлд дахин ангилахгүй. Санхүүгийн өр төлбөр дахин ангилагддаггүй.

Санхүүгийн хөрөнгө үл хүлээн зөвшөөрөлт*Хугацаа болон нөхцөлд их хэмжээгээр өөрчлөлт орсонтой холбоотой үл хүлээн зөвшөөрөх*

Харилцагчдад олгосон зээл гэх мэт санхүүгийн хөрөнгийг гэрээний нөхцөл нь шинэ зээл шиг болж өөрчлөгдөх үл хүлээн зөвшөөрнө. Үнэ цэнийн бууралт хүлээн зөвшөөрөөгүй тохиолдолд эдгээр хөрөнгийн хувьд зөрүүг нь үл хүлээн зөвшөөрөлтийн олз, гарзаар бүртгэнэ. Шинээр хүлээн зөвшөөрсөн зээл нь худалдаж авсан үүссэн үнэ цэнэ буурсан зээл биш бол уг зээл нь зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдал тооцоолох үүднээс 1-р шатлалд ангилагдана.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГУУД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогууд (үргэлжлэл)****Санхүүгийн хөрөнгө үл хүлээн зөвшөөрөлт (үргэлжлэл)**

Банк харилцагчид олгосон зээлийг үл хүлээн зөвшөөрөх эсэхийг үнэлэхдээ доорх нөхцөлүүдийг авч үздэг:

- зээлийн валют өөрчлөгдсөн
- өмчийн шинж чанар тодорхойлогдсон
- бизнесийн түнш өөрчлөгдсөн
- өөрчлөлтийн улмаас ҮТХТ-ийн шалгуурыг хангахгүй байх

Хэрвээ өөрчлөлт нь мөнгөн урсгалд мэдэгдэхүйц өөрчлөлт үзүүлээгүй бол энэ өөрчлөлтийг үл хүлээн зөвшөөрөхгүй. Мөнгөн урсгалын өөрчлөлтийг анхны үр ашигт хүүгээр хорогдуулсан дүнд үндэслэн Банк үнэ цэнийн бууралтын алдагдал бүртгээгүй бол өөрчлөлтийг нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэнэ. Санхүүгийн өр төлбөрийн хувьд банк нь хэрвээ тохируулга хийсэн өнөөгийн үнэ цэнийн бууралт болон анхны дансны үнийн зөрүү нь арван хувиас хэтэрсэн тохиолдолд чанарын хүчин зүйл дээр үндэслэж өөрчлөлтийг авч үзнэ. Санхүүгийн хөрөнгийн хувьд энэхүү үнэлгээ нь чанарын хүчин зүйл дээр үндэслэж хийнэ. Банкны нягтлан бодох бүртгэлийн хойшлуулсан болон бүтцийн оорчлолт хийсэн зэсүүдийг тодруулга 32 с харна уу.

Их хэмжээний оорчлолтоос бусад үед үл хүлээн зөвшөөрөх***Санхүүгийн хөрөнгө***

Банк санхүүгийн хөрөнгийг (санхүүгийн хөрөнгийн хэсэг эсвэл хоорондоо төстэй нэг бүлэг санхүүгийн хөрөнгүүдийн хэсэг) тухайн хөрөнгөөс мөнгөн урсгал хүлээн авах эрх нь дууссан үед үл хүлээн зөвшөөрнө. Мөн Банк нь хөрөнгийг шилжүүлсэн бөгөөд шилжүүлэлт нь үл хүлээн зөвшөөрөх шаардлагыг хангаж байгаа нөхцөлд хөрөнгийг үл хүлээн зөвшөөрнө.

Дараах тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгийг (санхүүгийн хөрөнгийн хэсэг эсвэл хоорондоо төсөөтэй нэг бүлэг санхүүгийн хөрөнгийн хэсэг) үл хүлээн зөвшөөрнө. Үүнд:

- Банк тухайн хөрөнгөөс мөнгөн урсгал хүлээн авах эрхээ шилжүүлсэн, эсвэл
- “Дамжуулан өнгөрөөх” хэлцлийн дагуу хүлээн авсан мөнгөө нийт дүнгээр нь удаан хугацаагаар саатуулалгүйгээр гуравдагч талд төлөх үүрэг хүлээсэн.

“Дамжуулан өнгөрөөх” хэлцэл нь Банк тухайн санхүүгийн хөрөнгөөс хүлээх гэрээний эрхээ хадгалж үлдэх бөгөөд (анхны хөрөнгө) доорх гурван нөхцөл биелж байх нөхцөлд гэрээний үүргийн дагуу тэдгээр хүлээн авсан мөнгөн урсгалыг нэг болон түүнээс дээш байгууллагад (эцсийн хүлээн авагчид) шилжүүлнэ:

- Хэрэв тухайн нэг байгууллагын зээлдүүлсэн дүн дээр зах зээлийн хүүгээр хуримтлагдсан хүүтэй хамт бүрэн авах эрхтэй богино хугацаат урьдчилгааг оруулалгүйгээр Банк нь эцсийн хүлээн авагчид анхны хөрөнгө нь дүйцэх хэмжээний мөнгөн урсгалыг цуглуулаагүй цагт ямар нэгэн төлбөр төлөх үүрэггүй болно;
- Банк нь эцсийн хүлээн авагчдаас үнэт цааснаас бусад нөхцөлөөр анхны хөрөнгийг зарах эсвэл барьцаалж болохгүй;
- Банк нь эцсийн хүлээн авагчдын өмнөөс цуглуулсан мөнгөн урсгалыг удаан хугацаагаар саатуулалгүйгээр шилжүүлэх үүрэгтэй

Дамжуулалтыг зөвхөн доорх нөхцлүүдээс хангасан тохиолдолд үл хүлээн зөвшөөрнө:

- Банк хөрөнгийн бараг бүх эрсдэл ба өгөөжийг шилжүүлсэн, эсвэл
- Банк тухайн хөрөнгөтэй холбоотой эрсдэл ба өгөөжийг шилжүүлээгүй болон хадгалж үлдээгүй боловч хөрөнгийн хяналтыг шилжүүлсэн.

Хэрвээ шилжүүлэгч холбогдолгүй гуравдагч этгээдэд хөрөнгийг бүхэлд нь зарах болон шилжүүлэхэд нэмэлт хязгаарлалтгүйгээр тухайн чадварыг эзэмшдэг гэж үзсэн үед Банк хяналтыг шилжүүлсэн гэж үзнэ.

Банк хөрөнгөөс мөнгө хүлээн авах эрхээ шилжүүлсэн эсвэл “дамжуулан өнгөрөөх” хэлцэл хийсэн боловч хөрөнгөтэй холбоотой ихэнх эрсдэл, өгөөж болон хяналтыг шилжүүлээгүй тохиолдолд хөрөнгийг Банкны уг хөрөнгөд үргэлжлүүлэн оролцоор байх хэмжээгээр нь хүлээн зөвшөөрнө. Энэ тохиолдолд Банк холбогдох өр төлбөрийг мөн хүлээн зөвшөөрнө. Шилжүүлсэн хөрөнгө ба холбогдох өр төлбөр Банкны хадгалж үлдсэн эрх, үүргийг тусган харуулсан сууриар хэмжинэ.

Энэхүү үргэлжилсэн оролцоо нь шилжүүлсэн хөрөнгийн баталгаа хэлбэртэй байвал оролцоог тус хөрөнгийн анхны бүртгэлийн дүн ба Банкны төлөх шаардлагатай болох хамгийн их дүнгийн аль багаар хэмжинэ.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГУУД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогууд (үргэлжлэл)***Их хэмжээний өөрчлөлтөөс бусад үед үл хүлээн зөвшөөрөх (үргэлжлэл)*

Хэрэв шилжүүлсэн хөрөнгөд үргэлжилсэн оролцоо бичгээр эсвэл худалдан авах опцион (эсвэл аль аль нь) хэлбэрээр байвал, Банкны үргэлжилсэн оролцоо нь эргүүлэн худалдан авахад төлөх шаардлагатай дүнгээр хэмжигдэнэ. Хөрөнгөд бичгээр худалдан авах опцион заасан байгууллагын үргэлжилсэн оролцоо нь шилжүүлсэн хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ болон нөхцөлийн хэрэгжих үнийн аль багаар хязгаарлагдана.

Санхүүгийн өр төлбөр

Санхүүгийн өр төлбөрийг төлөхөөс чөлөөлөгдсөн, өр төлбөр цуцлагдсан эсвэл хугацаа нь дууссан бол үл хүлээн зөвшөөрдөг. Хэрэв одоо байгаа санхүүгийн өр төлбөрийн зээлдүүлэгч нь хэвээрээ боловч ялгаатай нөхцөлтэй зээлийн гэрээгээр сольсон эсвэл одоо байгаа зээлийн нөхцөл эрс өөрчлөгдсөн бол эдгээр өөрчлөлт шинэчлэлтийг анхны санхүүгийн өр төлбөрийн үл хүлээн зөвшөөрөлт ба шинэ өр төлбөрийн хүлээн зөвшөөрөлт гэж үзнэ. Анхны санхүүгийн өр төлбөрийн бүртгэлийн дүн ба төлсөн дүн хоёрын зөрүүг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт*“Зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдал (ЗҮЦХА)” аргын ерөнхий ойлголт*

Банк “санхүүгийн хэрэгсэл” ангилалд хамаарах зээлийн үүрэг болон санхүүгийн баталгаа, бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдээгүй бусад өрийн хэрэгсэл болон бүх зээлд зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлын сан бүртгэсэн. СТОУС-9-н дагуу өмчийн хэрэгсэл нь үнэ цэнийн бууралтанд орохгүй.

Зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдал нь хөрөнгийн ашиглалтын нийт хугацаанд үүсэх зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлаас хамаарна. Хэрвээ анх бүртгэснээс алдагдал нь мэдэгдэхүйц хэмжээгээр өссөн бол алдагдал нь 12 сарын хүлээгдэж буй алдагдлаас хамаарна. Зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц өөрчлөгдсөнийг хэмжих Банкны бодлого журмыг тодруулга 32-д тусгасан.

Ирээдүйн 12 сарын ЗҮЦХА нь нийт хугацааны ЗҮЦХА аргын нэг хэсэг байх бөгөөд тайлагналын өдрийн дараах 12 сард санхүүгийн хэрэгслийн чанаргүйдлийн магадлалын үр дүнгээр ЗҮЦХА-г илэрхийлнэ.

Санхүүгийн хэрэгслийн үндсэн багцаас шалтгаалан нийт хугацааны ЗҮЦХА болон ирээдүйн 12 сарын ЗҮЦХА-г тусгай болон бүлгийн үнэлгээгээр тооцоолно. Банк нь бүлэг санхүүгийн хөрөнгийг бүлгийн үнэлгээний аргаар хэмжинэ.

Банк нь үнэлгээ хийх журмыг тодорхойлсон бөгөөд тайлант үеийн эцэс бүрт санхүүгийн хэрэгслийн үлдэх хугацаанд үүсч болох эрсдэлийн өөрчлөлтийг харгалзан санхүүгийн хэрэгслийг анх бүртгэснээс хойш ЗҮЦХА-д мэдэгдэхүйц өссөн эсэхийг авч үзнэ.

Дээр дурьдсан процесс дээр тулгуурлан, доор дурдсанаар Банк зээлийг шатлал 1, шатлал 2, шатлал 3 гэж ангилсан:

- Шатлал 1: Зээлийг анх хүлээн зөвшөөрөх үед Банк нь 12 сарын ЗҮЦХА-г бүртгэнэ. Мөн шатлал 1-рүү үүсч болох эрсдэл нь буурсан шатлал 2-ын зээлүүд дахин ангилагдана.
- Шатлал 2: Анх хүлээн зөвшөөрсөн үеэс зээлийн үүсч болох эрсдэл ихэссэн үед Банк нь нийт хугацааны ЗҮЦХА-г бүртгэнэ. Мөн шатлал 2-руу үүсч болох эрсдэл нь буурсан шатлал 3-ын зээлүүд дахин ангилагдана.
- Шатлал 3: Үнэ цэнийн бууралтанд орсон зээлүүд багтана. Банк нь нийт хугацааны турш ЗҮЦХА-г бүртгэнэ.

Банк нь санхүүгийн хөрөнгийг төлөгдөх нийт дүн эсвэл зарим хэсгийг төлөгдөх боломжгүй гэж үзвэл санхүүгийн хөрөнгийн дансны үнийг бууруулна. Үүнийг санхүүгийн хөрөнгийн (хэсэгчилсэн) үл хүлээн зөвшөөрөлт гэнэ.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогууд (үргэлжлэл)****Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт (үргэлжлэл)****ЗҮЦХА тооцоолол**

Банк нь магадлалын-жигнэсэн гурван хувилбарыг үр ашигт хүүгээр хорогдуулсан хүлээгдэж буй мөнгөний дутагдлаар ЗҮЦХА-г тооцоолдог. Мөнгөний дутагдал нь гэрээний дагуух мөнгөн гүйлгээ болон эргэн төлөгдөхөөр хүлээгдэж буй мөнгөн гүйлгээний зөрүү юм.

ЗҮЦХА тооцооллын механизм болон гол элементийн хамт доор үзүүлэв:

- Чанаргүйдлийн магадлал (ЧМ) – ЧМ нь өгөгдсөн цаг хугацаанд төлбөрийн чадваргүй болох магадлалаар тооцоолно. Хэрвээ хэрэгсэл нь өмнө нь үл хүлээн зөвшөөрч байгаагүй мөн харгалзах бацад үргэлжлүүлэн байгаа бол үнэлсэн хугацааны тодорхой хугацаанд нэг удаа алдагдал үүсэх боломжтой.
- Чанаргүйдэлд өртөх дүн (ЧӨД) нь тайлагналын дараах зээлийн хүлээгдэж буй өөрчлөлт, гэрээний дагуух үндсэн төлбөр болон хүүгийн эргэн төлөлт, зээлийн үүргийн хүрээнд нэмж олгосон дүн болон төлбөр хоцорсноор үүссэн хуримтлагдсан хүүг харгалзсан, ирээдүйн ЧӨД-ийн тооцоолдог.
- Алдагдалд хүргэх чанаргүйдэл (АХЧ) – Алдагдал хүргэх чанаргүйдэл гэдэг нь өгөгдсөн цаг хугацаанд туршид чанаргүйдлийн үеийн алдагдлын тооцоолол юм. Энэ нь гэрээний дагуу мөнгөн урсгал болон зээлдэгч хүлээн авахаар тооцоолсон дүн, барьцаа хөрөнгө борлуулсан дүнгийн нийлбэрийн зөрүүнээс тооцно.

ЗҮЦХА тооцоолох үед Банк 3 хувилбарыг авч үздэг (суурь, эерэг болон сөрөг). Эдгээр нь өөр өөр ЧМ, ЧӨД болон АХЧ-д хамаарагдана. Хамааралтай үед олон тооны хувилбарыг үнэлэхдээ төлбөр төлөгдөхгүй байх магадлал, алдагдал хүлээх магадлал, зээлийн эргэн төлөгдөх магадлал болон барьцаа хөрөнгийн үнэ цэнэ эсвэл борлуулсанаар олж болох дүнгүүдийн нэгдэлийг авч үзнэ.

Кредит карт болон бусад хөрөнгүүдийг үл харгалзан, зээлийн алдагдын хамгийн урт хугацаа нь хууль эрх зүйн үндэслэлээр гэрээний хугацааг сунгаагүй тохиолдолд санхүүгийн хэрэгсэлийн гэрээний хугацааг авч үзэж байгаа. Үнэ цэнийн бууралт нь бүтцийн өөрчлөлтийн ашиг, алдагдалаас тусдаа санхүүгийн хөрөнгийн цэвэр дүнгийн залруулга гэж тайлагнаж бүртгэгдэнэ.

Үнэ цэнийн бууралтын зардал болон буцаалт нь санхүүгийн хөрөнгийн дансны үнийн өөрчлөлтийн ашиг алдагдлын тохируулгаас тусад нь бүртгэх болон толилуулна. ЗҮЦХА-ын аргыг доор хураангуйлав:

Шатлал 1:	Ирээдүйн 12 сарын ЗҮЦХА нь нийт хугацааны ЗҮЦХА загварын нэг хэсэг байх бөгөөд тайлагналын өдрийн дараах 12 сард санхүүгийн хэрэгслийн чанаргүйдлийн үр дүнгээр ЗҮЦХА-ыг илэрхийлнэ. Банк нь ирээдүйн 12 сарын ЗҮЦХА тайлагналын өдрөөс хойш 12 сарын дотор ЧМ-д үндэслэн тооцдог. ЧӨД-ийн урьдчилсан төсөөлөлд 12 сарын дотор хүлээгдэж буй ЧМ-ыг хэрэглэх бөгөөд хүлээгдэж буй АХЧ-аар үржүүлэгдэж анхны үр ашигт хүүтэй ойролцоо дүнгээр хорогдуулна. Энэхүү тооцооллыг дээр дурдсан гурван хувилбар тус бүрт авч үзнэ.
Шатлал 2:	Зээлийг анх олгосноос хойш тухайн зээлд зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлттэй байгаа нь тогтоогдсон зээлүүдэд Банк нь нийт хугацааны ЗҮЦХА-ын сан байгуулан бүртгэнэ. Санг байгуулахдаа дээрхийн адилаар хэд хэдэн хувилбарууд дээр үндэслэн тооцоолох боловч ЧМ болон АХЧ-ыг нь нийт хугацаанд тооцоолж гаргана. Хүлээгдэж буй мөнгөний дутагдал нь үр ашигт хүүтэй ойролцоо дүнгээр хорогдуулна.
Шатлал 3:	Үнэ цэнэ буурсан гэж үзсэн зээлийн хувьд, Банк нь нийт хугацааны ЗҮЦХА-ыг бүртгэнэ. Энэ аргачлал нь Шатлал 2-т ашигласантай ижил бөгөөд ЧМ-ыг 100% гэж үзнэ.
Зээлийн үүрэг болон аккредитив	Зээлийн үүрэгт нийт хугацааны ЗҮЦХА тооцоход, Банк нь ирээдүйд олгогдох зээлийн үүргийн дүнг тооцоолно. Зээл олгогдох тохиолдолд ЗҮЦХА нь магадлал жигнэсэн гурван хувилбараар хүлээгдэж буй мөнгөний дутагдлын өнөөгийн үнэ цэнээр тооцогдоно. Хүлээгдэж буй мөнгөний дутагдал нь хүлээгдэж буй үр ашигт хүүгээр хорогдуулсан байна. Зээлийн үүрэг болон аккредитивийн хувьд, ЗҮЦХА нь бусад өглөгт хүлээн зөвшөөрөгдөнө.
Санхүүгийн баталгааны гэрээнүүд	Банкны санхүүгийн баталгаа тус бүрийн үүрэг нь анх хүлээн зөвшөөрсөн дүнгээс ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрөгдсөн хуримтлагдсан хорогдол хассан дүн болон ЗҮЦХА сангийн аль ихээр нь хэмжигдэнэ. Банк нь ЗҮЦХА-г эзэмшигчид нөхөн олгох дүнгийн өнөөгийн үнэ цэнэ дээр үндэслэн тооцно. Эрсдэлээр тохируулсан хүүгээр дутагдлыг хорогдуулна. Тооцоолол нь магадлалын-жигнэсэн гурван хувилбар дээр хийгдэнэ. Санхүүгийн баталгааны ЗҮЦХА нь бусад өглөгт хүлээн зөвшөөрөгдөнө.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогууд (үргэлжлэл)****Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт (үргэлжлэл)**

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэх өрийн хэрэгсэл

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгслийн ЗҮЦХА нь санхүү байдлын тайланд санхүүгийн хөрөнгийн дансны үнийг бууруулахгүй бөгөөд бодит үнэ цэнээр байна. Үүний оронд, хэрвээ хөрөнгө нь хорогдуулсан өртгөөр бүртгэсэн байсан бол үүсэх үнэ цэнийн бууралтыг бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралтаар болон нөгөө талд ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэнэ. Бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэсэн хуримтлагдсан алдагдлыг хөрөнгийг үл хүлээн зөвшөөрөх үед ашиг, алдагдлын тайланд шилжүүлэн бүртгэнэ.

Кредит карт ба бусад зээлийн шугамууд

Банкны бүтээгдэхүүний санал нь олон төрлийн аж ахуйн буюу жижиглэнгийн зээлийн болон кредит картын хэрэгслийг багтаасан бөгөөд үүнд Банк нэг өдрийн өмнөх мэдэгдэлээр хэрэгслийг цуцлах, эсвэл бууруулах эрхтэй. Банк зээлийн алдагдлын эрсдэлийг гэрээний мэдэгдлийн хугацаагаар зөвхөн хязгаарладаггүй бөгөөд үүний оронд үйлчлүүлэгчдийн зан төлөв, чанаргүйдлийн магадлал болон цаашдын эрсдэлийг бууруулах журмыг харгалзан хугацааны туршид үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг тодорхойлон тооцдог. Банкны өмнөх туршлага болон банкны хүлээлт дээр үндэслэн эдгээр бүтээгдэхүүнүүдийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг тооцдог хугацаа нь зээлийн картын хувьд арван хоёр сар, зээлийн төлбөрийг хэтрүүлсэн тохиолдолд гучин зургаан сар байдаг. Эдгээр бүтээгдэхүүнүүдийн зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц ихэссэн эсэх талаар одоо байгаа үнэлгээ нь зээлийн бусад бүтээгдэхүүнтэй адил байна. Энэ нь харилцагчийн дотоод зээлийн зэрэглэлд суурилсан боловч хэрэглээний өөрчлөлт зэрэг чанарын хүчин зүйлүүдээс ихээхэн шалтгаалж байгаа. Зээлийн карт болон овердрафт-д үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдалыг дискаунтлахад ашигладаг зээлийн хүүгийн хэмжээ нь тухайн бүтээгдэхүүнүүдийн өртөж болзошгүй хугацааны туршид тооцогдох жилийн үр ашигт хүүгийн жилийн түвшинг үндэслэнэ. Энэхүү тооцоонд олон бүтээгдэхүүнүүд сар бүр бүрэн төлөгддөг тул хүү тооцоогүй болно.

Ирээдүйн мэдээлэл

ЗҮЦХА-ын загварт, Банк эдийн засгийн өгөгдлүүд дээр суурилсан ирээдүйн мэдээлэл дээр тулгуурладаг. Үүнд нь:

- Инфляц
- Эдийн засгийн өсөлт
- АНУ-н долларын ханш
- Зээлийн өсөлт
- Мөнгөний нийлүүлэлтийн өсөлт (M2)
- Хадгаламжийн хүүгийн түвшин (жигнэсэн дундаж ханш)
- Зээлийн хүүгийн түвшин (жигнэсэн дундаж ханш)

ЗҮЦХА-ын тооцоололд ашиглаж буй мэдээлэл нь санхүүгийн тайлангийн өдрөөрх зах зээлийн бүх шинж тэмдгийг агуулаагүй байх магадлалтай. Үүнийг шийдэхийн тулд, эдгээр ялгаа нь мэдэгдэхүйц материаллаг үед заримдаа түр тохируулга хийдэг.

Зээлийн сайжруулалт: Барьцаа хөрөнгийн үнэлгээ болон санхүүгийн баталгаа

Санхүүгийн хөрөнгийн эрсдэлийг бууруулах үүднээс, Банк нь боломжтой үедээ барьцаа хөрөнгийг ашигладаг. Барьцаа хөрөнгө нь төрөл бүрийн хэлбэрээр байдаг, жишээ нь: мөнгөн хөрөнгө, үнэт цаас, аккредитив болон баталгаа, үл хөдлөх хөрөнгө, авлага, бараа материал, бусад санхүүгийн бус хөрөнгө болон үр дүнгийн тооцооны гэрээ байна. Барьцаа хөрөнгийг эзэмшээгүй тохиолдолд Банкны санхүүгийн байдлын тайланд бүртгэхгүй.

Зээлийн сайжруулалтаас хүлээгдэж буй мөнгөн гүйлгээг, СТОУС-ын дагуу тусад нь хүлээн зөвшөөрөх шаардлагагүй бөгөөд өр төлбөрийн хэрэгслийн гэрээний нөхцлүүдийн салшгүй хэсэг гэж тооцогддог ба зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлын хэмжилтэд оруулдаг. Үүний үндсэн дээр барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ нь үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлын тооцоонд нөлөөлдөг. Барьцаа хөрөнгийг ерөнхийд нь хамгийн багадаа анх хүлээн зөвшөөрөхдөө болон хагас жилийн хугацаанд дахин үнэлдэг.

Боломжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор, Банк нь барьцаа хөрөнгийн зорилгоор эзэмшиж буй санхүүгийн хөрөнгийг үнэлэхдээ идэвхтэй зах зээлийн мэдээллийг ашигладаг. Идэвхтэй зах зээл байхгүй бусад санхүүгийн хөрөнгийг үнэлгээний аргийг ашиглан үнэлдэг. Санхүүгийн бус барьцаа хөрөнгийг (жишээ нь: үл хөдлөх хөрөнгө) ипотекийн зуучлагч буюу 3 дагч этгээдээс ирсэн мэдээлэлд эсвэл орон сууцны үнийн индексүүдэд үндэслэн үнэлнэ. Барьцаалагдсан зээл нь зээлийн гэрээний нөхцөлд тусгагдсан эсвэл зээлийн салшгүй хэсэг болох ба зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлын тооцоонд хамрагдсан болно.

Зээлийн гэрээний нөхцөлтэй холбоогүй баталгааг балансын гадуурх зүйл ангид салангид үзүүлэх бөгөөд үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлын тооцооллыг хийдэг.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого (үргэлжлэл)****Өмчлөх бусад хөрөнгө**

Хураан авсан барьцаа хөрөнгө нь уг хөрөнгийг бүртгэсэн өдрөөрх холбогдох зээлийн үлдэгдлийн хорогдуулсан өртөг болон бодит үнэ цэнээс борлуулах өртгийг хассан дүнгийн аль багаар анхлан хүлээн зөвшөөрдөг ба холбогдох зээл болон урьдчилгаа мөн тэдгээрийн үнэ цэнийн бууралтын санг балансын бүртгэлээс хасдаг. Дараагийн тайлант үеүдэд, хураан авсан барьцаа хөрөнгийг өртөг болон бодит үнэ цэнээс түүний борлуулахтай холбоотой гарах зардлыг хассан дүнгийн аль багаар бүртгэдэг ба эдгээр хөрөнгүүд нь тайланд бусад хөрөнгө хэсэгт тайлагнагддаг.

Борлуулах зориулалттай хөрөнгийн ангиллын шалгуур нь зөвхөн борлуулах өндөр магадлалтай байх бөгөөд хөрөнгийг одоогийн нөхцөлд нь шууд борлуулах боломжтой тохиолдолд л энэхүү шаардлагыг хангагдсан гэж үзнэ. Тухайн хөрөнгийн борлуулах шийдвэр нь буцаагүй байх эсвэл борлуулахад ямар нэгэн өөрчлөлт орох эсэхээс хамааран борлуулах үйл ажиллагаа нь тодорхойлогдоно. Удирдлага нь хөрөнгийг зарах төлөвлөгөөтэй байх шаардлагатай бөгөөд, ангилал хийсэн өдрөөс хойш нэг жилийн хугацаанд борлуулахаар төлөвлөж байх ёстой.

Борлуулах зориулалттай хөрөнгө гэж ангилсны дараа эд хөрөнгө, тоног төхөөрөмжийн элэгдлийг тооцохгүй. Худалдах зориулалттай гэж ангилагдсан хөрөнгийг санхүүгийн байдлын тайланд эргэлтийн зүйл болгон тусад нь үзүүлнэ. Нэмэлт тодруулгыг Тодруулга 18, Тэмдэглэл 19-д тусгасан болно.

Данснаас хасах

Банк нь хөрөнгийн эргэн төлөлтийг зогсоосон үед санхүүгийн хөрөнгийг бүхэлд нь эсвэл хэсэгчлэн данснаас хасна. Хэрвээ данснаас хасах үнэ хуримтлагдсан алдагдлаас их тохиолдолд, зөрүүгээр нь алдагдлыг нэмэгдүүлж дараа нь дансны нийт үнийн дүнг бууруулна. Дараах үеийн эргэн төлөлтүүд нь зээлийн алдагдлын зардлыг бууруулна.

Гэрээний нөхцөлд өөрчлөлт орсон зээлүүд

Банк заримдаа барьцаа хөрөнгийг хураах гэхээсээ илүү зээлдэгчийн санхүүгийн хүндрэлийн улмаас зээлийн анхны нөхцөлд хөнгөлөлт, өөрчлөлт оруулдаг.

Зээлдэгчийн одоогийн эсвэл хүлээгдэж буй санхүүгийн хүндрэлээс үүдэн хөнгөлөлт, өөрчлөлтийг Банк хийж болно гэж үздэг бөгөөд зээлдэгч санхүүгийн хувьд хэвийн байсан бол Банк энэхүү хөнгөлөлт, өөрчлөлтийг зөвшөөрөхгүй болно. Санхүүгийн хүндрэлийг харуулсан үзүүлэлтүүд нь Гэрээг биелүүлээгүй байх эсвэл Зээлийн Эрсдэлийн хэлтэсээс гаргасан үзүүлэлтүүдээр тодорхойлогдоно. Энэхүү өөрчлөлтүүдэд төлбөрийн хугацааг сунгах, зээлийн шинэ нөхцлийг зөвшөөрөх зэрэг орно. Гэрээний нөхцөл өөрчлөгдсөний дараа аливаа үнэ цэнийн бууралтыг тооцохдоо өөрчлөлтөөс өмнө тооцоолсон анхны үр ашигт хүүг ашиглан хэмжинэ. Шинэчилсэн зээлийн ирээдүйн төлбөрийг үргэлжлэх боломжтой гэдгийг хянах нь Банкны бодлого юм.

Зээлийг дахин тохируулж, өөрчилсөн боловч хүлээн зөвшөөрөөгүй тохиолдолд зээлийн эрсдэл ихээхэн хэмжээгээр нэмэгдсэн гэж үздэг тул зээлийг 2-р шатанд ангилдаг. Хөрөнгө нь 2-р шатанд ангилагдсаны дараа зөвхөн дараах шалгууруудыг хангаж байж төрөлд ангилагдах боломжтой:

- Бүх зээлүүд нь хэвийн байх ёстой
- Шинэчлэсэн төлбөрийн эргэн төлөлтийн хуваарийн дагуу зургаан сарын хугацаанд тогтмол төлбөрийг хийж байсан байх
- Үйлчлүүлэгч хугацаа нь 30 хоногоос хэтэрсэн ямар ч гэрээ байгуулаагүй байх

Шинэчлэгдсэн буюу Өөрчлөлт орсон хөрөнгийн талаархи мэдээллийг 32-р тодруулгад тусгасан болно.

Бэлэн мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Мөнгөн гүйлгээний тайланд зааснаар бэлэн мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгөд касс дахь мөнгө, Монголбанкн дахь хязгаарлалтгүй харилцах данс, Засгийн газрын үнэт цаас болон бусад Банкн дахь харилцах ба 3 сар түүнээс бага хугацаатай хадгаламжууд орно.

Төв Банкнд байршуулсан, заавал байлгах нөөцийн үлдэгдэл

Монголбанкнд байршуулсан, заавал байлгах нөөцийн үлдэгдлийг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх бөгөөд Банкны өдөр тутмын үйл ажиллагааг санхүүжүүлэхэд ашиглах боломжгүй, заавал байлгах нөөцийн хүүгүй хадгаламж тул үүнийг мөнгөн гүйлгээний тайлан дахь мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөд оруулахгүй.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогууд (үргэлжлэл)****Буцаан худалдан авах хэлцлүүд**

Ирээдүйд тодорхой заасан хугацаанд буцаан худалдан авах нөхцөлтэй хэлцэл (“репо”)-ийн дор худалдсан үнэт цаасыг санхүүгийн байдлын тайлангаас үл хүлээн зөвшөөрөхгүй. Учир нь Банк эзэмшилтэй холбоотой ихэнхи эрсдэлийг хүлээж, өгөөжийг хүртэж байна. Санхүүгийн байдлын тайланд хүлээн авсан бэлэн мөнгөө хөрөнгөөр, репо хэлцлийн хуримтлагдсан хүүг өр төлбөрөөр тус тус тусгах ба энэ нь Банкинд олгосон зээл гэсэн эдийн засгийн утга агуулгыг илэрхийлнэ. Борлуулсан ба ирээдүйд буцаан худалдан авах үнийн зөрүүг хүүгийн зардал гэж үзэж үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан гэрээний хугацааны турш хуримтлуулна. Нөгөө тал нь үнэт цаасыг худалдах эсвэл дахин барьцаалах эрхтэй бол, Банк нь тухайн үнэт цаасуудыг санхүүгийн байдлын тайландаа борлуулахад бэлэн барьцаанд тавьсан санхүүгийн хөрөнгө эсвэл борлуулахад бэлэн барьцаанд тавьсан санхүүгийн хөрөнгө оруулалтын аль тохиромжтой ангилалд үлдээнэ.

Эсрэгээрээ, буцаан худалдах хэлцэл (“урвуу репо”)-ийн дор худалдан авсан үнэт цааснуудыг санхүүгийн байдлын тайланд хүлээн зөвшөөрдөггүй. Төлсөн мөнгөө хуримтлуулсан хүүгийн хамт тайлан тэнцэлд “Зээлсэн үнэт цаас ба урвуу буцаан худалдан авах хэлцлүүдийн бэлэн мөнгөөрх барьцаа” гэж тусгах ба энэ нь Банкнаас авсан зээл гэсэн эдийн засгийн утга агуулгыг илэрхийлнэ. Худалдан авсан ба буцаан худалдах үнийн зөрүүг “Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого” гэж бүртгэх ба үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан гэрээний хугацааны турш хуримтлуулна. Хэрэв буцаан худалдах хэлцлээр худалдан авсан үнэт цаасыг гуравдагч талд худалдсан бол үнэт цаасыг буцаан өгөх үүргийг “Худалдах зорилгоор эзэмшиж буй санхүүгийн өр төлбөр” гэж бүртгэх ба бодит үнэ цэнээр нь хэмжиж, бодит үнэ цэнийн аливаа олз эсвэл гарзыг “Арилжааны цэвэр орлого”-д бүртгэнэ.

Үнэт цаасны зээллэгүүд ба өр төлбөр

Үнэт цаасны зээллэг, зээлийн гүйлгээг ихэвчлэн үнэт цаас эсвэл бэлэн мөнгөөр барьцаалдаг. Үнэт цаасыг гэрээт этгээдэд шилжүүлэхдээ өмчлөлийн эрсдэл, өгөөжийг шилжүүлсэн тохиолдолд зөвхөн санхүүгийн байдлын тайланд тусгадаг. Барьцаалах хэлбэрээр урьдчилж авсан эсвэл хүлээн авсан бэлэн мөнгө нь хөрөнгө, өр төлбөр хэлбэрээр бүртгэгддэг.

Зээл авсан үнэт цаасыг дараа нь гуравдагч этгээдэд худалдахаас бусад тохиолдолд санхүүгийн байдлын тайланд хүлээн зөвшөөрөхгүй бөгөөд энэ тохиолдолд үнэт цаасыг буцааж өгөх үүргийг арилжих зориулалттай санхүүгийн өр төлбөр дотор богино хугацааны борлуулалт хэлбэрээр бүртгэгдэх бөгөөд бодит үнэ цэнийг нь ашиг алдагдалтай нь үнэлж цэвэр арилжаанаас олсон орлогод тайлагнана.

Түрээс

Банк нь гэрээ байгуулагдах үед түрээсийн шинж чанар агуулсан эсэхийг үнэлдэг. Өөрөөр хэлбэл гэрээнд тодорхойлогдож байгаа хөрөнгийг хэсэг хугацааны турш ашиглан хянах эрхийг шилжүүлсэн болно.

Банк - түрээслэгч

Банк нь богино хугацаатай түрээс эсвэл бага өртөгтэй хөрөнгийг түрээслэхээс бусад тохиолдолд бүх түрээсийг хүлээн зөвшөөрөх, хэмжих нэг аргыг ашигладаг. Банк нь түрээсийг төлөх түрээсийн өр төлбөрийг болон хөрөнгийг ашиглах эрхийг хүлээн зөвшөөрдөг.

Ашиглах эрхийн хөрөнгө

Банк нь ашиглах эрхийн хөрөнгийг түрээсийн өдрөөс эхлэн хүлээн зөвшөөрдөг (жишээлбэл, үндсэн хөрөнгийг ашиглах боломжтой болсон өдөр). Ашиглах эрхийн хөрөнгийг хуримтлагдсан элэгдэл, үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хасч өртгөөр нь хэмжиж, түрээсийн өр төлбөрийг дахин үнэлэхэд тохируулна. Ашиглах эрхийн хөрөнгийн өртөгт түрээсийн өр төлбөр, хүлээн авсан түрээсийн эхний өртөг, түрээсийн урамшууллыг авалгүйгээр эхлэхээс өмнө хийсэн түрээсийн төлбөр орно. Ашиглах эрхийн эд хөрөнгийг түрээсийн хугацаанд шулуун шугамын дагуу элэгдэлд оруулдаг. Ашиглах эрх нь 22-р тодруулгад тусгагдсан бөгөөд Банкны бодлогын дагуу үнэ цэнийн бууралтад орно.

Түрээсийн өр төлбөр

Түрээсийн эхлэх өдөр Банк нь түрээсийн хугацаанд хийгдэх түрээсийн төлбөрийн өнөөгийн үнэ цэнээр хэмжсэн түрээсийн өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрнө. Түрээсийн төлбөрт тогтмол төлбөр (түрээсийн урамшууллыг аваагүй), индекс эсвэл хувь хэмжээнээс хамаарах хувьсах түрээсийн төлбөрүүд, үлдэгдэл үнийн баталгааны дагуу төлөх хүлээгдэж буй төлбөрүүд орно. Индекс эсвэл хувь хэмжээнээс хамааралгүй хувьсах түрээсийн төлбөрийг төлбөрийг өдөөх үйл явдал, нөхцөл байдлын үеийн зардал гэж хүлээн зөвшөөрнө.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого (үргэлжлэл)****Түрээс (үргэлжлэл)****Банк - түрээслүүлэгч**

Түрээсийн хөрөнгийн бүх эрсдэл ба өгөөжийн их хэмжээгээр шилжүүлээгүй түрээсийг үйл ажиллагааны түрээс гэж ангилдаг. Түрээсийн орлого нь түрээсийн хугацааны туршид шулуун шугамын аргаар ашиг алдагдлын тайлангийн бусад орлогод хүлээн зөвшөөрөгдөнө. Үйл ажиллагааны түрээсийг тохиролцох, зохицуулахтай холбоотой анхны шууд зардлыг түрээсэлсэн хөрөнгийн дансанд нэмж, түрээсийн хугацаанд орлоготой адил зарчмаар бүртгэнэ. Болзошгүй түрээсийн орлогыг тухайн хугацаанд бусад орлогод хүлээн зөвшөөрнө.

Үндсэн хөрөнгө болон ашиглах эрхтэй хөрөнгө

Үндсэн хөрөнгийг хуримтлагдсан элэгдэл, үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хасч тооцсон өртгөөр бүртгэнэ. Хүлээгдэж буй ашиглалтын хугацааны өөрчлөлтийг тооцохдоо, нөхөн төлбөрийн хугацаа, аргачлалыг өөрчлөх замаар тооцно. Ашиглах эрхтэй хөрөнгийг санхүүгийн байдлын тайланд хөрөнгө, тоног төхөөрөмжөөс тусад нь харуулав. Ашиглах эрхтэй хөрөнгийг түрээсийн хугацаанд шулуун шугамын дагуу элэгдэлдүүлнэ.

Үндсэн хөрөнгийн элэгдлийг тухайн хөрөнгийн ашиглалтын хугацааны туршид шулуун шугамын аргаар тооцно:

Барилга	40 жил
Компьютер	2 жил
Оффисын тавилга, тоног төхөөрөмж	10 жил
Тээврийн хэрэгсэл	10 жил

Үйлчлүүлэгчээс шилжсэн эд хөрөнгө, тоног төхөөрөмжийг хяналтандаа авсан өдрөөс эхлэн бодит үнэ цэнээр нь хэмждэг.

Барилгыг дараагийн тайлант хугацаанд хуримтлагдсан элэгдэл болон үнэлгээ хийсэн өдөр хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн бууралтыг хассан дүнгээр хэмжинэ. Дахин үнэлж буй хөрөнгийн дансны үнийг бодит үнэ цэнээс материаллаг байдлаар зөрүүгүй байлгах давтамжтайгаар хөрөнгийн үнэлгээг хийнэ.

Барилгыг дахин үнэлэх давтамж нь үнэлж буй тэдгээрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөс хамаарна. Үнэлж буй хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ нь бүртгэлийн дүнгээсээ материаллаг хэмжээгээр зөрж буй үед цаашдын дахин үнэлгээ шаардлагатай. Зарим барилгын бодит үнэ цэнэ нь их хэмжээгээр, хувьсан өөрчлөгддөг тул жил бүр үнэлэх шаардлагатай байдаг. Бодит үнэ цэнэ нь бага хэмжээгээр өөрчлөгддөг барилгын хувьд тогтмол үндсэн хөрөнгийн үнэлгээ шаардлагагүй. Үүний оронд гурав эсвэл таван жил тутам үнэлэх шаардлагатай.

Үндсэн хөрөнгө дахин үнэлснээс үүссэн нэмэгдлийг эздийн өмчийн тайлангийн үндсэн хөрөнгө дахин үнэлсний нэмэгдэл хэсэгт тайлагнана. Хэрэв үндсэн хөрөнгийг өмнө нь дахин үнэлээд дахин үнэлгээний бууралтыг орлого үр дүнгийн тайланд тусгасан байсан хөрөнгийг дахин үнэлснээр нэмэгдэл бүртгэхээр байвал өмнөх тайлант хугацаанд хүлээн зөвшөөрсөн зардлыг буцааж орлого үр дүнгийн тайланд тайлагнаж болно.

Хөрөнгийн үнэлгээний илүүдэлээс хуримтлагдсан ашиг руу шилжүүлгийг дахин үнэлэгдсэн хөрөнгийн илүүдэл элэгдэлтэй тэнцэх хэмжээний дүнтэй хийнэ. Нэмж дурдвал, дахин үнэлгээний өдөр хуримтлагдсан элэгдлийг хөрөнгийн дансны нийт дүнгээс хасч, цэвэр дүнг хөрөнгийн дахин үнэлэгдсэн дүнгээр буцаана. Борлуулсан тохиолдолд, зарагдаж буй тодорхой хөрөнгөтэй холбоотой дахин үнэлгээний үлдэгдлийг хуримтлагдсан ашиг руу шилжүүлнэ.

Үндсэн хөрөнгийг худалдан борлуулах үед эсвэл түүний ашиглалт, борлуулалтаас ирээдүйд эдийн засгийн үр ашгийн хүлээлт үгүй болсон үед үл хүлээн зөвшөөрнө. Үндсэн хөрөнгийн борлуулалтын цэвэр орлого (борлуулсанаас олсон орлого болон хөрөнгийн дансны үнийн зөрүүгээр тооцно), дансны цэвэр үнэ хоёрын зөрүүг орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө. Үндсэн хөрөнгийн үлдэх өртөг, ашиглалтын хугацаа, элэгдүүлэх аргыг санхүүгийн жилийн эцэс бүрт хянаж үздэг ба зохистой үед залруулж тохируулдаг.

Дуусаагүй барилгын өртөгт барилгын материал болон бусад холбогдох нэмэлт зардал орох ба үнэ цэнийн бууралтыг хассан дүнгээр бүртгэгддэг. Дуусаагүй барилгын ажил дуусч ашиглалтанд орох хүртэл элэгдэл тооцогддоггүй.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогууд (үргэлжлэл)****Биет бус хөрөнгө**

Банкны биет бус хөрөнгөд компьютерийн програм хангамж, лиценз болон газар ашиглах эрх орно.

Зөвхөн биет бус хөрөнгийн өртгийг зохистойгоор хэмжиж болох ба хүлээгдэж буй эдийн засгийн ирээдүйн өгөөж Банкинд орж ирэх нь магадлалтай болсон үед биет бус хөрөнгийг хүлээн зөвшөөрнө. Тусд нь авсан биет бус хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрөхдөө өртгөөр нь бүртгэдэг. Бизнесийн нэгдлийн үед олж эзэмшсэн биет бус хөрөнгийн өртөг нь олж эзэмшсэн өдрийн бодит үнэ цэнэ байна. Анх хүлээн зөвшөөрсний дараа, биет бус хөрөнгийг хуримтлагдсан хорогдуулалт болон үнэ цэнэ бууралтын алдагдлыг хассан өртгөөр нь тайланд тусгадаг.

Банк газар ашиглах эрхүүдээ санхүүгийн түрээстэй ижил байдлаар авч үзэн анхлан хүлээн зөвшөөрөхдөө Банкны хөрөнгөд бодит үнэ цэнээр нь бүртгэдэг. 2003 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй Монгол Улсын Газрын Тухай хуулиар Монгол Улсад бүртгэлтэй аж ахуйн нэгжүүд газар ашиглах эрх эзэмших хууль ёсны эрхгүйн орчин үүссэн.

Хувь хүн болон албан байгууллагуудаас худалдан авсан газар ашиглах эрхүүдийг анхлан бодит үнэ цэнээр нь хүлээн зөвшөөрдөг. Банк жил бүр Засгийн газарт, газар ашиглах эрхийн төлбөр төлдөг бөгөөд тэр нь материаллаг бус хэмжээтэй юм.

Биет бус хөрөнгийн ашиглалтын хугацаа нь тодорхой эсвэл тодорхой бус эсэхийг үнэлнэ. Ашиглалтын тодорхой хугацаатай биет бус хөрөнгийг эдийн засгийн үр ашигтай хугацааны туршид нь хорогдуулна. Ашиглалтын тодорхой хугацаатай биет бус хөрөнгийн хорогдуулах хугацаа болон аргыг хамгийн багадаа санхүүгийн жил бүрийн эцэст хянаж үздэг. Хүлээгдэж буй ашиглалтын хугацаа эсвэл хүлээгдэж буй ирээдүйн үр өгөөжийн хэв загварт орсон өөрчлөлтийг хорогдуулалтын хугацаа эсвэл аргын аль тохиромжтойг нь өөрчлөх замаар бүртгэлд тусгах ба уг өөрчлөлтийг нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооллын өөрчлөлт гэж үзнэ. Хязгаарлагдмал хугацаатай биет бус хөрөнгийн хорогдуулалтын зардлыг орлогын тайланд биет бус хөрөнгийн үүрэгтэй нь нийцсэн зардлын бүлэгт хүлээн зөвшөөрнө. Газар ашиглах эрхийн хугацаа тодорхойгүй бөгөөд тайлант жил бүр үнэ цэнийн бууралтанд орсон эсэхийг үнэлдэг.

Биет бус хөрөнгийн өртгийг дараах ойролцоогоор тооцоолсон ашиглалтын хугацааны туршид, шулуун шугамын аргыг ашиглан, үлдэх өртөг хүртэл нь хорогдуулна. Үүнд:

Компьютерийн програм хангамж (Банкны үндсэн програм хангамж)	2-10 жил
Програм хангамж, лиценз	1-3 жил

Санхүүгийн бус хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт

Хөрөнгө нь үнэ цэнийн бууралтад орсон байж болох шинж тэмдэг байгаа эсэхийг Банк тайлант хугацаа тутамд шалгаж үздэг. Хэрэв тийм шинж тэмдэг илэрсэн эсвэл жилд нэг удаа хийдэг хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын тестийг хийж гүйцэтгэх үед Банк нь хөрөнгөөс цуглуулан авах боломжтой дүнг тооцож үздэг. Цуглуулан авах дүн нь хөрөнгийн эсвэл бэлэн мөнгө бий болгогч нэгжийн бодит үнэ цэнэ (борлуулалтын зардлыг хасаж тооцсон) ба ашиглалтын өртөг хоёрын аль өндөр нь байна. Цуглуулан авах боломжтой дүнг тооцохдоо хөрөнгө нь бусад бүлэг хөрөнгийн хамт эсвэл хамааралтай байдлаар мөнгөн урсгал бий болгодоггүй бол хөрөнгө тус бүрээр тооцоолно. Хөрөнгийн эсвэл бэлэн мөнгө бий болгогч нэгжийн дансны дүн нь цуглуулан авах дүнгээс илүү байгаа үед хөрөнгийг үнэ цэнийн бууралтад орсон гэж үзэн цуглуулан авах дүн хүртэл нь бууруулж бүртгэнэ.

Ашиглалтын үнийг үнэлэхдээ, тооцоолсон ирээдүйн мөнгөн урсгалыг мөнгөний цаг хугацааны үнэ цэнэ ба хөрөнгөд харгалзах эрсдэлүүдийн талаарх өнөөгийн зах зээлийн үнэлгээнүүдийг тусгасан татварын өмнөх хөнгөлөлтийн хувь хэмжээгээр бууруулан өнөөгийн үнэ цэнийг олно. Борлуулалтын зардлыг хассаны дараах бодит үнэ цэнийг тодорхойлохдоо тохиромжтой үнэлгээний загварыг ашиглан тооцоолно. Үнэлгээний үржүүлэгч, нийтэд хувьцаагаа зардаг охин компанийн хөрөнгийн бирж дээрх хувьцааны үнэ эсвэл бодит үнэ цэнийн бусад үзүүлэлтүүдээр эдгээр тооцооллыг хэмжиж болно. Тасралтгүй үйл ажиллагааны үнэ цэнийн бууралтын алдагдал нь орлого үр дүнгийн тайланд тайлагнана. Зөвхөн дахин үнэлгээгээр үнэлэгдсэн өмч хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдалыг хөрөнгийн дүнтэй нийцүүлэн дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогууд (үргэлжлэл)****Санхүүгийн бус хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт (үргэлжлэл)**

Гүүдвиллээс бусад хөрөнгүүд дээр, тайлагналын өдөр бүр өмнө хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн бууралтын алдагдал арилсан эсвэл буурсан эсэх талаар ямар нэгэн шинж тэмдэг байгаа эсэх талаар үнэлгээг хийдэг. Хэрэв тийм шинж тэмдэг илэрвэл Банк нь тухайн хөрөнгийн эсвэл бэлэн мөнгө бий болгогч нэгжийн нөхөн төлөгдөх дүнг ойролцоогоор тооцож үзнэ. Хамгийн сүүлд үнэ цэнийн бууралтыг хүлээн зөвшөөрснөөс хойш хөрөнгийн цуглуулан авах дүнг тодорхойлоход ашигласан тооцооллуудад өөрчлөлт гарсан тохиолдолд л өмнө хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн бууралтыг буцаана. Буцаалт нь хязгаартай байх ба ингэснээр хөрөнгийн бүртгэлийн дүн нь цуглуулан авах дүн ба өмнөх жилүүдэд хөрөнгийн үнэ цэнийн алдагдлыг хүлээн зөвшөөрөөгүй байсан бол байх ёстой байсан бүртгэлийн цэвэр дүнгээс (элэгдлийг хассан цэвэр дүнгээс) хэтрэхгүй байна. Хөрөнгө нь дахин үнэлсэн дүнтэй адил байгаа тохиолдолд дахин үнэлгээний нэмэгдэлээр тооцогдох бөгөөд бусад тохиолдолд дээр дурьдсан буцаалтуудыг ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрнө. Хязгааргүй хугацаатай биет бус хөрөнгийг жил бүр эсвэл дансны үнэ нь бодит үнэ цэнээс бага байх шинж илэрсэн тухай бүрт мөнгө бий болгогч нэгжийн түвшинд үнэ цэнийн бууралт байгаа эсэхийг шалгадаг.

Сангууд

Банкинд өнгөрсөн үйл явдлын үр дүнд үүссэн өнөөгийн үүрэг (хуулийн эсвэл ёс зүйн) байгаа энэхүү үүргээ биелүүлэхэд эдийн засгийн өгөөж агуулсан баялгийг зарцуулах нь тодорхой болсон ба үүргийн дүнг бодитойгоор ойролцоолон тооцоолох боломжтой үед нөөцийг хүлээн зөвшөөрнө. Мөнгөний цаг хугацааны үнэ цэнэ материаллаг нөлөөтэй байх үед Банк нь тухайн өглөгтэй холбогдох хүүгийн түвшинг татварын өмнөх түвшинд тохируулж дискаунтлах замаар нөөцийн хэмжээг тодорхойлно. Аливаа нэг нөөцтэй холбоотой зардлыг ашиг, алдагдлаар аливаа нөхөн төлбөрийг хассан цэвэр дүнгээр нь бусад үйл ажиллагааны зардалд толилуулна.

Ажиллагсдын тэтгэмж***Богино хугацаат тэтгэмж***

Цалин ба түүнтэй холбогдох бусад зардлуудыг Банкны ажилчдаас холбогдох үйлчилгээг үзүүлсэн тухайн жилд нь зардалд тусгана. Ажилтнуудад ээлжийн амралт зэрэг богино хугацааны чөлөөтэй үед нөхөн олговрыг ажилласан жилийг нь харгалзан олгодог бөгөөд өвчтэй байх хугацааны нөхөн олговрыг цаг тухайд нь олгодог.

Заавал төлөх даатгалын шимтгэлүүд

Монгол улсын холбогдох хууль, тогтоомжид заасны дагуу Монгол улсад үйл ажиллагаа явуулж байгаа компаниуд нь Монгол улсын эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын санд шимтгэл төлнө. Эдгээр шимтгэлийг гарсан хугацаанд нь ашиг, алдагдлын тайланд зардлаар хүлээн зөвшөөрнө.

Татвар***Тайлант хугацааны орлогын албан татвар***

Одоогийн болон өмнөх тайлант хугацааны өнөөгийн албан татварын хөрөнгө ба өр төлбөрийг татварын байгууллагаас буцаан авахаар хүлээж байгаа эсвэл татварын байгууллагад төлөх дүнгээр хэмжинэ. Энэ дүнг тооцоолоход хэрэглэсэн татварын хувь хэмжээ, татварын хуулиуд нь санхүүгийн байдлын тайлангийн өдрийн байдлаар Банкны үйл ажиллагаагаа явуулж буй улсад хүчин төгөлдөр үйлчилж байсан.

Эздийн өмч ба бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайлангийн зүйлтэй холбоотой тайлант хугацааны орлогын албан татвар нь ашиг алдагдлын тайланд бус эздийн өмч эсвэл бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд тухайлан хүлээн зөвшөөрөгдөнө. Удирдлага нь татварын тайланд тусгасан өөрийн байр суурийг үе үе үнэлж, тайлбар тодруулга шаардлагатай холбогдох татварын зохицуулалтыг харгалзан үздэг.

Хойшлуулсан татвар

Хойшлуулсан орлогын албан татварыг тайлагналын өдрийн байдлаарх хөрөнгө, өр төлбөрийн татварын суурь, тэдгээрийн санхүүгийн бүртгэлийн дүн хоёрын хооронд түр зөрүүний дүнгээс тайлан тэнцлийн аргыг хэрэглэн тооцдог.

Дараахаас бусад бүх түр зөрүүнүүд дээр хойшлуулсан орлогын албан татварын өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрнө. Үүнд:

- Хэрэв хойшлуулсан орлогын албан татварын өр төлбөр нь гүүдвиллээс эсвэл бизнесийн нэгдлийн үеийн бус гүйлгээнээс үүссэн ба гүйлгээ хийх үед нягтлан бодох бүртгэлийн ашиг ба татвар ногдох ашгийн аль алинд нөлөө үзүүлэхгүй хөрөнгө, өр төлбөрийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс үүссэн бол

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогууд (үргэлжлэл)

Хойшлуулсан татвар (үргэлжлэл)

- Охин компанид оруулсан хөрөнгө оруулалт, хамтарсан компани дахь ашиг сонирхолтой холбоотой татвар ногдох түр зөрүүнүүдийн хувьд, үүссэн түр зөрүүний буцаалт нь ойрын ирээдүйд арилахгүй ба түр зөрүүг ашиглаж болох татвар ногдох ашиг олох магадлалгүй байгаа бол

Хойшлуулсан орлогын албан татварын хөрөнгийн бүртгэлийн дүнг санхүүгийн байдлын тайлангийн өдөр бүр хянаж үздэг ба энэхүү хөрөнгийг бүхэлд нь эсвэл хэсэгчлэн ашиглахад хангалттай хэмжээний татвар ногдох орлого орж ирэх магадлал буурах үед уг бүртгэлийн дүнг бууруулна.

Үл хүлээн зөвшөөрсөн хойшлуулсан орлогын албан татварын хөрөнгийг санхүүгийн байдлын тайлангийн өдөр бүр дахин үнэлж үздэг ба хойшлуулсан орлогын албан татварын хөрөнгийг ашиглахыг зөвшөөрсөн татвар ногдох орлого ирээдүйд орж ирэх магадлалтай болсон үед хүлээн зөвшөөрнө.

Хөрөнгийг олж авах эсвэл өр төлбөрийг барагдуулах тэр тайлант хугацаанд хэрэглэгдэнэ гэж хүлээж байгаа (тайлант жилийн эцсийн өдрийн байдлаар хүчин төгөлдөр үйлчилж байсан татварын хувь хэмжээ, татварын хуулиуд дээр үндэслэн) татварын хувь хэмжээгээр хойшлуулсан орлогын албан татварын хөрөнгө, өр төлбөрийг хэмжинэ.

Борлуулахад бэлэн хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн дахин үнэлгээ, гадаад валютын ханшийн тэгшитгэл болон мөнгөн гүйлгээний хейджийн өөрчлөлттэй холбоотой бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд тусгагдсан татвараас бусад хойшлогдсон татвар ба орлогын албан татвар нь орлогын тайланд орлогын албан татварын буцаан авалт эсвэл зардлаар хүлээн зөвшөөрөгдөнө. Энэ нь дараагаар бусад дэлгэрэнгүй орлогоос (БДО) орлогын тайлан руу холбогдох хойшлуулсан ашиг алдагдлын хамт дахин ангилагдана.

Мөн Банк нь, өөрийн хөрөнгө гэж ангилсан санхүүгийн хэрэгслүүдтэй холбоотой зардал, төлбөрийн татварын үр дагаварыг өөрийн хөрөнгө гэж шууд хүлээн зөвшөөрнө.

Банк нь хойшлогдсон татварын хөрөнгө ба өр төлбөрийг хооронд нь цэвэршүүлэн тайлагнах хуулиар олгогдсон эрхтэй ба тооцоог цэвэр дүнгээр барагдуулах зорилготой бол цэвэршүүлэн тайлагнаж болно.

Өөрийн хөрөнгө ба энгийн хувьцааны ноогдол ашиг

Энгийн хувьцааг өөрийн хөрөнгөд ангилна. Өөрийн хөрөнгийн гүйлгээтэй холбоотой гүйлгээний зардлыг татвар суутгасан дүнгээр нь өөрийн хөрөнгөөс хасна. Өөрийн хөрөнгийн гүйлгээний өртөгт зөвхөн өөрийн хөрөнгийн гүйлгээнд шууд холбоотой гадны нэмэгдүүлсэн өртгөөс бусад өртгийг оруулахгүй.

Энгийн хувьцааны ногдол ашгийг өр төлбөр гэж хүлээн зөвшөөрөх ба Банкны хувьцаа эзэмшигчид баталсан үед өөрийн хөрөнгөөс хасна. Хугацааны дундуурх ногдол ашгийг зарласан, Банк буцаах аргагүй болсон үед өөрийн хөрөнгөөс хасна.

Бусад нөөц

Банкны санхүүгийн байдлын тайлан дээрх өөрийн хөрөнгөд бүртгэгдсэн бусад нөөцөд дараах нөөцүүд орно. Үүнд:

Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нөөц

Банкны барилга болон газар дахин үнэлсэнээс үүссэн нэмэгдлийг бүртгэдэг нөөцийн сан

Бодит үнэ цэнийн нөөц

Бодит үнэ цэнийн нөөц нь орлого -д ангилагдсан өрийн хэрэгслийн бодит үнийн хуримтлагдсан цэвэр өөрчлөлт, хүлээгдэж буй алдагдалыг хассан дүнгээр, хувьцааны хэрэгслийн бодит үнийн хуримтлагдсан цэвэр өөрчлөлтөөс бүрдэнэ.

Нийгмийн хөгжлийн сан

Удирдлагын шийдвэрээр хуримтлагдсан орлогын тодорхой хувийг Банкны ажилчдын нийгэм, эдийн засгийн хэрэгцээг хангахад зарцуулагддаг сан юм.

Эрсдэлийн сангийн нөөцүүд

Банк нь урьдчилан тооцоолоогүй эрсдлээс урьдчилан сэргийлэхийн тулд нөөцийг байгуулдаг. Удирдлагын шийдвэрээр хуваарилагдаагүй үлдсэн орлогын тодорхой хэсгийг эдгээр нөөцөд шилжүүлдэг.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогууд (үргэлжлэл)

Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ

Холбоотой талууд гэдэгт Банктай дараах байдлаар холбогдсон аж ахуйн нэгж болон хувь хүн орно. Үүнд:

- (а) Банктай дараах байдлаар холбогдсон хувь хүн эсвэл тухайн хувь хүний ойрын төрөл садан:
 - (i) Банкинд дангаараа эсвэл хамтран хяналт тогтоосон;
 - (ii) Банкинд томоохон нөлөөлөлтэй эсвэл;
 - (iii) Банкны гол удирдах албан тушаалтнуудын нэг.
- (б) Дараах нөхцлүүдийн аль нэг нь биелсэн тохиолдолд аж ахуйн нэгж нь Банкинд хамааралтай болно. Үүнд:
 - (i) Аж ахуйн нэгж болон Банкны нэг ижил Группийн гишүүд байх (толгой компани, охин компани болон нөгөө охин компани тус бүр нь бусадтайгаа холбоотой).
 - (ii) Нэг аж ахуйн нэгж нь нөгөө аж ахуйн нэгжийн хараат компани эсвэл хамтын хэлэлцээрт компани (эсвэл нөгөө аж ахуйн нэгж нь гишүүн болох Банкны хараат компани эсвэл хамтарсан хэлэлцээрт компани).
 - (iii) Аль аль аж ахуйн нэгж нь нэг ижил гуравдагч этгээдийн хамтарсан хэлэлцээрт компаниуд.
 - (iv) Нэг аж ахуйн нэгж нь гуравдагч аж ахуйн нэгжийн хамтарсан хэлэлцээрт компани бөгөөд нөгөө этгээд нь гуравдагч аж ахуйн нэгжийн хараат компани.
 - (v) Аж ахуйн нэгж нь Банкны эсвэл Банктай холбоотой аж ахуйн нэгжийн ажиллагсдыг урамшуулах зорилгоор ажил эрхлэлтийн дараах тэтгэмж олгодог. Хэрвээ Банк нь уг хөтөлбөрийг хэрэгжүүлдэг бол дэмжлэг хүртэж буй ажиллагсад нь мөн Банктай холбоотой тал болно.
 - (vi) Аж ахуйн нэгжийг (а)-д тодорхойлсон хувь хүн дангаараа эсвэл хамтран хяналт тогтоодог.
 - (vii) (а)(i)-д тодорхойлсон хувь хүн нь аж ахуйн нэгжид томоохон нөлөөлөлтэй эсвэл уг аж ахуйн нэгжийн (эсвэл аж ахуйн нэгжийн толгой компанийн) гол удирдах албан тушаалтнуудын нэг.
 - (viii) Аж ахуйн нэгж нь эсвэл Банкны аль нэг гишүүн эсвэл Банкны толгой компанид гол удирдах албан тушаалтай.

Холбоотой талуудын боломжит бүх хамаарлыг харгалзахдаа зөвхөн хуулийн хэлбэрийг биш хамаарлын мөн чанарыг чухалчлан анхаарсан болно. Холбоотой талуудтай хийсэн бүх материаллаг ажил гүйлгээ болон үлдэгдлийг санхүүгийн тайлангийн холбогдох тодруулгуудад тодруулсан бөгөөд дэлгэрэнгүйг тодруулга 34-с харна уу.

2.5 Батлагдсан боловч хэрэгжиж эхлээгүй байгаа стандартууд

Банкны санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэж гаргах өдрийн байдлаар батлагдаж гарсан боловч хэрэгжиж эхлээгүй байсан стандартуудын жагсаалтыг дор үзүүлэв. Банк энэхүү стандартуудыг хүчин төгөлдөр үйлчилж эхлэх өдрөөс мөрдөх хандлагатай байна.

Жишиг хүүгийн шинэчлэл - 2-р үе шатанд СТОУС 9, НББОУС 39, СТОУС 7, СТОУС 4 ба СТОУС 16-д оруулсан нэмэлт өөрчлөлтүүд

2020 оны 8-р сард НББОУС3-өөс жишиг зээлийн хүүгийн шинэчлэл - 2-р үе шат (ЖХШ 2-р үе шат) нь, ЖХШ-г эрсдэлгүй хүүгээр (ЭХ) солиход үүсэх нягтлан бодох бүртгэлийн асуудлыг шийдвэрлэх зорилгоор СТОУС 9, НББОУС 39, СТОУС 4, СТОУС 16 -д оруулсан нэмэлт өөрчлөлтүүд юм.

ЖХШ 2-р үе шатанд олон хөнгөлөлт, нэмэлт тодруулга орж байгаа. Энэхүү хөнгөлөлт нь санхүүгийн хэрэгслийг ЖХШ-оос ЭХ-д шилжүүлэхэд хамаарна. Жишиг хүүгийн шинэчлэлийн үр дүнд гэрээний дагуу бий болсон мөнгөн гүйлгээг тодорхойлох үндэслэлд өөрчлөлт оруулах нь хөвөгч хүүгийн өөрчлөлтөд тооцогдох бөгөөд практик ач холбогдолтой юм. Санхүүгийн хэрэгслийн хувьд ЖХШ үнэлгээнээс ЭХ-д шилжих нь эдийн засгийн хувьд ижил зарчмаар явагдана.

ЖХШ -ийн 2-р үе шат нь хүүгийн жишиг үнэлгээг ЭХ -ээр солих үед Банкны хеджийн харилцааг үргэлжлүүлэх боломжийг олгох түр зуурын хөнгөлөлтийг үзүүлдэг. Энэхүү хөнгөлөлтийг хэрэгжүүлэхийн тулд Банк хеджийн тэмдэглэгээ, хеджийн баримт бичигт нэмэлт өөрчлөлт оруулах шаардлагатай болдог. Үүнд ЭХ-г тайлбарлах зорилгоор хеджийн эрсдлийг болон хеджийн хэрэгслийн тайлбарыг дахин тодорхойлох ба/эсвэл ЭХ-г харгалзан хеджийн үр дүнг үнэлэх аргад нэмэлт өөрчлөлт оруулах юм. Хеджийн баримт бичгийн шинэчлэлтийг тайлант хугацааны эцэст хийж цаашид хэрэгжүүлнэ. Хеджийн үр ашгийг урвуу байдлаар үнэлэхдээ Банк бодит үнэ цэнийн хуримтлагдсан өөрчлөлтийг тэг болгох үүднээс хедж тус бүрээр нь сонгон авч үзэж болно. Банк нь хүүгийн эрсдлийн бүрэлдэхүүн хэсгийг тусад нь тодорхойлсон тохиолдолд хеджийн зүйлийн бодит үнэ цэнэ эсвэл мөнгөн гүйлгээний өөрчлөлтийн гэрээний дагуу тогтоогдоогүй хеджийн эрсдэлийн бүрэлдэхүүн хэсэг гэж тодорхойлж болох бөгөөд энэ нь өргөн хэрэглэгддэг тогтсон жишиг юм. Жишээлбэл: зах зээл дээр зээл, деривативын үнийг тогтоох.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**2.5 Батлагдсан боловч хэрэгжиж эхлээгүй байгаа стандартууд (үргэлжлэл)**

Жишиг зээлийн хүү хараахан тогтоогүй байгаа ЭХ-үүдийн хувьд 24 сарын дотор ЭХ-г таних боломжтой болно гэсэн Банкны үндэслэлтэйгээр тооцоолсон тохиолдолд энэхүү шаардлагаас чөлөөлөгдөнө. Банк нь бүлгийн зүйлийн хеджийн хувьд хэрэгслийг ЭХ-д хамаарах дэд бүлгүүдэд шилжүүлэх шаардлагатай. ЖХШ-ийн 2-р үе шатыг хэрэгжүүлэхээс өмнө зөвхөн ЖХШ-ээс болж цуцлагдсан бөгөөд ЖХШ-ийн 2-р үе шатыг хэрэгжүүлэхэд хеджийн нягтлан бодох бүртгэлийн шалгуурыг хангасан аливаа хеджийн харилцааг анх хэрэгжүүлж эхэлсэн. Банк нь 2021 оны 1 сарын 1-ны өрөөс эхлэн 2-р үе шатыг хэрэгжүүлэх үе шатандаа явж байгаа бөгөөд нөлөөллийг нь судлах үйл ажиллагаа хийсээр байна.

СТОУС 17 Даатгалын гэрээ

2017 оны 5-р сард НББОУСЗ нь даатгалын гэрээний хүлээн зөвшөөрөлт, хэмжилт, тайлагнал болон толилуулгын зарчмуудыг тусгасан нягтлан бодох бүртгэлийн иж бүрэн шинэ стандарт болох СТОУС 17 Даатгалын гэрээ стандартыг батласан. СТОУС 17 нь хүчин төгөлдөр болох хугацаанаасаа эхлэн 2005 онд батлагдсан СТОУС 4 Даатгалын гэрээ стандартыг орлоно. СТОУС 17 нь даатгалыг гаргаж буй аж ахуйн нэгжийн төрлөөс үл хамааран бүх төрлийн даатгалын гэрээнд (жишээлбэл, амь нас, шууд бус даатгал, дахин даатгал гэх мэт) мөн түүнчлэн тодорхой онцлог бүхий баталгаа болон санхүүгийн хэрэгслүүдийг хамаарна. Хамрах хүрээний хувьд цөөн хэдэн зүйлсийг үл хамрана. СТОУС 17 нь СТОУС 9 эсвэл СТОУС 17-ийн хүрээнд ямар хэрэгслүүд эсвэл тэдгээрийн бүрэлдэхүүн хэсгүүд болохыг тодорхойлоход нөлөөлж болох даатгалын шинж чанар бүхий банкны бүтээгдэхүүний нягтлан бодох бүртгэлийн шинэ шаардлагыг нэвтрүүлж байна.

Даатгалын үйлчилгээ үзүүлдэг зээлийн карт ба түүнтэй адилтгах бүтээгдэхүүнүүд: эдгээр бүтээгдэхүүнийг ихэнх олгогчид СТОУС 9-ийн дагуу санхүүгийн хэрэгсэл болох нягтлан бодох бүртгэлийн зарчимаар үргэлжлүүлэх боломжтой болно. СТОУС 17 нь даатгалын гэрээний тодорхойлолтыг хангасан зээлийн картын гэрээг (мөн түүнтэй адилтгах зээлийн болон төлбөрийн зохицуулалт бүхий бусад гэрээг) зөвхөн хэрвээ тухайн үйлчлүүлэгчтэй байгуулсан гэрээний үнийг тогтоохдоо үйлчлүүлэгчийн даатгалтай холбоотой эрсдлийг үнэлээгүй бол хамрахгүй.

Даатгалын төлбөрийг зээлийн картын гэрээний нөхцлөөр хангах тохиолдолд, олгогч нь дараахь зүйлийг хийх шаардлагатай:

- Даатгалын бүрэлдэхүүн хэсгийг салгаж, түүнд СТОУС 17-г хэрэглэнэ
- Холбогдох бусад стандартуудыг (жишээлбэл, СТОУС 9, СТОУС 15 Хэрэглэгчидтэй байгуулсан гэрээний орлого эсвэл НББОУС 37 Нөөц, болзошгүй өр төлбөр ба болзошгүй хөрөнгө гэх мэт) бусад бүрэлдэхүүн хэсгүүдэд хэрэглэнэ.

Даатгалын тодорхойлолтыг хангасан боловч даатгалын тохиолдлын нөхөн төлбөрийг гэрээний дагуу даатгуулагчийн үүргийг биелүүлэхэд шаардагдах хэмжээгээр хязгаарласан зээлийн гэрээ: Зээл олгогчид – жишээ нь, нас баралтаас болон чөлөөлөгдсөн зээл - СТОУС 9 эсвэл СТОУС 17-г хэрэглэх сонголттой тул сонголт нь багцын түвшинд явагдах бөгөөд эргэлт буцалтгүй болно.

СТОУС 17 нь 2023 оны 1-р сарын 1-н болон түүнээс хойш эхэлсэн тайлангийн хугацаанд хүчин төгөлдөр болно. Банк нь анх удаа СТОУС 17-г хэрэглэх өдрөөс өмнө буюу түүнээс өмнө СТОУС 9 ба СТОУС 15-ийг хэрэгжүүлсэн тохиолдолд хүчин төгөлдөр болох хугацаанаас өмнө хэрэглэхийг зөвшөөрнө. Банк одоогоор СТОУС 17-г хэрэгжүүлэх нь санхүүгийн тайландаа хэрхэн нөлөөлөхийг үнэлэх шатандаа явж байна.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРГЭЛИЙН БОДЛОГО (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2.5 Батлагдсан боловч хэрэгжиж эхлээгүй байгаа стандартууд (үргэлжлэл)

НББОУС 1-ийн нэмэлт өөрчлөлт: Эргэлтийн эсвэл эргэлтийн бус ор төлбөрийн ангилал

2020 оны 1-р сард НББОУСЗ нь НББОУС 1-ийн 69-76-р хэсэгт нэмэлт, өөрчлөлт оруулах замаар ор төлбөрийг урт ба урт хугацаагүй гэж ангилах шаардлагыг тодорхойлсон болно. Нэмэлт өөрчлөлтүүд:

- Төлбөр тооцоог хойшлуулах эрх гэж юу болох
- Тайлант хугацааны эцэст хойшлуулах эрхтэй байх ёстой
- Аж ахуйн нэгжийн хойшлуулах эрхээ хэрэгжүүлэх магадлал энэ ангилалд нөлөөлөхгүй
- Зөвхөн хөрвөх ор төлбөрт оруулсан дериватив нь өөрөө өмчийн хэрэгсэл болох тохиолдолд л ор төлбөрийн хугацаа нь түүний ангилалд нөлөөлөхгүй

Нэмэлт өөрчлөлтүүд нь 2023 оны 1-р сарын 1-нээс хойшхи жилийн тайлангийн хугацаанд хүчин төгөлдөр үйлчилдэг болох бөгөөд эдгээрийг урвуу хамааралтайгаар хэрэглэх хэрэгтэй болно. Банк одоогоор энэхүү нэмэлт, өөрчлөлт нь одоогийн практикт хэрхэн нөлөөлөх, одоо хэрэгжиж буй зээлийн гэрээнд дахин хэлэлцээр хийх шаардлагатай эсэхийг үнэлж байна.

Үндсэн хөрөнгө: Зориулалтаар ашиглаж эхлэхээс өмнөх орлого - НББОУС 16-д оруулсан нэмэлт өөрчлөлт
2020 оны 5-р сард НББОУС-аас "Үндсэн хөрөнгө - Зориулалтаар ашиглаж эхлэхээс өмнөх орлого"-г батласан бөгөөд үүнд аж ахуйн нэгж байгууллагууд үндсэн хөрөнгийг өөрийн өртөгөөс тухайн хөрөнгийг байршил, нөхцөл байдалд нь авчрах явцад үйлдвэрлэсэн эд хөрөнгийг зарж борлуулах орлогоос хасахыг хориглосон болно. Үүний оронд аж ахуйн нэгж эдгээр зүйлсийн борлуулалтаас орлого хүлээн зөвшөөрөх, эдгээр бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэх зардлыг ашиг, алдагдалд тооцно.

Энэхүү нэмэлт өөрчлөлт нь 2022 оны 1-р сарын 1-ний өдрөөс хойшхи тайлангийн хугацаанд хүчин төгөлдөр болох бөгөөд тухайн хөрөнгө хэрэглэхэд бэлэн болсон аль эсвэл анх удаа нэмэлт өөрчлөлтийг хэрэгжүүлж эхлэсэн хугацаанаас өмнөх хамгийн боломжит хугацаа руу аваачин урвуу хамааралтайгаар хэрэгжүүлнэ.

СТОУС 9 Санхүүгийн хэрэгсэл - Санхүүгийн ор төлбөрийг хэрэгсэхгүй болгох "10 хувь" тай тэнцэх төлбөрийн хураамжийн тест

2018-2020 оны туршид НББОУС-ын үйл явцыг жил бүр сайжруулж, НББОУСЗ-өөс СТОУС 9-д нэмэлт өөрчлөлт оруулсан. Нэмэлт өөрчлөлтөөр аж ахуйн нэгж шинэ эсвэл өөрчлөгдсөн санхүүгийн ор төлбөрийн нөхцөл нь анхны санхүүгийн ор төлбөрийн нөхцлөөс ялгаатай эсэхийг үнэлэхдээ төлбөрийн хэмжээг нэмж оруулсан болно. Эдгээр төлбөрт зөвхөн зээлдэгч ба зээлдүүлэгчийн хооронд төлсөн эсвэл хүлээн авсан төлбөр орох бөгөөд үүнд бусдын өмнөөс зээлдэгч эсвэл зээлдүүлэгчийн төлсөн буюу авсан төлбөр багтсан болно. Байгууллага нь уг нэмэлт өөрчлөлтийг тухайн аж ахуйн нэгжид анх хэрэгжүүлсэн жилийн тайлант үед эсвэл дараа нь өөрчилсөн эсвэл солигдсон санхүүгийн ор төлбөрт энэхүү нэмэлт өөрчлөлтийг хэрэгжүүлнэ.

Энэхүү нэмэлт өөрчлөлт нь 2022 оны 1-р сарын 1-ний өдрөөс хойшхи жилийн тайлангийн хугацаанд хүчин төгөлдөр болно. Банк энэхүү өөрчлөлтийг хэрэгжүүлж эхлэсэнээс хойшхи эсвэл дараа нь өөрчилсөн санхүүгийн ор төлбөрүүдэд хэрэгжүүлэх ба энэ нь санхүүгийн тайланд нь материаллаг нөлөө үзүүлнэ гэж хүлээхгүй байна.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2.5 Батлагдсан болон хэрэгжиж эхлээгүй байгаа стандартууд (үргэлжлэл)

Үзэл баримтлалын хүрээний зөвлөмж- СТОУС 3-т оруулсан нэмэлт өөрчлөлтүүд

2020 оны 5-р сард НББОУСЗ-өөс СТОУС 3 Бизнесийн нэгдэл – үзэл баримтлалын хүрээний талаархи нэмэлт, өөрчлөлтийг оруулсан. Нэмэлт өөрчлөлтүүд нь 1989 онд гаргасан Санхүүгийн тайланг бэлтгэх, танилцуулах хүрээ, түүний шаардлагыг мэдэгдэхүйц өөрчлөхгүйгээр 2018 оны 3-р сард батласан Санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлалын хүрээний зөвлөмжөөр солих зорилготой юм.

Түүнчлэн удирдах зөвлөлөөс НББОУС 37 эсвэл СТОУТХ 21 Татвар -т хамаарах өр төлбөр ба болзошгүй өр төлбөрийн улмаас үүсэх "2 дахь өдөр" болзошгүй ашиг, алдагдлаас зайлсхийх үүднээс СТОУС 3-г хүлээн зөвшөөрөх зарчимд үл хамаарах зүйлийг нэмэлтээр оруулсан. Үүний зэрэгцээ Удирдах зөвлөлөөс Санхүүгийн тайлан бэлтгэх, танилцуулах тогтолцооны зөвлөмжийг орлуулснаар нөлөөлөлд өртөх болзошгүй хөрөнгийн талаар СТОУС 3-т байгаа удирдамжийг тодруулж өгсөн.

Нэмэлт өөрчлөлтүүд нь 2022 оны 1-р сарын 1-ний өдрөөс хойших жилийн тайлангийн хугацаанд хүчин төгөлдөр үйлчилнэ. Нэмэлт өөрчлөлтүүд Банкинд нөлөөлөхгүй гэж үзэж байна.

Давагдашгүй гэрээ - Гэрээ биелүүлэх зардал - НББОУС 37-д оруулсан нэмэлт өөрчлөлтүүд

2020 оны 5-р сард НББОУСЗ-өөс НББОУС 37-д нэмэлт өөрчлөлт оруулж, гэрээ нь давагдашгүй эсвэл алдагдалтай эсэхийг үнэлэхдээ аж ахуйн нэгж ямар зардлыг тооцох шаардлагатайг тодорхойлсон болно. Нэмэлт өөрчлөлтүүд нь "шууд хамааралтай зардлын хандлагыг" хэрэгжүүлдэг. Бараа, үйлчилгээ үзүүлэх гэрээнд шууд хамааралтай зардлууд нь нэмэгдсэн өртөг болон гэрээний үйл ажиллагаатай шууд холбоотой зардлын хуваарилалтыг хоёуланг нь багтаана. Ерөнхий болон захиргааны зардал нь гэрээнд шууд хамааралгүй бөгөөд гэрээнд заасны дагуу эсрэг талдаа тодорхой төлбөр тооцоогүй тохиолдолд хасагдана.

Энэхүү нэмэлт өөрчлөлт нь 2022 оны 1-р сарын 1-ний өдрөөс хойших жилийн тайлангийн хугацаанд хүчин төгөлдөр болно. Банк эдгээр нэмэлт өөрчлөлтийг анх оруулсан тайлангийн жилийн эхэнд бүх үүргээ биелүүлээгүй байгаа гэрээнд хэрэгжүүлнэ. Банк энэхүү нэмэлт өөрчлөлтийн үр нөлөөг үнэлж байна.

СТОУС 1 Олон улсын санхүүгийн тайлагналын стандартыг анхны удаа хэрэгжүүлэх - Охин компани нь анх удаа хэрэгжүүлэгчийн хувьд

СТОУС-ын үйл явцыг 2018-2020 оны туршид жил бүр боловсронгуй болгох ажлын хүрээнд НББОУСЗ-өөс СТОУС 1-д нэмэлт өөрчлөлт оруулсан. Энэ нэмэлт өөрчлөлтийг СТОУС 1-ийн Д16 (а)-г охин компани нь хэрэгжүүлэхээр сонгосон тохиолдолд хамааралтай бөгөөд толгой компанийн СТОУС-д шилжсэн огноог үндэслэн толгой компанийн тайлагнасан дүнг ашиглан хөрвүүлэлтээс үүссэн хуримтлагдсан зөрүүг хэмжихийг охин компанид зөвшөөрсөн. Энэхүү нэмэлт өөрчлөлт нь 2022 оны 1-р сарын 1-ний өдрөөс хойших хугацаанд хүчин төгөлдөр болно. Нэмэлт өөрчлөлтүүд Банкинд нөлөөлөхгүй гэж үзэж байна.

НББОУС 41 Хөдөө аж ахуй - бодит үнэ цэнийн хэмжилтэд татвар ногдуулах

НББОУСЗ нь 2018-2020 оны жилүүдэд СТОУС-ын стандартыг сайжруулах ажлын хүрээнд НББОУС 41 Хөдөө аж ахуй, стандартад нэмэлт өөрчлөлт оруулсан. Нэмэлт өөрчлөлтөөр НББОУС 41-ийн 22 дахь хэсэгт зааснаар аж ахуйн нэгжүүд НББОУС 41-ийн хүрээнд хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг хэмжихдээ татвар ногдуулах мөнгөн гүйлгээг хасах шаардлагыг хассан болно. Энэхүү нэмэлт өөрчлөлтийг 2022 оны 1-р сарын 1-ний өдрөөс хойших тайлант хугацааны бодит үнэ цэнийн хэмжилтэд хэрэгжүүлж эхлэнэ. Нэмэлт өөрчлөлт нь Банкинд нөлөөлөхгүй гэж үзэж байна.

3. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН ГОЛ ҮНЭЛЭМЖ, ТООЦООЛОЛ БОЛОН ТӨСӨӨЛЛҮҮД

Санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэх ажил нь санхүүгийн тайлангийн өдрийн байдлаарх орлого, зардал, хөрөнгө ба өр төлбөр дээр үнэлэмж, ойролцоолсон тооцоолол, төсөөлөл хийх ба тэдгээрийн дагалдах тодруулгууд болон болзошгүй өр төлбөр дээр тодруулга хийхийг удирдлагаас шаарддаг. Эдгээр тооцоолол, төсөөлүүдийн тодорхойгүй байдал нь ирээдүйд хөрөнгө ба өр төлбөрийн бүртгэлийн дүнд материаллаг залруулга хийхэд хүргэж болно. Банкны нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэглэх явцаа удирдлага нь санхүүгийн тайлангуудад хүлээн зөвшөөрсөн дүнгүүдийг тодорхойлохдоо тайлагналын өдрөөр хөрөнгө өр төлбөрийн дансны үнэд дараачын санхүүгийн жилд ноцтой материаллаг залруулга орж болохуйц ирээдүйн болон бусад чухал эх үүсвэрээс гарч болохуйц тооцооллын тодорхой бус байдлыг харгалзан үзэж дараах үнэлэмж, ойролцоолсон тооцооллуудыг хэрэглэдэг.

Ирээдүйн хөгжлийн талаархи одоо байгаа нөхцөл байдал, таамаглал нь Банкны хяналтаас гадуур нөхцөл байдлаас шалтгаалан өөрчлөгдөж болох ба хэзээ болох тухай таамаглалд тусгагдсан байдаг. Нэгдсэн санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрсөн дүн, удирдлагын нягт нямбай үнэлгээтэй хамгийн их нөлөө үзүүлсэн зүйлсийг холбогдох шүүмж / тооцоотой харьцуулж дор харуулав.

Үнэлэмжүүд

Гэрээг сунгах, цуцлах сонголт бүхий түрээсийн хугацааг тодорхойлох (Банк түрээслэгчээр)

Банк түрээсийн хугацааг цуцлах боломжгүй гэж тодорхойлсон бөгөөд түрээсийн гэрээг хэрэгжүүлэх үндэслэлтэй бол хугацааг сунгах сонголт, эсвэл түрээсийн гэрээг цуцлах сонголтод хамаарах хугацаатай хамт тогтооно.

Банк нь хугацааг сунгах, цуцлах сонголтыг багтаасан хэд хэдэн түрээсийн гэрээтэй. Банк түрээсийн гэрээг сунгах, цуцлах сонголтыг хэрэгжүүлэх эсэх нь үндэслэлтэй эсэхийг үнэлэхэд тунгааж бодох шийдвэрийг хэрэгжүүлдэг. Шинэчлэх эсвэл дуусгавар болгох эдийн засгийн хөшүүргийг бий болгох бүхий л хүчин зүйлийг харгалзан үздэг. Ажиллаж эхэлсэн өдрөөс хойш түүний хяналтанд хамаарах чухал үйл явдал, нөхцөл байдалд өөрчлөлт, шинэчлэлт хийх, цуцлах сонголтыг хэрэгжүүлэх, хэрэгжүүлэхгүй байдалд нөлөөлөхүйц томоохон үйл явдал, өөрчлөлт гарсан тохиолдолд Банк түрээсийн хугацааг дахин үнэлнэ (жишээлбэл, түрээсийн зориулалттай үлэмж сайжруулалт хийх эсвэл түрээслэх хөрөнгийг мэдэгдэхүйц өөрчлөх).

Сангууд болон болзошгүй өр төлбөр

Банкны шүүхийн зарга маргааны эрсдэл нь үйл ажиллагааны нэг хэсэг байх хууль эрх зүйн зохицуулалтын орчинд үйл ажиллагаагаа явуулдаг. Үүнээс үүдэн, Банк Монгол Улсад өөрийн ердийн үйл ажиллагааны явцад үүсэх төрөл бүрийн шүүхийн болон арбитрын хэрэгт оролцох магадлалтай юм.

Банк нь аливаа шүүхийн маргаантай хэргээс үүсэх магадлалтай хохирлын хэмжээг зохистойгоор тооцоолж түүнд ногдох үнэ цэнийн бууралтын санг тухай бүрт нь байгуулдаг. Хохирол үүсэх магадлалтай ч хохирлын хэмжээг зохистойгоор үнэлэх боломжгүй тохиолдолд Банк болзошгүй өр төлбөрөөр толилуулдаг. Гэсэн хэдий ч Банк дээрх тооцооллуудыг маргаантай хэрэг тус бүрээр толилуулах нь тухайн хэргийн үр дүнд сөргөөр нөлөөлж болзошгүй гэж үзвэл санхүүгийн тайландаа хэрэг тус бүрээр нь дэлгэрэнгүй толилуулдаггүй.

Банк нь учирч болох алдагдлын хэмжээ, үүсэх магадлалын болон тодорхой бус байдлыг харгалзан мэргэжлийн зөвлөгөө авах, хэргийн үе шат болон адил төсөөтэй хэргийн түүхэн баримтууд цуглуулах зэрэг арга хэмжээг авч ажилладаг. Эдгээр тооцооллыг хийхэд ихээхэн үнэлэмж шаарддаг. Үнэ цэнийн бууралтын сан болон бусад болзошгүй өр төлбөрийн талаарх дэлгэрэнгүйг тодруулга 31-ээс үзнэ үү.

3. НЯГТЛАН БОДОХ ГОЛ БҮРТГЭЛИЙН ҮНЭЛЭМЖ, ТООЦООЛОЛ БОЛОН ТӨСӨӨЛЛҮҮД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**Тооцоолол болон төсөөллүүд***Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт*

СТОУС-9 дагуу бүх санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтыг тооцоход Банкны удирдлагын үнэлэмж шаардагддаг. Ялангуяа ирээдүйн мөнгөн урсгалын дүн болон хугацаа, барьцаа хөрөнгийн үнэлгээг тодорхойлох шаардлагатай байдаг. Эдгээр тооцоолол нь хэд хэдэн хүчин зүйлээс шалтгаалан өөрчлөгдөх бөгөөд эдгээрийн өөрчлөлт нь өөр өөр түвшний үнэ цэнийн бууралтын сан байгуулахад хүргэдэг.

Банкны зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлын (ЗҮЦХА) тооцоолол нь хувьсах өгөгдөл болон тэдгээрийн харилцан хамаарлыг сонгоход ашигласан олон төсөөллүүдээс бүрдсэн цогц загварын үр дүн юм. ЗҮЦХА загварын элементүүд нь доорх нягтлан бодох бүртгэлийн үнэлэмж болон тооцооллыг шингээсэн байна:

- Тус тусын үнэлгээ бүрт ашиглах чанаргүйдлийн магадлалыг (ЧМ) тодорхойлдог Банкны дотоод зээлийн үнэлгээний загвар
- Банкны шатлалын үнэлгээ
- Банкны санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц хэмжээгээр ихэссэн байна гэж үнэлэх шалгуур үзүүлэлтүүд болон санхүүгийн хөрөнгүүдийн нөөц санг нийт хугацааны ЗҮЦХА болон чанарын үнэлгээ ашиглан тооцно
- ЗҮЦХА нь бүлгийн үнэлгээгээр тооцоологддог бол санхүүгийн хөрөнгийн сегментчлэл
- Өгөгдлүүдийн сонголт болон томъёонуудыг ашиглан ЗҮЦХА загварын хөгжүүлэлт
- Макро эдийн засгийн өгөгдлүүдийн харилцан холбоо хамаарлыг тодорхойлох болон эдгээрийн чанаргүйдлийн магадлал (ЧМ), чанаргүйдэлд өртөх дүн (ЧӨД), алдагдалд хүргэх чанаргүйдэлд (АХЧ) үзүүлэх нөлөө зэрэг
- ЗҮЦХА загварт ирээдүйг чиглэсэн макро эдийн засгийн хувилбаруудаас сонгох, тэдгээрийн жигнэсэн дундаж магадлалыг тодорхойлох, эдийн засгийн өгөгдлүүдийг гаргах

Банк нь бодит алдагдал хүлээсэн дүн дээрээ үндэслэн өөрийн загварыг жил бүр үнэлэж, шаардлагатай бол залруулж байх журамтай.

Ковид-19-ийн үнэ цэнийн бууралтын нөөцөд үзүүлэх нөлөө

Ковид-19 ба Банкны цаашдын эдийн засгийн хүлээлтийн хувьд Банк ЗҮЦХА-ын тооцоонд ашигласан эдийн засгийн нөлөөллүүд болон таамаглалуудыг шинэчлэн боловсруулсан болно. Бүлгийн үнэлгээн дээр нөөцийн тооцоог хийхдээ эдийн засгийн хувилбар, макро эдийн засгийн таамаглалыг үнэлсэн. Ковид-19 цар тахлын эсрэг зээлийн загвар, таамаглал, түүний дотор макро эдийн засгийн таамаглалуудыг шинэчлэн боловсруулсан бөгөөд үүнээс харахад Банкны ЗҮЦХА-н тооцоог үндэслэсэн зээлийн үндсэн загвар, арга зүй нь өмнөх онтой нийцсэн хэвээр байна.

Татвар

Хойшлогдсон татварын хөрөнгийг ашиглаагүй бүх татварын алдагдлуудын хувьд уг татварын алдагдлыг шилжүүлэн ашиглаж болох татвар ногдох ашиг олох боломжтой хэмжээгээр хүлээн зөвшөөрнө. Хүлээн зөвшөөрөх хойшлогдсон татварын хөрөнгийн дүнг тодорхойлоход удирдлагын томоохон үнэлэмж шаарддаг ба энэ нь боломжит хугацаа, ирээдүйн татвар ногдох ашиг болон ирээдүйн татварын төлөвлөлтөд үндэслэдэг.

Санхүүгийн хэрэгслийн бодит үнэ цэн

Ердийн хэлцэлийн үед үндсэн (эсвэл хамгийн ашигтай) зах зээл дээр хөрөнгө борлуулахад эсвэл өр төлбөрийг шилжүүлэхэд төлөх шууд ажиглах боломжтой эсвэл үнэлгээний бусад аргыг ашигласан эсэхээс үл хамааран зах зээлийн одоогийн нөхцлийн дагуу хэмжилтийн өдрөөрх үнийн дүн нь (өөрөөр хэлбэл гарах үнэ нь) санхүүгийн хэрэгслийн бодит үнэ болно. Санхүүгийн байдлын тайланд бүртгэгдсэн санхүүгийн хөрөнгө болон санхүүгийн өр төлбөрийн бодит үнэ цэнэ нь идэвхтэй зах зээл дээр байхгүй үед тоон загваруудыг ашиглах төрөл бүрийн үнэлгээний аргаар тодорхойлно. Эдгээр загваруудын өгөгдлийг ажиглах боломжтой зах зээлийн мэдээллээс авах бөгөөд мэдээлэл байхгүй үед үнэ цэнийг тодорхойлохын тулд үнэлэмж ашиглана. Үнэлэмж, тооцооллууд нь төлбөрийн чадвар болон (өөрийн болон харилцагч талын) зээлийн эрсдэлийн загвар өгөгдлүүд, санхүүжилтийн дүнгийн залруулга, харилцан хамаарал болон тогтворгүй байдлыг авч үзнэ. Бодит үнэ цэнэ тодорхойлох талаар дэлгэрэнгүй мэдээллийг тодруулга 33-ыг харна уу.

3. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН ГОЛ ҮНЭЛЭМЖ, ТООЦООЛОЛ БОЛОН ТӨСӨӨЛЛҮҮД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**Тооцоолол болон төсөөллүүд (үргэлжлэл)***Хөрөнгийн дахин үнэлгээ*

Банк нь өөрийн газар болон барилгыг дахин үнэлгээгээр хэмжиж, бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэдэг. 2018 онд Банк нь хөрөнгийн үнэлгээний хараат бус компанитай гэрээ байгуулж Банкны газар болон барилгуудыг үнэлүүлсэн. Үнэлгээнд харьцуулсан үнэ болон орлогын аргыг зах зээлд суурилан байршил, барилгын чанар, нөхцөл зэрэг тодорхой зах зээлийн хүчин зүйлүүдээр тохируулан ашигласан. Зах зээлд суурилсан мэдээлэл байхгүй үед (байршил хол гэх мэтчилэн) ижил төстэй барилгыг дахин босгох зардалтай дүйцүүлж үнэлсэн. 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар удирдлага нь барилгын бодит үнэ цэнэ нь бүртгэлийн дүнгээсээ материаллаг хэмжээнд өөрчлөгдөөгүй гэж үзсэн байна. Уг үнэлгээнд тухайн хөрөнгөтэй холбоотой удирдлагын үнэлэмж, туршлага болон төсөөллийг шаарддаг. Дэлгэрэнгүйг тодруулга 33-д толилуулсан.

Зээлийн өсөн нэмэгдэх хүүг тодорхойлох нь

Банкны зүгээс түрээсийн нуугдмал хүүгийн түвшинг шууд тодорхойлох боломжгүй тул түрээсийн өглөгийн тооцоололдоо зээлийн өсөн нэмэгдэх хүүгийн түвшинг ашигласан. Зээлийн өсөн нэмэгдэх хүүгийн түвшин гэдэг нь ижил эдийн засгийн орчинд ижил үнэ цэнэ бүхий ашиглах эрхтэй хөрөнгийг худалдаж авахад шаардагдах эх үүсвэрийг ижил нөхцөлтэй, ижил үнэт цаасаар санхүүжүүлэхэд төлөх хүүгийн түвшин байна. Тиймээс зээлийн өсөн нэмэгдэх хүүгийн түвшин нь банкны зүгээс төлөгдөх хүү гэж ойлгогдох ба хэрэв тооцоололд ашиглагдах ажиглагдахуйц хувь хэмжээ байхгүй бол түрээсийн нөхцөл ба хугацаанд тохируулан залруулга хийх хэрэгтэй байдаг. Банк зээлийн өсөн нэмэгдэх хүүгийн түвшинг тодорхойлохдоо ашиглаж болохуйц мэдээлэл (жишээ нь зах зээлийн хүү)-үүдийг оруулсан ба мөн аж ахуйн нэгжийн онцлогоос хамааран тохируулга хийхийг шаарддаг (жишээ нь зээлжих зэрэг эсвэл түрээсийн нөхцөл ба хугацаанд тохируулах).

ТӨРИЙН БАНК ХХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 12 САРЫН 31

4. ХҮҮ БОЛОН ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ ОРЛОГО

	2020 мян.төг	2019 мян.төг
<i>Үр ашигт хүүгийн аргачлалаар бодсон хүүгийн орлого</i>		
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	260,753,588	272,021,734
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл	73,168,163	64,323,864
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах	8,244,767	11,054,180
Свопын хүүгийн орлого	1,911,546	1,346,399
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	756,755	532,332
Урвуу репо хэлцэл	256,554	335,385
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх өрийн хэрэгсэл	–	108,235
	345,091,373	349,722,129
<i>Бусад хүү болон түүнтэй адилтгах орлого</i>		
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл	4,146,450	3,190,251
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	18,611,577	24,463,579
	22,758,027	27,653,830

2020 онд бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдсэн өрийн хэрэгсэлд орж байгаа Засгийн газрын бонд нь 9,433,916 мянган төгрөг (2019: 5,766,309) байна.

5. ХҮҮ БОЛОН ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ ЗАРДАЛ

	2020 мян.төг	2019 мян.төг
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	208,369,694	216,857,242
Зээлээр авсан эх үүсвэр	11,736,041	15,672,307
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	7,975,439	7,269,135
Репо хэлцэл	2,099,365	1,773,788
Свопын хүүгийн зардал	2,895,637	1,542,318
Түрээсийн өглөгийн хүүгийн зардал (Тодруулга 22)	946,004	1,440,949
	234,022,180	244,555,739

6. ХУРААМЖ БА ШИМТГЭЛИЙН ЦЭВЭР ОРЛОГО

	2020 мян.төг	2019 мян.төг
Хураамж ба шимтгэлийн орлого		
Дансны үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	9,137,292	10,959,456
Картын үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	8,713,120	7,527,571
Мобайл үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	5,835,682	2,881,971
Зээлтэй холбоотой үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	1,330,026	896,193
Мөнгөн гуйвуулга үйлчилгээний орлого	577,148	575,220
Бусад үйлчилгээний орлого	624,465	23,644
	26,217,733	22,864,055
Хураамж ба шимтгэлийн зардал		
Банкны үйлчилгээний хураамж	2,194,682	4,111,600
Картын гүйлгээний хураамж	3,011,789	2,514,317
Бусад шимтгэлийн зардал	173,162	256,936
	5,379,633	6,882,853
Хураамж ба шимтгэлийн цэвэр орлого	20,838,100	15,981,202

7. АРИЛЖААНЫ ЦЭВЭР ОРЛОГО

	2020 мян.төг	2019 мян.төг
Гадаад валютын цэвэр орлого	3,928,099	7,203,144
Өрийн үнэт цаас	9,673,633	655,797
Хувьцаа	–	(13,040)
	<u>13,601,732</u>	<u>7,845,901</u>

Өрийн үнэт цаасны орлогод өрийн үнэт цаасны худалдан авах, худалдах арилжааны үр дүн, тэдгээрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтүүд болон холбогдох хүүгийн орлого, зардал орно. Гадаад валютын орлогод спот форвард болон бусад санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүдийн хэлцэлээс бий болсон ашиг алдагдлууд орно.

8. ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ БУСАД ЗАРДАЛ БОЛОН ОРЛОГО

	2020 мян.төг	2019 мян.төг
Гадаад валютын арилжааны бус (гарз)/олз, цэвэр	3,440,744	(3,546,562)
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх хөрөнгө оруулалт борлуулсаны олз/(гарз)	–	1,657,283
Хураан авсан хөрөнгийн эрсдэлийн санг буцаасны олз (Тодруулга 18)	(2,711,103)	(2,726,039)
Гэрээ өөрчилсний гарз, цэвэр	(8,210,795)	–
Бусад	404,531	818,143
	<u>(7,076,623)</u>	<u>(3,797,175)</u>

Тайлант жилд Монгол улсын засгийн газар Ковид-19-тэй холбоотойгоор зээлийн эргэн төлөлтийг хойшлуулахаар мэдээллэсэн бөгөөд энэхүү шийдвэр нь ямар нэгэн шалгуургүйгээр бүх ипотекийн орон сууцны зээл болон хэрэглээний зээлтэй зээлдэгчдэд хамааралтай. Үүнтэй холбоотойгоор, Банк нь 2020 оны 12 сарын 31-ний байдлаар гэрээ өөрчилсний гарз болох 8.2 тэрбум төгрөгийг бүртгэсэн (Монголбанкны зээлийн бүтцийн өөрчлөлт хийхтэй холбоотой олзыг хассан).

ТӨРИЙН БАНК ХХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 12 САРЫН 31

9. САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГИЙН ҮНЭ ЦЭНИЙН БУУРАЛТЫН АЛДАГДАЛ

Тайлант жилд ашиг алдагдлын тайланд бүртгэгдсэн санхүүгийн хэрэгслийн ЗҮЦХА-н нэмэгдэл болон буцаалт:

2020	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах (Тодруулга 12)	(22,858)	–	–	(22,858)
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (Тодруулга 15)	11,382,993	451,653	4,563,279	16,397,925
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл (Тодруулга 17)	133,728	–	–	133,728
Бусад хөрөнгө (Тодруулга 18)	731,048	–	–	731,048
	12,224,911	451,653	4,563,279	17,239,843
2019	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах (Тодруулга 12)	4,348	–	–	4,348
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (Тодруулга 15)	2,533,514	(577,363)	32,546,668	34,502,819
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх өмчийн хэрэгсэл (Тодруулга 17)	(17,842)	–	–	(17,842)
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл (Тодруулга 17)	141,573	–	–	141,573
Бусад хөрөнгө (Тодруулга 18)	3,981,912	–	–	3,981,912
	6,643,505	(577,363)	32,546,668	38,612,810

10. ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЗАРДАЛ

	2020 мян.төг	2019 мян.төг
Цалин, хөлс ба урамшуулал	54,086,122	45,670,921
Нийгмийн даатгалын шимтгэл	6,747,561	5,757,012
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл (Тодруулга 20)	11,531,525	8,534,095
Даатгалын хураамж	4,865,057	5,066,946
Харилцаа холбооны зардал	4,250,660	3,802,254
Ашиглах эрхтэй хөрөнгийн элэгдэл (Тодруулга 22)	3,142,157	3,121,625
Зар сурталчилгаа, маркетингийн зардал	2,058,287	2,249,156
Ашиглалтын зардал	2,103,248	1,937,780
Бичиг хэргийн зардал	2,219,215	1,843,609
Харуул хамгаалалтын зардал	1,449,443	1,607,504
Биет бус хөрөнгийн хорогдуулга (Тодруулга 21)	1,551,200	1,311,297
Албан томилолтын зардал	774,697	1,023,701
Тээврийн зардал	799,202	931,949
Аудит болон мэргэжлийн үйлчилгээний зардал	708,259	1,202,637
Түрээсийн зардал	789,962	560,280
Үндсэн хөрөнгө данснаас хассаны гарз	367,349	180,138
Үндсэн хөрөнгө борлуулсны гарз	12,662	–
Биет бус хөрөнгө данснаас хассаны гарз	10,351	–
Бусад шимтгэл, хураамж	7,234,658	6,752,566
	104,701,615	91,553,470

ТӨРИЙН БАНК ХХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 12 САРЫН 31

11. ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАР

11.1 Орлогын албан татварын зардал

2020 болон 2019 онуудын 12 дугаар сарын 31-нээр дуусгавар болсон орлогын албан татварын зардлын бүрэлдэхүүнд:

	2020 мян.төг	2019 мян.төг
Тайлант жилийн татвар:		
Тайлант жилийн орлогын үр дүнд ногдох орлогын албан татвар	8,134,417	2,411,221
Хойшлогдсон орлогын албан татвар	502,669	—
	8,637,086	2,411,221

Банк нь санхүүгийн тайланд орлогын дүнг орлогын татварын хуульд заасан чөлөөлөгдөх эсвэл үл чөлөөлөгдөх зүйлүүдээр залруулсан дүнг үндэслэн орлогын татварын зардлыг тооцдог. Банк 6 тэрбум төгрөг (2019: 3 тэрбум төгрөг) хүртэл ашгаас 10%-ийн, 6 тэрбумаас дээш төгрөгийн ашгаас 25%-ийн орлогын албан татвар төлдөг. Засгийн Газрын бондын хүүгийн орлогод орлогын татвар тооцохгүй. Харилцагчидад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралт орлогын татварын зорилгоор хасагдах зардал болно.

Татварын өмнөх ашгаас хуулиар тогтоосон хувь хэмжээгээр тооцож гаргасан орлогын татварын зардлыг Банкинд хүчин төгөлдөр үйлчлэх орлогын татварын хувь хэмжээгээр тооцож гаргасан орлогын татварын зардалд 2020 болон 2019 оны 12 дугаар сарын 31-нээр хэрхэн тохируулсныг дараах байдлаар үзүүлэв. Үүнд:

	2020 мян.төг	2019 мян.төг
Татварын өмнөх ашиг	39,248,971	22,683,868
25%-ийн орлогын албан татвар (2019 онд: 25%)	9,812,243	5,670,967
Татвар ногдох орлогоос хасагдахгүй зардал	2,000,272	1,733,464
Татвараас чөлөөлөгдөх орлого	(2,358,479)	(1,468,636)
Татварын шатлалын нөлөө	(900,000)	(450,000)
Тусгай хувь хэмжээгээр татвар ногдох орлогын нөлөө	88,766	1,025
Татвараас чөлөөлөгдөх орлогын нөлөө	(5,716)	(31,382)
Татварын алдагдал шилжүүлэлтийг ашигласны нөлөө	—	(3,044,217)
Татварын зардал	8,637,086	2,411,221

2020 онд ногдох үр ашигт татварын хувь хэмжээ нь 22% (2019: 10.6%) байсан.

11.2 Орлогын албан татварын өр төлбөр

	2020 мян.төг	2019 мян.төг
1 сарын 1-ээрх орлогын татварын өглөг	2,368,913	—
Тайлант жилийн орлогын татварын зардал	8,134,417	2,411,221
Төлсөн татвар	(8,376,870)	(42,308)
12 сарын 31-нээрх орлогын татварын өглөг	2,126,460	2,368,913

11. ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАР (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

11.3 Хойшлогдсон татварын өр төлбөр

	2020 мян.төг	2019 мян.төг
Хойшлогдсон татварын өр төлбөр		
1-р сарын 1-нээр	596,258	584,084
Бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрсөн (Тодруулга 28)	2,811,455	12,174
Орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрсөн	502,669	–
12-р сарын 31-нээр	3,910,382	596,258
	2020 мян.төг	2019 мян.төг
Хойшлогдсон татварын өр төлбөр		
Үнэ цэнийн бууралт (түр зорүү)	485,454	–
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн болон өмчийн хэрэгсэл	3,424,928	596,258
	3,910,382	596,258

Удирдлага нь Ковид-19 цар тахалын нөлөөг хойшлогдсон татварын хөрөнгийн нөхөн олговрын хувьд авч үзсэн бөгөөд цар тахал нь ирээдүйн татварт ногдох ашгийг бууруулахгүй гэж дүгнэсэн бөгөөд цар тахалтай холбоотойгоор шууд нөлөөллийг бүртгээгүй. Цар тахлын нөлөө нь түр зуурынх бөгөөд ойрын ирээдүйд эдийн засаг сэргэнэ гэж үзсэн учраас ийм дүгнэлтэнд хүрсэн.

12. БЭЛЭН МӨНГӨ БА МОНГОЛБАНК ДАХЬ ХАРИЛЦАХ

	2020 мян.төг	2019 мян.төг
Бэлэн мөнгө	53,704,425	57,400,530
Монголбанкин дахь харилцах	185,109,624	267,908,219
Монголбанкин дахь овернайт хадгаламж	–	55,013,562
Нийт дүн	238,814,049	380,322,311
Хасах нь: Монголбанкинд байршуулсан бэлэн мөнгөний үнэ цэнийн бууралтын сан	(39,973)	(62,831)
Монголбанкин дахь цэвэр мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	238,774,076	380,259,480

Монголбанкнаас тавигддаг шаардлагын дагуу Монголбанкинд харилцах данс байршуулдаг. Монголбанкинд байршуулах бэлэн мөнгөний заавал байлгах нөөцийн үлдэгдэл нь хоёр (2) долоо хоногийн татан төвлөрүүлсэн эх үүсвэрийн дундаж үлдэгдлийн 6.0% -аас багагүй байдаг. 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкны заавал байлгах шаардлагатай хоёр (2) долоо хоногийн дундаж нөөцийн хэмжээ төгрөгөөр 146,561 сая төгрөг (2019 онд 261,783 сая төгрөг) ба гадаад валютаар 48,962 сая төгрөг (2019 онд 28,983 сая төгрөг) байсан.

Монголбанкинд байршуулсан бэлэн мөнгөний заавал байлгах нөөцийн үнэ цэнийн бууралтын сан
Доорх хүснэгтэд 12 сарын ЧМ-ын хүрээ болон жилийн эцсийн ангиллын Банкны дотоод зээлийн үнэлгээний систем дээр үндэслэсэн зээлийн чанар, зээлийн эрсдэлийн хамгийн их хэмжээг харуулав. Оруулсан дүн нь ЗҮЦХА -ын нийт нөөц юм. Банкны дотоод үнэлгээний систем, үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээ ба хэмжилтийн талаархи дэлгэрэнгүй мэдээллийг Тодруулга 32-д тайлбарласан болно.

ТӨРИЙН БАНК ХХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 12 САРЫН 31

12. БЭЛЭН МӨНГӨ БА МОНГОЛБАНК ДАХЬ ХАРИЛЦАХ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2020 оны 12 сарын 31	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Дотоодын үнэлгээ					
АА- аас АА зэрэгтэй	0.001 - 0.021%	–	–	–	–
Баа- аас Ва зэрэгтэй	0.10 - 0.487%	–	–	–	–
В зэрэгтэй	2.358%	185,109,624	–	–	185,109,624
Саа-ээс С зэрэгтэй	11.425%	–	–	–	–
Үнэлэгдээгүй	–	53,704,425	–	–	53,704,425
Нийт		238,814,049	–	–	238,814,049

2019.12.31-нээр	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Дотоодын үнэлгээ					
АА- аас АА зэрэгтэй	0.002 - 0.022%	–	–	–	–
Баа- аас Ва зэрэгтэй	0.108 - 0.519%	–	–	–	–
В зэрэгтэй	2.495%	322,921,781	–	–	322,921,781
Саа-ээс С зэрэгтэй	11.997%	–	–	–	–
Үнэлэгдээгүй	–	57,400,530	–	–	57,400,530
Нийт		380,322,311	–	–	380,322,311

2020 болон 2019 оны 12 сарын 31-ээрх дансны үнэ болон ЗҮЦХА-н сангийн тохируулгыг доорх хүснэгтээс харна уу:

2020 оны 12 сарын 31	Шатлал 1 Нийт дүн мян.төг	ЗҮЦХА мян.төг
2020 оны 1 дүгээр сарын 1-ээр	380,322,311	62,831
Нэмэгдсэн	29,312,198,186	–
Хасагдсан	(29,459,712,787)	(22,858)
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	150,577	–
Валютын ханшны тохируулга	5,855,762	–
2020 оны 12 сарын 31	238,814,049	39,973

2019 оны 12 сарын 31	Шатлал 1 Нийт дүн мян.төг	ЗҮЦХА мян.төг
2019 оны 1 дүгээр сарын 1-ээр	278,688,430	58,483
Нэмэгдсэн	31,089,968,605	4,348
Хасагдсан	(30,992,164,196)	–
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	899,814	–
Валютын ханшны тохируулга	2,929,658	–
2019 оны 12 сарын 31-ээр	380,322,311	62,831

ТӨРИЙН БАНК ХХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 12 САРЫН 31

13. БУСАД БАНК БА САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА ДАХЬ ХАРИЛЦАХ, ХАДГАЛАМЖ

	2020 мян.төг	2019 мян.төг
Гадаадын банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	17,557,451	13,438,410
Гадаадын банк ба санхүүгийн байгууллага дахь олон улсын төлбөрийн картны барьцаа	642,436	476,649
Дотоодын банк, санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	3,732,934	6,497,636
Нийт дүн	21,932,821	20,412,695
Хасах нь: үнэ цэнийн бууралтын сан	–	–
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламжийн дүн	21,932,821	20,412,695

Бусад банк санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж нь дотоодын болон гадаадын санхүүгийн байгууллага дахь дотоод болон гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн харилцах болон хадгаламжийн дансуудыг хэлнэ.

14. ҮҮСМЭЛ САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГСЛҮҮД

Доорх хүснэгтэнд хөрөнгө, өр төлбөр болон нэрлэсэн үнийг үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийн бодит үнэ цэнээр харууллаа. Нэрлэсэн үнэ нь нийт дүнгээрээ үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийн суурь үнэт цаасны дүн байх бөгөөд суурь хүү эсвэл хүүгийн индексээс шалтгаалан үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийн үнэлгээнд өөрчлөлт орно. Нэрлэсэн үнэ нь жилийн эцсийн байдлаарх гүйлгээний дүнг харуулах боловч зах зээлийн эрсдэл эсвэл зээлийн эрсдэлийн алийг нь ч илэрхийлэхгүй.

	Нэрлэсэн үнэ мян.төг	Бодит үнэ	
		Хөрөнгө мян.төг	Өр төлбөр мян.төг
Своп			
2020	70,361,418	165,759	(596,957)
2019	9,952,797	5,419	(93,106)

Үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийн хувьд анхны хөрөнгө оруулалт бага байх буюу эсвэл огт шаардагдахгүй. Хэдий тийм боловч эдгээр санхүүгийн хэрэгслүүд нь ихэвчлэн хөшүүргийн зэргийг өндөрсгөх бөгөөд нилээн тогтворгүй байдаг. Үүсмэл санхүүгийн хэрэгслүүдийн хэлцлийн хөрөнгө, түвшин, индексийн үнэлгээний бага хэмжээний өөрчлөлт нь ч банкны ашиг, алдагдалд томоохон нөлөө үзүүлж болзошгүй.

Банк нь Монголбанктай 2020 оны 7 сарын 10-ны өдөр 2021 оны 7 сарын 22-ны өдөр дуусах огноотой валют арилжааны своп хэлцэлийн гэрээнд гарын үсэг зурсан. Энэхүү своп хэлцэлийн дүн нь 23 сая америк доллар.

Банк нь үүсмэл санхүүгийн хэрэгслүүдийн гэрээний эрсдэлд өртөх дүнг банкны зах зээлийн эрсдэлийн удирдлагын хүрээнд хянадаг. Эрсдэлийн удирдлагийн стратеги мөн хэрхэн эрсдэлийг удирдахыг тодруулга 32-д харуулав.

ТӨРИЙН БАНК ХХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 12 САРЫН 31

15. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА

	2020 мян.төг	2019 мян.төг
Бизнесийн зээл	511,556,382	454,263,252
Орон сууцны зээл	184,671,409	153,839,073
Хэрэглээний зээл	785,505,774	958,160,840
Хөдөө аж ахуйн зээл	360,248,817	233,871,439
	<u>1,841,982,382</u>	<u>1,800,134,604</u>
Үнэ цэнийн бууралтын сан	(162,992,017)	(146,584,599)
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх цэвэр харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	<u>1,678,990,365</u>	<u>1,653,550,005</u>
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	75,088,515	78,630,033
Нийт харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	<u>1,754,078,880</u>	<u>1,732,180,038</u>

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын сан

	Бизнесийн мян.төг	Орон сууцны мян.төг	Хэрэглээний мян.төг	Хөдөө аж ахуйн мян.төг	Нийт мян.төг
2020 оны 1-р сарын 1-нээр	130,546,641	7,936,991	7,836,562	264,405	146,584,599
Нэмэгдсэн	1,366,516	289,956	4,509,178	1,977,200	8,142,850
Хасагдсан	(30,345,977)	(594,871)	(8,285,782)	(1,493,171)	(40,719,801)
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	35,262,963	2,582,816	10,902,080	255,810	49,003,669
Тооцооллын өөрчлөлт	(10,900,545)	4,073,336	7,461,832	(663,416)	(28,793)
Тайлант хугацааны цэвэр зардал/(буцаалт) (Тодруулга 9)	(4,617,043)	6,351,237	14,587,308	76,423	16,397,925
Данснаас хассан дүн	–	–	(92,494)	(33,735)	(126,229)
Валютын ханшны болон бусад тохируулга	127,846	2,486	5,390	–	135,722
2020 оны 12 сарын 31	<u>126,057,444</u>	<u>14,290,714</u>	<u>22,336,766</u>	<u>307,093</u>	<u>162,992,017</u>
2019 оны 1 дүгээр сарын 1-ээр	101,890,016	3,890,342	5,970,652	374,776	112,125,786
Нэмэгдсэн	4,052,273	147,604	43,527	4,220	4,247,624
Хасагдсан	(11,150,350)	(616,221)	(2,329,949)	(179,427)	(14,275,947)
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	21,402,511	2,636,303	3,443,336	47,770	27,529,920
Тооцооллын өөрчлөлт	14,304,150	1,876,640	803,366	17,066	17,001,222
Тайлант хугацааны цэвэр зардал/(буцаалт) (Тодруулга 9)	28,608,584	4,044,326	1,960,280	(110,371)	34,502,819
Данснаас хассан дүн	(9,896)	–	(104,983)	–	(114,879)
Валютын ханшны болон бусад тохируулга	57,937	2,323	10,613	–	70,873
2019 оны 12 сарын 31-ээр	<u>130,546,641</u>	<u>7,936,991</u>	<u>7,836,562</u>	<u>264,405</u>	<u>146,584,599</u>

15. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын сан (үргэлжлэл)

Бизнесийн зээл

Доорх хүснэгтэд Банкны дотоодын зээлийн үнэлгээний систем, 12 сарын ЧМ-ын хүрээ болон жилийн эцсийн ангилал дээр тулгуурлаж зээлийн чанарыг багц болон сангийн хөдөлгөөнөөр илэрхийлж харуулсан болно. Үүнд үнэ цэнийн бууралтын санг оруулаагүй бодит хэмжээг тусгасан. Банкны дотоод үнэлгээний системийн талаар болон ЗҮЦХА-ыг тусгай болон бүлгийн үнэлгээгээр хэрхэн үнэлэхийг тодруулга 32-д дэлгэрэнгүй тайлбарласан.

2020 оны 12 сарын 31

Дотоодын үнэлгээ	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Маш сайн	0.001 - 11.204%	300,602,463	2,616,362	—	303,218,825
Сайн	0.001 - 15.406%	—	10,755,667	—	10,755,667
Хэвийн бус	100%	—	—	12,502,653	12,502,653
Эргэлзээтэй	100%	—	—	9,501,383	9,501,383
Муу	100%	—	—	29,771,927	29,771,927
Тусгай үнэлгээгээр үнэ цэнэ буурсан	100%	—	22,558,161	123,247,766	145,805,927
Нийт		<u>300,602,463</u>	<u>35,930,190</u>	<u>175,023,729</u>	<u>511,556,382</u>

2019 оны 12 сарын 31

Дотоодын үнэлгээ	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Маш сайн	0.01 - 21.78%	249,666,045	16,671,056	—	266,337,101
Сайн	1.36 - 22.27%	—	2,777,605	—	2,777,605
Хэвийн бус	100%	—	—	9,509,793	9,509,793
Эргэлзээтэй	100%	—	—	5,498,016	5,498,016
Муу	100%	—	—	16,974,224	16,974,224
Тусгай үнэлгээгээр үнэ цэнэ буурсан	100%	—	—	153,166,513	153,166,513
Нийт		<u>249,666,045</u>	<u>19,448,661</u>	<u>185,148,546</u>	<u>454,263,252</u>

Дансны үнийн өөрчлөлт болон ЗҮЦХА-н тохируулгыг шатлал бүрээр нь харуулсан:

	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Нийт дүн				
2020 оны 1 сарын 1	249,666,045	19,448,661	185,148,546	454,263,252
Нэмэгдсэн	264,704,162	—	57,672	264,761,834
Хасагдсан	(178,727,705)	(3,473,873)	(32,689,188)	(214,890,766)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	49,446,671	(39,432,514)	(10,014,157)	—
Шатлал 2-руу шилжсэн	(89,772,130)	89,772,130	—	—
Шатлал 3-руу шилжсэн	(659,426)	(45,253,924)	45,913,350	—
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	1,366,148	1,921,415	439,450	3,727,013
Валютын ханш болон бусад тохируулга	4,578,698	12,948,295	(13,831,944)	3,695,049
2020 оны 12 сарын 31	<u>300,602,463</u>	<u>35,930,190</u>	<u>175,023,729</u>	<u>511,556,382</u>
ЗҮЦХА-н сан				
2020 оны 1 сарын 1	4,164,050	4,964,485	121,418,106	130,546,641
Нэмэгдсэн	1,323,521	—	42,995	1,366,516
Хасагдсан	(893,639)	(173,694)	(29,278,644)	(30,345,977)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	4,753,620	(1,774,463)	(2,979,157)	—
Шатлал 2-руу шилжсэн	(4,039,746)	4,039,746	—	—
Шатлал 3-руу шилжсэн	(161,559)	(9,050,785)	9,212,344	—
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	4,753,620	490,820	30,018,523	35,262,963
Тооцооллын өөрчлөлт	(1,517,896)	8,316,512	(17,699,161)	(10,900,545)
Тайлант жилд байгуулсан	4,217,921	1,848,136	(10,683,100)	(4,617,043)
Валютын ханш болон бусад тохируулга	—	—	127,846	127,846
2020 оны 12 сарын 31	<u>8,381,971</u>	<u>6,812,621</u>	<u>110,862,852</u>	<u>126,057,444</u>

ТӨРИЙН БАНК ХХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 12 САРЫН 31

15. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын сан (үргэлжлэл)

Бизнесийн зээл (үргэлжлэл)

	Шатлал 1 мян.тог	Шатлал 2 мян.тог	Шатлал 3 мян.тог	Нийт мян.тог
Нийт дүн				
2019 оны 1 сарын 1	183,044,577	28,659,014	170,344,225	382,047,816
Нэмэгдсэн	265,208,345	–	–	265,208,345
Хасагдсан	(164,595,065)	(4,914,352)	(28,295,144)	(197,804,561)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	8,529,079	(6,948,612)	(1,580,467)	–
Шатлал 2-руу шилжсэн	(42,327,804)	42,327,804	–	–
Шатлал 3-руу шилжсэн	(9,537,694)	(26,215,858)	35,753,552	–
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	596,096	361,196	58,559	1,015,851
Данснаас хассан дүн	–	–	(9,896)	(9,896)
Валютын ханш болон бусад тохируулга	8,748,511	(13,820,531)	8,877,717	3,805,697
2019 оны 12 сарын 31	249,666,045	19,448,661	185,148,546	454,263,252
ЗҮЦХА-н сан				
2019 оны 1 сарын 1	915,367	6,505,148	94,469,501	101,890,016
Нэмэгдсэн	4,052,273	–	–	4,052,273
Хасагдсан	(392,544)	(2,288,261)	(8,469,545)	(11,150,350)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	158,552	(1,209)	(157,343)	–
Шатлал 2-руу шилжсэн	(71,699)	654,244	(582,545)	–
Шатлал 3-руу шилжсэн	(339,372)	(4,071,425)	4,410,797	–
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	(158,527)	4,158,535	17,402,503	21,402,511
Тооцооллын өөрчлөлт	–	3,329	14,300,821	14,304,150
Тайлант жилд байгуулсан	3,248,683	(1,544,787)	26,904,688	28,608,584
Данснаас хассан дүн	–	–	(9,896)	(9,896)
Валютын ханш болон бусад тохируулга	–	4,124	53,813	57,937
2019 оны 12 сарын 31	4,164,050	4,964,485	121,418,106	130,546,641

Орон сууны зээл

Доорх хүснэгтэд Банкны дотоодын зээлийн үнэлгээний систем, 12 сарын ЧМ-н хүрээ болон жилийн эцсийн ангилал дээр тулгуурлаж зээлийн чанарыг багц болон сангийн хөдөлгөөнөөр илэрхийлж харуулсан болно. Үүнд үнэ цэнийн бууралтын санг оруулаагүй бодит хэмжээг тусгасан. Банкны дотоод үнэлгээний системийн талаар болон ЗҮЦХА-ыг тусгай болон бүлгийн үнэлгээгээр хэрхэн үнэлэхийг тодруулга 32-д дэлгэрэнгүй тайлбарласан.

2020 оны 12 сарын 31

Дотоодын үнэлгээ	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1 мян.тог	Шатлал 2 мян.тог	Шатлал 3 мян.тог	Нийт мян.тог
Маш сайн	0.001 - 10.292%	172,040,671	257,197	–	172,297,868
Сайн	0.001 - 4.262%	–	266,757	–	266,757
Хэвийн бус	100%	–	–	3,126,319	3,126,319
Эргэлзээтэй	100%	–	–	2,544,765	2,544,765
Муу	100%	–	–	6,435,700	6,435,700
Тусгай үнэлгээгээр үнэ цэнэ буурсан	100%	–	–	–	–
Нийт		172,040,671	523,954	12,106,784	184,671,409

2019 оны 12 сарын 31

Дотоодын үнэлгээ	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1 мян.тог	Шатлал 2 мян.тог	Шатлал 3 мян.тог	Нийт мян.тог
Маш сайн	0.01 - 31.72%	142,266,305	2,025,546	–	144,291,851
Сайн	0.01 - 28.81%	–	2,026,492	–	2,026,492
Хэвийн бус	100%	–	–	921,067	921,067
Эргэлзээтэй	100%	–	–	760,554	760,554
Муу	100%	–	–	5,839,109	5,839,109
Тусгай үнэлгээгээр үнэ цэнэ буурсан	100%	–	–	–	–
Нийт		142,266,305	4,052,038	7,520,730	153,839,073

ТӨРИЙН БАНК ХХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 12 САРЫН 31

15. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын сан (үргэлжлэл)

Орон сууцны зээл (үргэлжлэл)

Дансны үнийн өөрчлөлт болон ЗҮЦХА-н тохируулгыг шатлал бүрээр нь харуулсан:

	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Нийт дүн				
2020 оны 1 сарын 1	142,266,305	4,052,038	7,520,730	153,839,073
Нэмэгдсэн	62,722,865	3,919	15,827	62,742,611
Хасагдсан	(21,522,455)	(164,433)	(875,534)	(22,562,422)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	4,333,030	(2,503,216)	(1,829,814)	—
Шатлал 2-руу шилжсэн	(7,591,965)	7,591,965	—	—
Шатлал 3-руу шилжсэн	(100,032)	(6,027,204)	6,127,236	—
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	416,941	(68,814)	(2,509)	345,618
Бүтэцийн өөрчлөлтийн нөлөө	(8,573,100)	(6,691)	(20,838)	(8,600,629)
Валютын ханш болон бусад тохируулга	89,082	(2,353,610)	1,171,686	(1,092,842)
2020 оны 12 сарын 31	172,040,671	523,954	12,106,784	184,671,409

ҮЦХА-н сан

2020 оны 1 сарын 1	210,597	1,060,030	6,666,364	7,936,991
Нэмэгдсэн	289,723	4	229	289,956
Хасагдсан	(107,612)	(8,222)	(479,037)	(594,871)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	1,009,086	(112,645)	(896,441)	—
Шатлал 2-руу шилжсэн	(341,638)	341,638	—	—
Шатлал 3-руу шилжсэн	(45,884)	(1,205,441)	1,251,325	—
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	1,009,086	116,349	1,457,381	2,582,816
Тооцооллын өөрчлөлт	1,791,614	(160,418)	2,442,140	4,073,336
Тайлант жилд байгуулсан	3,604,375	(1,028,735)	3,775,597	6,351,237
Валютын ханш болон бусад тохируулга	—	—	2,486	2,486
2020 оны 12 сарын 31	3,814,972	31,295	10,444,447	14,290,714

	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Нийт дүн				
2019 оны 1 сарын 1	128,143,395	1,799,333	6,038,016	135,980,744
Нэмэгдсэн	41,630,623	—	—	41,630,623
Хасагдсан	(23,495,053)	(213,913)	(617,676)	(24,326,642)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	2,160,796	(1,848,985)	(311,811)	—
Шатлал 2-руу шилжсэн	(4,654,854)	4,654,854	—	—
Шатлал 3-руу шилжсэн	(2,081,977)	(1,312,377)	3,394,354	—
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	50,295	70,823	(95,944)	25,174
Валютын ханш болон бусад тохируулга	513,080	902,303	(886,209)	529,174
2019 оны 12 сарын 31	142,266,305	4,052,038	7,520,730	153,839,073

ҮЦХА-н сан

2019 оны 1 сарын 1	116,846	436,041	3,337,455	3,890,342
Нэмэгдсэн	147,604	—	—	147,604
Хасагдсан	(70,241)	(2,817)	(543,163)	(616,221)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	41,708	(3,433)	(38,275)	—
Шатлал 2-руу шилжсэн	(1,880)	1,880	—	—
Шатлал 3-руу шилжсэн	(8,977)	(98,670)	107,647	—
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	(15,408)	726,529	1,925,182	2,636,303
Тооцооллын өөрчлөлт	—	26	1,876,614	1,876,640
Тайлант жилд байгуулсан	92,806	623,515	3,328,005	4,044,326
Валютын ханш болон бусад тохируулга	945	474	904	2,323
2019 оны 12 сарын 31	210,597	1,060,030	6,666,364	7,936,991

ТӨРИЙН БАНК ХХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 12 САРЫН 31

15. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын сан (үргэлжлэл)

Хэрэглээний зээл

Доорх хүснэгтэд Банкны дотоодын зээлийн үнэлгээний систем, 12 сарын ЧМ-н хүрээ болон жилийн эцсийн ангилал дээр тулгуурлаж зээлийн чанарыг багц болон сангийн хөдөлгөөнөөр илэрхийлж харуулсан болно. Үүнд үнэ цэнийн бууралтын санг оруулаагүй бодит хэмжээг тусгасан. Банкны дотоод үнэлгээний системийн талаар болон ЗҮЦХА-ыг тусгай болон бүлгийн үнэлгээгээр хэрхэн үнэлэхийг тодруулга 32-д дэлгэрэнгүй тайлбарласан.

2020 оны 12 сарын 31

Дотоодын үнэлгээ	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Маш сайн	0.001 - 8.512%	756,806,723	79,802	–	756,886,525
Сайн	0.001 - 8.512%	–	2,176,298	–	2,176,298
Хэвийн бус	100%	–	–	5,524,061	5,524,061
Эргэлзээтэй	100%	–	–	11,664,996	11,664,996
Муу	100%	–	–	9,253,894	9,253,894
Тусгай үнэлгээгээр үнэ цэнэ буурсан	100%	–	–	–	–
Нийт		756,806,723	2,256,100	26,442,951	785,505,774

2019 оны 12 сарын 31

Дотоодын үнэлгээ	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Маш сайн	0.00 - 19.21%	939,084,144	207,559	–	939,291,703
Сайн	0.41 - 18.22%	–	7,328,955	–	7,328,955
Хэвийн бус	100%	–	–	2,948,233	2,948,233
Эргэлзээтэй	100%	–	–	3,216,464	3,216,464
Муу	100%	–	–	5,375,485	5,375,485
Тусгай үнэлгээгээр үнэ цэнэ буурсан	100%	–	–	–	–
Нийт		939,084,144	7,536,514	11,540,182	958,160,840

Дансны үнийн өөрчлөлт болон ЗҮЦХА-н тохируулгыг шатлал бүрээр нь харуулсан:

	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Нийт дүн				
2020 оны 1 сарын 1	939,084,144	7,536,514	11,540,182	958,160,840
Нэмэгдсэн	896,628,693	535,623	11,261	897,175,577
Хасагдсан	(1,108,404,871)	(2,378,186)	(4,551,300)	(1,115,334,357)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	64,696,941	(60,155,527)	(4,541,414)	–
Шатлал 2-рүү шилжсэн	(81,959,404)	82,247,243	(287,839)	–
Шатлал 3-рүү шилжсэн	(1,332,868)	(21,043,615)	22,376,483	–
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	(1,918,085)	48,470	93,163	(1,776,452)
Данснаас хассан дүн	–	–	(92,494)	(92,494)
Валютын ханш болон бусад тохируулга	50,012,173	(4,534,422)	1,894,909	47,372,660
2020 оны 12 сарын 31	756,806,723	2,256,100	26,442,951	785,505,774

ҮЦХА-н сан

2020 оны 1 сарын 1	146,846	504,834	7,184,882	7,836,562
Нэмэгдсэн	4,478,004	26,781	4,393	4,509,178
Хасагдсан	(5,542,024)	(118,909)	(2,624,849)	(8,285,782)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	4,250,826	(2,706,999)	(1,543,827)	–
Шатлал 2-рүү шилжсэн	(3,688,173)	3,745,741	(57,568)	–
Шатлал 3-рүү шилжсэн	(432,920)	(4,216,898)	4,649,818	–
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	4,250,826	(1,668,256)	8,319,510	10,902,080
Тооцооллын өөрчлөлт	227,598	4,576,175	2,658,059	7,461,832
Тайлант жилд байгуулсан	3,544,137	(362,365)	11,405,536	14,587,308
Данснаас хассан дүн	–	–	(92,494)	(92,494)
Валютын ханш болон бусад тохируулга	3,123	–	2,267	5,390
2020 оны 12 сарын 31	3,694,106	142,469	18,500,191	22,336,766

ТӨРИЙН БАНК ХХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 12 САРЫН 31

15. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын сан (үргэлжлэл)

Хэрэглээний зээл (үргэлжлэл)

	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Нийт дүн				
2019 оны 1 сарын 1	1,133,819,033	2,723,948	6,131,104	1,142,674,085
Нэмэгдсэн	777,078,033	–	–	777,078,033
Хасагдсан	(951,188,897)	(9,826,776)	(1,843,660)	(962,859,333)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	60,233,353	(59,703,603)	(529,750)	–
Шатлал 2-руу шилжсэн	(79,998,365)	79,998,365	–	–
Шатлал 3-руу шилжсэн	(1,605,254)	(6,409,933)	8,015,187	–
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	(865,787)	107,637	142,008	(616,142)
Данснаас хассан дүн	–	–	(104,983)	(104,983)
Валютын ханш болон бусад тохируулга	1,612,028	646,876	(269,724)	1,989,180
2019 оны 12 сарын 31	939,084,144	7,536,514	11,540,182	958,160,840
ҮЦХА-н сан				
2019 оны 1 сарын 1	907,956	164,705	4,897,991	5,970,652
Нэмэгдсэн	43,527	–	–	43,527
Хасагдсан	(761,135)	(48,840)	(1,519,974)	(2,329,949)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	136,449	(58,700)	(77,749)	–
Шатлал 2-руу шилжсэн	(11,785)	15,447	(3,662)	–
Шатлал 3-руу шилжсэн	(21,155)	(76,181)	97,336	–
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	(156,494)	505,366	3,094,464	3,443,336
Тооцооллын өөрчлөлт	–	2,629	800,737	803,366
Тайлант жилд байгуулсан	(770,593)	339,721	2,391,152	1,960,280
Данснаас хассан дүн	–	–	(104,983)	(104,983)
Валютын ханш болон бусад тохируулга	9,483	408	722	10,613
2019 оны 12 сарын 31	146,846	504,834	7,184,882	7,836,562

Хөдөө аж ахуйн зээл

Доорх хүснэгтэд Банкны дотоодын зээлийн үнэлгээний систем, 12 сарын ЧМ-ын хүрээ болон жилийн эцсийн ангилал дээр тулгуурлаж зээлийн чанарыг багц болон сангийн хөдөлгөөнөөр илэрхийлж харуулсан болно. Үүнд үнэ цэнийн бууралтын санг оруулаагүй бодит хэмжээг тусгасан. Банкны дотоод үнэлгээний системийн талаар болон ЗҮЦХА-ыг тусгай болон бүлгийн үнэлгээгээр хэрхэн үнэлэхийг тодруулга 32-д дэлгэрэнгүй тайлбарласан.

2020 оны 12 сарын 31

	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Дотоодын үнэлгээ					
Маш сайн	0.001 - 8.525%	359,624,664	20,959	–	359,645,623
Сайн	0.001 - 8.525%	–	30,809	–	30,809
Хэвийн бус	100%	–	–	115,907	115,907
Эргэлзээтэй	100%	–	–	109,838	109,838
Муу	100%	–	–	346,640	346,640
Тусгай үнэлгээгээр үнэ цэнэ буурсан	100%	–	–	–	–
Нийт		359,624,664	51,768	572,385	360,248,817

2019 оны 12 сарын 31

	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Дотоодын үнэлгээ					
Маш сайн	0.001 - 16.05%	233,145,857	14,802	–	233,160,659
Сайн	0.001 - 16.05%	–	353,319	–	353,319
Хэвийн бус	100%	–	–	57,639	57,639
Эргэлзээтэй	100%	–	–	84,597	84,597
Муу	100%	–	–	215,225	215,225
Тусгай үнэлгээгээр үнэ цэнэ буурсан	100%	–	–	–	–
Нийт		233,145,857	368,121	357,461	233,871,439

ТӨРИЙН БАНК ХХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 12 САРЫН 31

15. ХАРИЛАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Хөдөө аж ахуйн зээл (үргэлжлэл)

Дансны үнийн өөрчлөлт болон ЗҮЦХА-н тохируулгыг шатлал бүрээр нь харуулсан:

	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Нийт дүн				
2020 оны 1 дүгээр сарын 1	233,145,857	368,121	357,461	233,871,439
Нэмэгдсэн	395,440,012	—	—	395,440,012
Хасагдсан	(273,378,876)	(116,512)	(183,032)	(273,678,420)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	624,693	(452,728)	(171,965)	—
Шатлал 2-руу шилжсэн	(716,771)	716,771	—	—
Шатлал 3-руу шилжсэн	(93,382)	(437,506)	530,888	—
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	5,133,614	(23,092)	534	5,111,056
Данснаас хассан дүн	—	—	(33,735)	(33,735)
Валютын ханш болон бусад тохируулга	(530,483)	(3,286)	72,234	(461,535)
2020 оны 12 сарын 31	359,624,664	51,768	572,385	360,248,817

ҮЦХА-н сан

2020 оны 1 дүгээр сарын 1	4,580	5,970	253,855	264,405
Нэмэгдсэн	1,977,200	—	—	1,977,200
Хасагдсан	(1,366,894)	(5,826)	(120,451)	(1,493,171)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	86,803	(20,373)	(66,430)	—
Шатлал 2-руу шилжсэн	(32,255)	32,255	—	—
Шатлал 3-руу шилжсэн	(47,906)	(87,501)	135,407	—
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	86,803	(8,491)	177,498	255,810
Тооцооллын өөрчлөлт	(687,191)	84,553	(60,778)	(663,416)
Тайлант жилд байгуулсан	16,560	(5,383)	65,246	76,423
Данснаас хассан дүн	—	—	(33,735)	(33,735)
Валютын ханш болон бусад тохируулга	—	—	—	—
2020 оны 12 сарын 31	21,140	587	285,366	307,093

	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Нийт дүн				
2019 оны 1 сарын 1	156,657,594	107,817	394,953	157,160,364
Нэмэгдсэн	303,497,143	—	—	303,497,143
Хасагдсан	(219,638,492)	(191,680)	(238,790)	(220,068,962)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	70,039	(61,752)	(8,287)	—
Шатлал 2-руу шилжсэн	(724,115)	724,115	—	—
Шатлал 3-руу шилжсэн	(67,714)	(151,135)	218,849	—
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	2,018,439	17,380	(5,229)	2,030,590
Валютын ханш болон бусад тохируулга	(8,667,037)	(76,624)	(4,035)	(8,747,696)
2019 оны 12 сарын 31	233,145,857	368,121	357,461	233,871,439

ҮЦХА-н сан

2019 оны 1 сарын 1	41,962	1,782	331,032	374,776
Нэмэгдсэн	4,220	—	—	4,220
Хасагдсан	(40,931)	(1,750)	(136,746)	(179,427)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	1,879	(1)	(1,878)	—
Шатлал 2-руу шилжсэн	(88)	88	—	—
Шатлал 3-руу шилжсэн	(580)	(33)	613	—
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	(1,882)	5,884	43,768	47,770
Тооцооллын өөрчлөлт	—	—	17,066	17,066
Тайлант жилд байгуулсан	(37,382)	4,188	(77,177)	(110,371)
Валютын ханш болон бусад тохируулга	—	—	—	—
2019 оны 12 сарын 31	4,580	5,970	253,855	264,405

15. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Бүхэлд нь үл хүлээн зөвшөөрч шилжүүлсэн санхүүгийн хөрөнгө

Жилийн туршид тогтмол хүүтэй барьцаат зээлийн багцаас орж ирэх мөнгөн урсгалыг авах 100% эрхийг МИК-ийн эзэмшлийн тусгай зориулалтын компаниудад худалдаж, оронд нь Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Бондыг “ИЗББ”-ыг худалдан авсан. Банк тэдгээр зээлийн багцыг үл хүлээн зөвшөөрч, хүлээн авсан давуу эрхтэй болон энгийн ИЗББ-ыг санхүүгийн хөрөнгөөр хүлээн зөвшөөрсөн. Дүнгээр илэрхийлвэл, 2020 онд Банк 45,361 сая төгрөгийн зээлийн багцыг үл хүлээн зөвшөөрч (2019: 28,549 сая төгрөг), давуу болон энгийн эрхтэй ИЗББ-г тус бүр 40,824 сая төгрөг ба 4,537 сая төгрөгийн санхүүгийн хөрөнгө гэж хүлээн зөвшөөрсөн (2019: 25,694 сая төгрөг, 2,855 сая төгрөг тус тус бүртгэв). 2020 оны 12-р сарын 31-ний өдөр Монголбанкнаас олгосон зээлийг барагдуулах зорилгоор 37,815 сая төгрөгийн давуу эрхтэй орон сууцны ипотекийн зээлээр баталгаажсан зээлийг Монголбанкинд шилжүүлсэн (2019: 25,694 сая төгрөг).

Үл хүлээн зөвшөөрөлгүйгээр шилжүүлсэн санхүүгийн хөрөнгө

2012 оноос хойш Банк нь тогтмол хүүтэй үл хөдлөх хөрөнгийн зээлийн багцаас орж ирэх ирээдүйн 100% -ийн мөнгөн урсгалыг Монголын Ипотекийн Корпорац ХХК-д ("МИК") худалдсан ба зээлүүдийн гүйцэтгэлд үүрэг хүлээх нөхцөлтэй. Банк уг багцын бүх эрсдэл, өгөөж Банкинд үлдсэн гэж үзэж байгаа учир зээлийн багцыг үл хүлээн зөвшөөрөх шаардлагагүй гэж үзсэн. Банк энэхүү гүйлгээг барьцаалсан зээл хэмээн үзэж, хүлээн авсан зээлийн төлбөрүүдийг санхүүгийн өр төлбөрөөр бүртгэсэн. 2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн байдлаар шилжүүлсэн зээлийн багцын дансны үнэ 736.7 сая төгрөг (2019: 23,656 сая төгрөг), өр төлбөр нь 771.4 сая төгрөг (2019: 23,412 сая төгрөг) байна.

16. БОДИТ ҮНЭ ЦЭНИЙН ӨӨРЧЛӨЛТ НЬ АШИГ, АЛДАГДЛЫН ТАЙЛАНД БҮРТГЭГДЭХ САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ

	2020 мян.төг	2019 мян.төг
Арилжаалахаар эзэмшиж буй санхүүгийн хөрөнгө:		
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй үнэт цаас, бодит үнэ цэнээрээ	40,669,958	83,296,095
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй хөрөнгө оруулалт, бодит үнэ цэнээрээ	7,285,490	7,310,759
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй бонд	—	531,438
	47,955,448	91,138,292
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө:		
Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Энгийн Бонд	37,231,214	32,637,420
Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Давуу эрхтэй Бонд	4,753,243	—
	41,984,457	32,637,420

Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй хөрөнгө оруулалт нь Монгол Улсын хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй үнэт цаасуудыг илэрхийлнэ.

Ипотекийн зээлээр баталгаажсан давуу энгийн бонд нь МИК Холдинг ХК-н гаргасан хүүтэй, урт хугацаат үнэт цаас ба арилжааны Банкууд хамгийн багадаа 3 жил эзэмших үүрэгтэй.

Ипотекийн зээлээр баталгаажсан давуу эрхтэй бонд нь МИК Холдинг ХК-н гаргасан хүүтэй, урт хугацаат үнэт цаас юм.

17. БОДИТ ҮНЭ ЦЭНИЙН ӨӨРЧЛӨЛТ НЬ АШИГ, АЛДАГДЛЫН ТАЙЛАНД БҮРТГЭГДЭХ САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨӨС БУСАД ХӨРӨНГӨ

	2020 мян.төг	2019 мян.төг
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл:		
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй Монгол банкны үнэт цаас	921,893,131	774,499,278
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй бонд*	147,515,183	–
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй Засгийн газрын бонд	–	2,844,150
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн Засгийн газрын бонд	28,156,750	104,390,986
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн барьцаанд байгаа Засгийн газрын бонд**	119,975,675	–
	1,217,540,739	881,734,414

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэгсэл

Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй өмч***	119,658	117,630
---------------------------------------	----------------	----------------

* Бодит үнэ цэнээр хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй Монголбанкны үнэт цаас гэдэгт засгийн газраас тэтгэврийн зээлийг нэг удаа улсаас төлөхтэй холбоотойгоор Эрдэнэс Монгол бондыг гаргасан.

** 2020 оны 7 сарын 6-ны өдөр Банк нь Нидерландын ЭФ СИ СИ Секюритиз Би Ви -ээс 23 сая долларын, 4.4%-ийн хүүтэй 2021 оны 7-р сарын 26 -ны өдөр дуусах хугацаатай зээл авсан (Тодруулга 24). Энэхүү гэрээгээр Банк нь Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн Засгийн газрын бондын нэрлэсэн үнийг 37.8 сая долларын дүнгээр бүртгэсэн.

*** Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй өмчид хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй компаниудыг бүртгэсэн. Удирдлагууд үнэ цэнийг нь бодитоор үнэлэгдэхгүй гэж үзсэн учир хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй өмчийг өртгөөр нь бүртгэсэн. Үнэлгээний аргачлалаас гарсан бодит үнэ цэнийн тооцооллын шинж чанар нь ач холбогдол багатай байсан. Энэхүү хөрөнгө оруулалтын зах зээл бага бөгөөд банк нь ойрын хугацаанд худалдан борлуулах сонирхол байхгүй.

Үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээнд хамаарах санхүүгийн хөрөнгө оруулалтын үнэ цэнийн бууралт**Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл**

Доорх хүснэгтэд Банкны дотоод зээлийн үнэлгээний системийг үндэслэн 12 сарын хугацаатай ба жилийн эцсийн ангиллын ангилал дээр үндэслэн зээлийн эрсдэлийг бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдсэнээр хэмжсэн Банкны өрийн хэрэгслийн бодит үнэ цэнийг харуулав. Харуулсан дүн нь ЗҮЦХА-ийн нийт нөөц юм. Банкны дотоод үнэлгээний систем, үнэ цэнийн бууралтын хэмжилтийн талаархи мэдээллийг нарийвчлан Тодруулга 32 дээр тайлбарласан болно.

2020 оны 12 сарын 31	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Дотоодын үнэлгээ					
АА- аас А зэрэгтэй	0.001 - 0.021%	–	–	–	–
Ваа- аас Ва зэрэгтэй	0.10 - 0.487%	–	–	–	–
В зэрэгтэй	2.358%	1,217,540,739	–	–	1,217,540,739
Саа-ээс С зэрэгтэй	11.425%	–	–	–	–
Үнэлэгдээгүй	–	–	–	–	–
Нийт		1,217,540,739	–	–	1,217,540,739
2019 оны 12 сарын 31	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Дотоодын үнэлгээ					
АА- аас АА зэрэгтэй	0.002 - 0.022%	–	–	–	–
Ваа- аас Ва зэрэгтэй	0.108 - 0.519%	–	–	–	–
В зэрэгтэй	2.495%	881,734,414	–	–	881,734,414
Саа-ээс С зэрэгтэй	11.997%	–	–	–	–
Үнэлэгдээгүй	–	–	–	–	–
Нийт		881,734,414	–	–	881,734,414

17. ҮНЭ ЦЭНИЙН ӨӨРЧЛӨЛТ НЬ АШИГ, АЛДАГДЛЫН ТАЙЛАНД БҮРТГЭГДЭХ САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨӨС БУСАД ХӨРӨНГӨ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээнд хамаарах санхүүгийн хөрөнгө оруулалтын үнэ цэнийн бууралт (үргэлжлэл)

Бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн дүн нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэлийн үнэ цэнийн бууралтын бодит үнэ цэн, дансны дүн болон үнэ цэнийн бууралтын өөрчлөлтийн тохируулга нь дараах байдлаар байна.

2020 оны 12 сарын 31	Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл		Хорогдуулсан өртөгөөр бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл	
	Бодит үнэ мян.төг	ЗҮЦХА мян.төг	Нийт дүн мян.төг	ЗҮЦХА мян.төг
2020 оны 1 дүгээр сарын 1-ээр	881,734,414	919,963	–	–
Нэмэгдсэн	11,424,896,914	871,447	–	–
Хасагдсан	(11,105,255,730)	(737,719)	–	–
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт (Тодруулга 32)	8,909,146	–	–	–
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	1,915,481	–	–	–
Валютын ханшны тохируулга	5,340,514	–	–	–
2020 оны 12 сарын 31	1,217,540,739	1,053,691	–	–

2019 оны 12 сарын 31	Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл		Хорогдуулсан өртөгөөр бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл	
	Бодит үнэ мян.төг	ЗҮЦХА мян.төг	Нийт дүн мян.төг	ЗҮЦХА мян.төг
2019 оны 1-р сарын 1-нээр	753,197,724	778,390	7,760,816	17,842
Нэмэгдсэн	8,912,997,658	730,458	–	–
Хасагдсан	(8,791,733,680)	(588,885)	(7,760,816)	(17,842)
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт (Тодруулга 32)	3,937,503	–	–	–
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	238,989	–	–	–
Валютын ханшны тохируулга	3,096,220	–	–	–
2019 оны 12 сарын 31	881,734,414	919,963	–	–

ТӨРИЙН БАНК ХХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 12 САРЫН 31

18. БУСАД ХӨРӨНГӨ

	2020	2019
	мян.төг	мян.төг
Бусад санхүүгийн хөрөнгө		
Өрийн бичиг	7,436,601	7,436,601
Бусад авлага	6,624,288	6,528,770
Хасах нь: үнэ цэнийн бууралтын сан	(13,104,912)	(12,437,731)
	<u>955,977</u>	<u>1,527,640</u>
Бусад санхүүгийн бус хөрөнгө		
Хураан авсан хөрөнгө	19,671,542	19,932,871
Хасах нь: үнэ цэнийн бууралтын сан	(5,571,061)	(2,859,958)
	<u>14,100,481</u>	<u>17,072,913</u>
 Хангамжийн ба бусад бараа материал	2,595,657	2,839,118
Урьдчилж төлсөн зардал	9,184,451	10,476,385
	<u>11,780,108</u>	<u>13,315,503</u>
 Нийт бусад хөрөнгө	<u><u>26,836,566</u></u>	<u><u>31,916,056</u></u>
 Бусад санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сан		
1-р сарын 1-нээр	12,437,731	8,460,875
Тайлант жилд байгуулсан	1,085,606	4,543,986
Буцаасан дүн	(354,558)	(562,074)
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 9)	731,048	3,981,912
Сангаас хаагдсан авлага	(65,484)	
Валютын ханшийн өөрчлөлтийн нөлөө	1,617	(5,056)
2020 оны 12 сарын 31	<u><u>13,104,912</u></u>	<u><u>12,437,731</u></u>
 Бусад санхүүгийн бус хөрөнгө үнэ цэнийн бууралтын сан		
1-р сарын 1-нээр	2,859,958	133,919
Тайлант жилд байгуулсан	3,134,556	2,747,339
Буцаасан дүн	(423,453)	(21,300)
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 8)	2,711,103	2,726,039
2020 оны 12 сарын 31	<u><u>5,571,061</u></u>	<u><u>2,859,958</u></u>

Өмчлөх бусад үл хөдлөх хөрөнгө нь хугацаа хэтэрсэн зээлийн төлбөрийг барагдуулах зорилгоор хураан авсан үл хөдлөх хөрөнгийг хэлнэ. Банк эдгээр хөрөнгийг ойрын ирээдүйд борлуулах төлөвлөгөөтэй байгаа бөгөөд бусад санхүүгийн бус хөрөнгийн үнэ цэний бууралтын сан нь хураан авсан хөрөнгөд хамаарна.

19. БОРЛУУЛАХ ЗОРИУЛАЛТТАЙ ХӨРӨНГӨ

	2020	2019
	мян.төг	мян.төг
Барилга болон үл хөдлөх хөрөнгө	4,593,611	5,066,432
Тавилга болон тоног төхөөрөмж	—	350,000
	<u>4,593,611</u>	<u>5,416,432</u>

ТӨРИЙН БАНК ХХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 12 САРЫН 31

20. ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ

	Барилга мян.төг	Компьютер, тоног төхөөрөмж мян.төг	Тавилга, эд хогшил мян.төг	Тээврийн хэрэгсэл мян.төг	Дуусаагүй барилга мян.төг	Нийт мян.төг
Өртөг/дахин үнэлгээгээр						
2019 оны 1 дүгээр сарын 1	77,222,444	23,072,861	25,956,922	6,570,066	1,935,839	134,758,132
Нэмэгдсэн	–	8,139,186	4,962,876	2,005,367	3,479,123	18,586,552
Данснаас хассан	–	(908,051)	(691,631)	(54,550)	–	(1,654,232)
Дахин ангилал	1,183,234	–	–	–	(1,183,234)	–
2019 оны 12 сарын 31	78,405,678	30,303,996	30,228,167	8,520,883	4,231,728	151,690,452
Нэмэгдсэн	–	6,550,210	8,927,938	–	3,601,644	19,079,792
Данснаас хассан	(170,208)	(851,240)	(1,468,891)	(37,559)	–	(2,527,898)
Худалдан борлуулсан	–	(121)	(70,808)	–	–	(70,929)
Дуусаагүй барилгаас шилжүүлсэн	2,561,711	–	–	–	(2,561,711)	–
Дахин ангилал	–	(16,147)	16,147	–	–	–
2020 оны 12 сарын 31	80,797,181	35,986,698	37,632,553	8,483,324	5,271,661	168,171,417
Хуримтлагдсан элэгдэл						
2019 оны 1 дүгээр сарын 1	27,531	15,712,794	12,474,088	3,903,341	–	32,117,754
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 10)	1,483,724	4,096,393	2,320,070	633,908	–	8,534,095
Данснаас хассан	–	(906,423)	(515,898)	(51,773)	–	(1,474,094)
2019 оны 12 сарын 31	1,511,255	18,902,764	14,278,260	4,485,476	–	39,177,755
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 10)	1,566,073	6,438,981	2,775,525	750,946	–	11,531,525
Данснаас хассан	(17,219)	(848,382)	(1,260,151)	(34,797)	–	(2,160,549)
Худалдан борлуулсан	–	(56)	(22,473)	–	–	(22,529)
Дахин ангилал	–	9,844	(9,844)	–	–	–
2020 оны 12 сарын 31	3,060,109	24,503,151	15,761,317	5,201,625	–	48,526,202
Дансны цэвэр дүн						
2020 оны 12 сарын 31	77,737,072	11,483,547	21,871,236	3,281,699	5,271,661	119,645,215
2019 оны 12 сарын 31	76,894,423	11,401,232	15,949,907	4,035,407	4,231,728	112,512,697

Барилга нь бодит үнэ цэнээр бүртгэгдсэн ба 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр эдгээр барилгуудыг өртгөөр нь бүртгэсэн бол 52,724 сая төгрөг (2019 онд 53,203 сая төгрөг) байх байсан.

2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкны хувьд 3,413 сая төгрөгийн (2019 онд 679 сая төгрөг) гэрээний үүргийн дагуу худалдан авах үндсэн хөрөнгө болон тоног төхөөрөмж байсан. (Тодруулга 31 -ээс үзнэ үү).

ТӨРИЙН БАНК ХХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 12 САРЫН 31

21. БИЕТ БУС ХӨРӨНГӨ

	Программ хангамж мян.төг	Программ хангамжийн эрх мян.төг	Газар ашиглах зөвшөөрөл мян.төг	Нийт мян.төг
Өртөг/дахин үнэлгээгээр				
2019 оны 1 дүгээр сарын 1	2,807,957	4,212,048	1,072,299	8,092,304
Нэмэгдсэн	105,600	1,370,371	–	1,475,971
Данснаас хассан	–	(181,691)	–	(181,691)
2019 оны 12 сарын 31	2,913,557	5,400,728	1,072,299	9,386,584
Нэмэгдсэн	568,144	3,637,279	–	4,205,423
Данснаас хассан	(39,848)	(115,823)	(360)	(156,031)
2020 оны 12 сарын 31	3,441,853	8,922,184	1,071,939	13,435,976
Хуримтлагдсан хорогдуулалт				
2019 оны 1 дүгээр сарын 1-ээр	2,371,749	3,083,325	–	5,455,074
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 10)	208,018	1,103,279	–	1,311,297
Данснаас хассан	–	(181,691)	–	(181,691)
2019 оны 12 сарын 31	2,579,767	4,004,913	–	6,584,680
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 10)	415,483	1,135,717	–	1,551,200
Данснаас хассан	(29,867)	(115,813)	–	(145,680)
2020 оны 12 сарын 31	2,965,383	5,024,817	–	7,990,200
Дансны цэвэр дүн				
2020 оны 12 сарын 31	476,470	3,897,367	1,071,939	5,445,776
2019 оны 12 сарын 31	333,790	1,395,815	1,072,299	2,801,904

22. АШИГЛАХ ЭРХИЙН ХӨРӨНГӨ БА ТҮРЭЭСИЙН ӨГЛӨГ

Банк нь өөрийн үйл ажиллагаанд ашигладаг салбар оффисын талбайг түрээслэх гэрээтэй. Эдгээр түрээс нь дунджаар дөрвөн жилийн түрээсийн хугацаатай байдаг. Банкны түрээсийн гэрэний дагуу хүлээсэн үүрэг нь түрээслүүлэгчийн өмчлөх эрхээр баталгаажсан болно.

Банк нь 12 сар болон түүнээс бага хугацаатай АТМ талбай болон гаражуудыг түрээсэлдэг бөгөөд бага үнэтэй түрээсийн хувьд оффис төхөөрөмжүүд (жишээлбэл, компьютер)-ийг түрээсэлдэг. Банкны хувьд “богино хугацаат түрээс” болон “бага үнэ цэнэтэй түрээс” гэсэн түрээсийн чөлөөлөлтүүдийг эдгээр хөрөнгийн хувьд ашигласан.

Ашиглах эрхийн хөрөнгө ба түрээсийн өр төлбөрийн жилийн хөдөлгөөнийн дүнг доор харуулав:

	Ашиглах эрхийн хөрөнгө мян.төг	түрээсийн өглөг мян.төг
2019 оны 1-р сарын 1	9,339,983	10,063,333
Нэмэгдсэн	119,195	119,195
Тайлант жилийн элэгдэл (Тодруулга 10)	(3,121,625)	–
Хүүгийн зардал (Тодруулга 5)	–	1,440,949
Түрээсийн төлбөр	–	(4,264,693)
2019 оны 12 сарын 31	6,337,553	7,358,784
Нэмэгдсэн	–	–
Тайлант жилийн элэгдэл (Тодруулга 10)	(3,142,157)	–
Хүүгийн зардал (Тодруулга 5)	–	946,004
Түрээсийн төлбөр	–	(4,292,943)
2020 оны 12 сарын 31	3,195,396	4,011,845

Түрээсийн өр төлбөрүүдийн эргэн төлөгдөх хугацааны дүн шинжилгээг 35-р тодруулгад тусгасан болно.

Банк нь 2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилд богино хугацааны түрээсэнд 417,257 мянган төгрөг, бага үнэ бүхий хөрөнгөд 372,705 мянган төгрөгийн түрээсийн зардлыг хүлээн зөвшөөрөв (2019: 228,228 мянган төгрөг, 332,052 мянган төгрөг тус тус). Түүнчлэн Банк нь 2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилд 666,021 мянган төгрөгийн хувьсах түрээсийн төлбөртэй байсан (2019: 727,292 мянган төгрөг).

22. АШИГЛАХ ЭРХИЙН ХӨРӨНГӨ БА ТҮРЭЭСИЙН ӨГЛӨГ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Ковид-19 цар тахлын нөлөөгөөр Банк нь 10%-15%-ийн хөнгөлөлтийг 1-ээс 2 сарын хугацаатайгаар (байршил болон түрээслэгчээс хамаарч) хөнгөлүүлсэн. Ковид-19-тэй холбоотой гарсан гэрээний өөрчлөлтийн нөлөөллийг түрээсийн өөрчлөлт гэж авч үзээгүй. Цар тахалтай холбоотойгоор өөр ямар нэгэн өөрчлөлт банкинд гараагүй бөгөөд түрээсийн төлбөрийн хөнгөлөлтийн нөлөөлөл нь санхүүгийн тайланд материаллаг нөлөөг үзүүлээгүй.

23. БУСАД БАНК, САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН ХАРИЛЦАХ, ХАДГАЛАМЖ

	2020 мян.төг	2019 мян.төг
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах данс	23,547,813	27,334,850
Банк санхүүгийн байгууллагын хугацаагүй хадгаламж	21,294,110	–
Банк санхүүгийн байгууллагын хугацаат хадгаламж	89,323,870	72,713,097
	134,165,793	100,047,947

2020 болон 2019 оны 12-р сарын 31-ний өдрүүдэд бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламжинд дотоод, гадаадын банк болон бусад санхүүгийн байгууллагуудын харилцах дансны болон хугацаат хадгаламжийн дансыг оруулсан болно. 2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн хугацаатай хадгаламжид жилийн 4.35% -ийн хүүтэй гадаадын банкны ам. долларын хадгаламж болон жилийн 0% -ээс 13.3% -ийн (2019: 0% -аас 14.8%) хүүтэй, 30-аас 716 хоногийн (2019: 30-аас 742 хоног) хугацаатай дотоодын санхүүгийн байгууллагуудын төгрөгийн хадгаламж багтсан.

24. РЕПО ХЭЛЦЭЛҮҮД

Бизнесийн ердийн үйл ажиллагаанд банк нь үнэт цаас зээлж, зээлдүүлдэг ба буцаан худалдан авах (репо) хэлцэлээр худалдаж мөн буцаан худалдах хэлцэл (“урвуу репо”)-ийн хүрээнд үнэт цаас худалдан авч болдог.

Зээлсэн үнэт цаас ба урвуу репо хэлцэлүүд

Дараахь хүснэгт нь зээлсэн үнэт цаас ба урвуу буцаан худалдан авах хэлцлүүдийн бэлэн мөнгөөрх барьцаан дахь санхүүгийн байдлын тайланд тусгагдсан хуримтлуулсан хүүгийн хамт төлсөн мөнгийг нэгтгэн харуулсан ба энэ нь Банкнаас авсан зээл гэсэн эдийн засгийн утга агуулгыг илэрхийлнэ.

	2020 мян.төг	2019 мян.төг
Монгол Банк	5,027,880	–
ЭФ СИ СИ Секюритиз Би.Ви	66,214,576	–
	71,242,456	–

Банк нь 2020 оны 7 сарын 6-ны өдөр Нидерланд улсын ЭФ СИ СИ Секюритиз Би Ви -ээс буцааж худалдан авах нөхцөлтэй, нэг жилийн хугацаатай гэрээ хийсэн. Энэхүү ЭФ СИ СИ Секюритиз Би Ви -тэй хийсэн гэрээнд Банк нь Засгийн газрын үнэт цаасыг буцааж худалдан авах нөхцөлтэйгээр америк долларыг авсан.

ТӨРИЙН БАНК ХХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 12 САРЫН 31

25. ХАРИЛЦАГЧДЫН ХАРИЛЦАХ, ХАДГАЛАМЖ

	2020 мян.төг	2019 мян.төг
Засгийн газар		
- Харилцах данс	78,305,771	585,012,394
- Хугацаагүй хадгаламж	331,599,285	—
- Хугацаат хадгаламж	57,670,988	211,262,418
Хувийн сектор		
- Харилцах данс	96,775,960	89,746,152
- Хугацаагүй хадгаламж	19,757,606	462,073
- Хугацаат хадгаламж	18,062,055	22,712,113
- Баталгааны эх үүсвэр	10,885,777	11,855,290
Иргэд		
- Харилцах данс	159,476,091	108,479,734
- Хугацаагүй хадгаламж	356,518,663	256,323,542
- Хугацаат хадгаламж	1,549,390,160	1,289,377,096
	2,678,442,356	2,575,230,812

26. ЗЭЭЛЭЭР АВСАН ЭХ ҮҮСВЭР

	2020 мян.төг	2019 мян.төг
Зээлээр авсан санхүүжилт		
Сангийн яам	80,797,660	112,726,306
Монголбанк	37,825,007	51,732,664
Монгол Улсын Хөгжлийн Банк	39,719,461	33,915,628
Сангийн яам/Японы Олон улсын хамтын ажиллагааны банк	28,840,911	30,840,143
Сангийн яам - Азийн хөгжлийн Банк	19,784,701	15,391,936
Хөдөлмөрийн үйлчилгээний төв/Хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээний төв	11,981,880	10,890,000
ЖДҮ-ийг дэмжих сан	3,176,557	5,055,348
Монголын Ипотекийн Корпораци	771,497	23,659,073
Сангийн яам - Азийн хөгжлийн Банк	504,607	769,972
Бусад	3,618,993	4,129,646
Нийт зээлээр авсан санхүүжилт	227,021,274	289,110,716

Дээрх эх үүсвэрүүд нь барьцаагүй болно.

Зээлийн гэрээнүүдийн ихэнх нь тодорхой шалгуур үзүүлэлтүүдийг хангаж байхыг банкнаас шаарддаг ба тус нөхцөлүүдийг дараах төрлүүдэд ангилан үзүүлж болно:

- Өөрийн хөрөнгийн харьцаа (эрсдэлээр жигнэсэн өөрийн хөрөнгийн харьцаа, 1 дүгээр зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө болон нийт хөрөнгийн харьцаа)
- Санхүүгийн эрсдэлийн холбогдох харьцаа үзүүлэлтүүд (гадаад валютын эрсдэлийн харьцаа, нийт гадаад валютын нээлттэй позиц, нэгж гадаад валютын арилжааны эрсдэлийн харьцаа, төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварын харьцаа,)
- Зээлийн харьцаа (нэг зээлдэгчийн болон өөрийн хөрөнгийн харьцаа, холбоотой талын зээлийн харьцаа болон нийт томоохон нөлөөллийн харьцаа)
- Бусад харьцаа (эргэлтийн бус хөрөнгө болон нийт хөрөнгийн харьцаа, чанаргүй зээл болон нийт зээлийн харьцаа гэх мэт)

Биелүүлсэн байх шаардлагатай харьцаа үзүүлэлтүүдийг хангаагүй тохиолдолд холбогдох зээлийн үүрэг биелэгдээгүйд тооцогдох буюу зээл нь нэхэмжилсэн үед төлөгдөх шаардлагатай болно. Тиймээс харьцаа үзүүлэлтүүдийн биелэлтэд Банк төлөвлөлт шинжилгээний хэлтсээрээ дамжуулан сар болгон хяналт тавин ажилладаг.

Санхүүгийн газар нь Банкны гүйцэтгэлийн тайланд үндэслэн биелүүлсэн байх шаардлагатай харьцаа үзүүлэлтүүдийг, гүйцэтгэлээрх үзүүлэлтүүдтэй харьцуулж үр дүнг нь Актив, пассивын удирдлагын хороонд тайлагнадаг. 2020 болон 2019 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк нь зээлийг нэн даруй буцаан төлөх шаардлагатай нөхцөл үүсэхүйц гэрээний ямарваа нөхцөлийг зөрчөөгүй болно.

ТӨРИЙН БАНК ХХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 12 САРЫН 31

27. БУСАД ӨР ТӨЛБӨР

	2020 мян.төг	2019 мян.төг
Өглөг ба хуримтлагдсан зардал	5,585,388	4,136,828
Клирингийн түр саатал	5,837,986	6,027,083
Бусад шимтгэл, хураамж	1,565,904	1,568,043
	<u>12,989,278</u>	<u>11,731,954</u>

Хойшлогдсон клирингийн төлбөр тооцоо болон картын өглөг нь бэлэн мөнгө болон төлбөр тооцоотой хамааралтай байдаг. Холбогдох төлбөр нь дараа ажлын өдөрт бүрэн төлөгддөг.

28. ЭНГИЙН ХУВЬЦАА, БУСАД НӨӨЦ БА НОГДОЛ АШИГ

Энгийн хувьцаа

	1 бүр нь 1,000,000 төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй энгийн хувьцааны тоо		Дүн 2020 мян.төг	2019 мян.төг
	2020	2019		
Энгийн хувьцаа	<u>133,900</u>	<u>133,900</u>	<u>133,900,000</u>	<u>133,900,000</u>

Бусад нөөц

	Нийгмийн хөгжлийн сан мян.төг	Нөөцийн сан мян.төг	Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх хэрэгсэлүүди йн сан мян.төг	Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нөөц мян.төг	Нийт бусад нөөц мян.төг
2020 оны 12 сарын 31					
1-р сарын 1-нээр	817,425	693,669	3,998,168	22,747,594	28,256,856
Нийгмийн хөгжлийн сангийн зарцуулалт	(13,243)	–	–	–	(13,243)
Хорогдуулалт	–	–	–	(81,569)	(81,569)
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэлийн бодит үнэ цэнийн цэвэр өөрчлөлт	–	–	8,909,146	–	8,909,146
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэлийн зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлын сангийн цэвэр өөрчлөлт (Тодруулга 9)	–	–	133,728	–	133,728
Бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдсэн хойшлогдсон татвар (Тодруулга 11)	–	–	(2,811,455)	–	(2,811,455)
2020 оны 12 сарын 31	<u>804,182</u>	<u>693,669</u>	<u>10,229,587</u>	<u>22,666,025</u>	<u>34,393,463</u>

28. ЭНГИЙН ХУВЬЦАА, БУСАД НӨӨЦ БА НОГДОЛ АШИГ

Бусад нөөц (үргэлжлэл)

2019 оны 12 сарын 31-ээр

	Нийгмийн хөгжлийн сан мян.төг	Нөөцийн сан мян.төг	Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх хэрэгсэлүүд ийн сан мян.төг	Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нөөц мян.төг	Нийт бусад нөөц мян.төг
2019 оны 1 дүгээр сарын 1-ээр	956,832	693,669	(68,734)	23,535,557	25,117,324
Нийгмийн хөгжлийн сангийн зарцуулалт	(139,407)	—	—	—	(139,407)
Хорогдуулалт	—	—	—	(787,963)	(787,963)
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэлийн бодит үнэ цэнийн цэвэр өөрчлөлт	—	—	3,937,503	—	3,937,503
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэлийн зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлын сангийн цэвэр өөрчлөлт (Тодруулга 9)	—	—	141,573	—	141,573
Бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдсэн хойшлогдсон татвар (Тодруулга 11)	—	—	(12,174)	—	(12,174)
2019 оны 12 сарын 31-ээр	817,425	693,669	3,998,168	22,747,594	28,256,856

Ногдол ашиг

2020 болон 2019 онуудад ноогдол ашиг хуваарилаагүй болно.

ТӨРИЙН БАНК ХХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 12 САРЫН 31

29. ХОЁРДОГЧ ӨГЛӨГ

Монгол улсын Засгийн газар нь өөрийн хэрэгжүүлж буй “Сайн малчин” хөтөлбөрийн хүрээнд банкинд 65 тэрбум төгрөгийн зээлийн багцыг шилжүүлэх шийдвэрийг 2016 оны 2-р сарын 22-нд гаргасан. Банкны хүлээж авсан 65 тэрбум төгрөгийн хүүгүй зээлийн багц нь 5 жилийн хугацаатай ба хугацааны эцэст нэгж үнэ нь нэг сая төгрөг бүхий Төрийн банкны 65,000 ширхэг хувьцаанд хөрвөх нөхцөлтэй байна. 2016 оны 6-р сарын 24-нд Монголбанк нь энэхүү хоёрдогч өглөгийг өөрийн хөрөнгөөр бүртгэх зөвшөөрөл олгосон болно.

2019 оны 9 сарын 26-нд, Банкны хувьцаа эзэмшигчид уг хувьцаанаас 20,900 ширхэгийг энгийн хувьцаанд хөрвүүлэх шийдвэрийг гаргасан. Уг шийдвэр нь 2019 оны 8 сарын 16-нд Монголбанкаар зөвшөөрөгдсөн болно.

30. МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ НЭМЭЛТ ТОДРУУЛГА

	2020 мян.төг	2019 мян.төг
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах (Тодруулга 12)	238,814,049	380,322,311
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламжийн дүн (Тодруулга 13)	21,932,821	20,412,695
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй Монголбанкны үнэт цаас - 3 сараас доош хугацаатай	887,904,542	728,104,139
Мөнгө болон түүнтэй адилтгах хөрөнгийн нийт дүн	1,148,651,412	1,128,839,145
Хасах нь: Банкны өдөр тутмын үйл ажиллагаанд зарцуулахгүй Монголбанкинд заавал байршуулах нөөц (Тодруулга 12)	(195,523,251)	(290,765,394)
Хасах нь: Гадаадын банк ба санхүүгийн байгууллага дахь олон улсын төлбөрийн картны барьцаа	(642,436)	(476,649)
Мөнгө болон түүнтэй адилтгах хөрөнгийн цэвэр дүн	952,485,725	837,597,102

Санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүссэн өр төлбөрийн тохируулга:

	2020 мян.төг	2019 мян.төг
Зээлээр авсан эх үүсвэр		
1-р сарын 1-нээр	289,110,716	325,817,450
Татсан	253,564,069	660,439,636
Эргэн төлөлт	(315,543,373)	(697,053,729)
хүүгийн зардал	11,736,041	15,672,307
хүүгийн төлөлт	(11,884,467)	(15,807,277)
Валютын ханшны хөдөлгөөн	38,288	42,329
12-р сарын 31-нээр	227,021,274	289,110,716
Түрээсийн өглөг		
1-р сарын 1-нээр	7,358,784	10,063,333
Мөнгөн бус нэмэгдэл	—	119,195
хүүгийн зардал	946,004	1,440,949
Түрээсийн өглөгийн хүүгийн хэсэгт хамаарах төлөлт	(946,004)	(1,440,949)
Түрээсийн өглөгийн үндсэн хэсэгт хамаарах төлөлт	(3,346,939)	(2,823,744)
12-р сарын 31-нээр	4,011,845	7,358,784

31. БОЛЗОШГҮЙ ӨР ТӨЛБӨР БА ҮҮРЭГ

Харилцагчдын санхүүгийн хэрэгцээ, шаардлагыг хангахын тулд, Банк нь янз бүрийн буцалтгүй үүрэг болон болзошгүй өр төлбөр хүлээж байдаг. Хэдийгээр эдгээр үүргийг санхүүгийн байдлын тайланд тусгаагүй байж болох ч, эдгээр нь зээлийн эрсдэл, улмаар Банкны нийт эрсдэлийг бүрдүүлж байдаг (Тодруулга 32 үзнэ үү).

	2020 мян.төг	2019 мян.төг
Зээлтэй холбоотой болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг		
Эх үүсвэргүй баталгаа	3,384,708	2,952,294
Аккредитив	256,128	—
Олгогдоогүй зээл	12,371,271	8,586,443
	16,012,107	11,538,737
Хөрөнгөтэй холбоотой үүрэг		
Үндсэн хөрөнгө	3,413,249	486,499
Нийт	19,425,356	12,025,236

Болзошгүй өр төлбөр

Баталгаа нь тусгай үйл явдал тохиолдоход харилцагчийн өмнөөс голдуу тендерийн үйл ажиллагаатай холбоотойгоор төлбөр хийх үүргийг Банкнд ногдуулдаг байна. Баталгаа, нь зээлийн эрсдэлтэй ижил эрсдэлийг агуулдаг. Эдгээр гүйлгээний улмаас материаллаг алдагдал гарахгүй гэсэн хүлээлттэй байна.

Үүрэг

Үүрэг гэдэг нь Банкны зүгээс зээл олгох, зээлийн шугам нээх гэрээт үүргүүдийг хүлээснийг илэрхийлдэг. Ийм үүргүүд нь тогтсон дуусах хугацаа эсвэл цуцлах бусад төрлийн заалтуудтай байдаг. Зээл олгох үүрэг нь хэрэгжээгүй байтал тус үүргийнх нь хугацаа нь дууссан байж болох тул гэрээнд заасан дүн нь ирээдүйн мөнгөний шаардлагыг илэрхийлдэг гэсэн ойлголт биш юм.

Шүүхийн нэхэмжлэл

Бизнесийн онцлог шинж чанарын улмаас Банкны салбарт шүүхээр асуудлыг шийдэх явдал тогтмол гардаг. Банк нь шүүхийн нэхэмжлэлтэй хэрхэн ажиллах талаар тогтсон хяналт болон журмыг хэрэгжүүлдэг. Мэргэжлийн зөвлөгөө авч гарч болох хохирлын хэмжээг зохистойгоор тооцоолсон бол Банк нь тухайн нэхэмжлэлийн банкны санхүүгийн байдалд үзүүлж болох сөрөг нөлөөллөөс хамгаалах үүднээс залруулах бичилт хийдэг.

Э.Сүрэнгийн нэхэмжлэл

Иргэн Э.Сүрэнгийн Төрийн банкны эсрэг мэдүүлсэн 34.86 сая ам. долларын нэхэмжлэлийн иргэний хэргийг Улсын дээд шүүх 2018 оны 2-р сард эцэслэн шийдвэрлэсэн. Уг шийдвэрт Э.Сүрэнгээс авсан зээлд зориулж Хадгаламж банкнаас Жаст Групп ХХК-д олгосон баталгаанд Төрийн банк хариуцлага хүлээхгүй гэжээ. Гэсэн хэдий ч нөгөө тал энэхүү шийдвэрийн дараа дээд шүүхийн шийдвэрт гомдол гаргасан бөгөөд тайлангийн өдрийн байдлаар нэмэлт мөрдөн байцаалтын шатанд байна.

2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр дээр дурдсанаас өөр томоохон шүүхийн маргаан байхгүй болно.

32. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА**32.1 Оршил**

Банкны үйл ажиллагааны салшгүй үндсэн эрсдэлүүд нь зээлийн эрсдэл, хөрвөх чадварын эрсдэл, хүүгийн түвшний эрсдэл, валютын ханшийн эрсдэл болон үйл ажиллагааны эрсдэл бөгөөд эдгээр эрсдэлүүдэд Банкны эрсдэлийн болон зээлийн удирдлагын газар хяналт тавьж эрсдэл хариуцсан дэд захиралд шууд тайлагнадаг.

Эрсдэлийн удирдлагын үндсэн зорилго нь бизнесийн сегментэд эрсдэл өгөөжийн түвшинтэй нь уялдуулан капиталыг оновчтой хуваарилах болон эрсдэлийн лимит болон бусад хяналтуудын нөлөөг авч үзсэний дараа тогтмол үргэлжлэх тодорхойлолт, хэмжилт, мониторингийн үйл явцуудаар дамжуулан Банкны хөрөнгийн эрсдэлд тохируулсан өгөөжийг ихэсгэхэд оршино. Энэхүү эрсдэлийн удирдлагын үйл явц нь Банкны тасралтгүй ашигт ажиллагаанд маш чухал үүрэгтэй бөгөөд Банкны ажилтан бүр өөрийн үүрэг хариуцлагад үүсч болох эрсдэлд хариуцлага хүлээдэг байна.

Хараат бус хяналтын үйл явцад бизнес эрсдэлүүд буюу хүрээлэн буй орчин, технологи, болон үйл ажиллагаа явуулж буй салбарт гарсан өөрчлөлтүүд хамаарахгүй болно. Эдгээр эрсдэлүүдэд Банкны стратеги төлөвлөлтийн үйл явцын хүрээнд хяналт хийдэг.

Банк нь тодорхой байдлаар тогтоосон эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоотой ба үүний шийдэл нь эрсдэлийг бүрмөсөн арилгахын тулд бус харин эрсдэл ба өгөөжийн харьцааг оновчтой байлгах зорилготой юм. Одоо мөрдөж буй эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоо нь дараах шаардлагуудыг хангахад чиглэнэ. Үүнд:

- (i) Эрсдэлүүдийг удирдаж буй хувь хүмүүс нь тавигдах шаардлагууд болон хэмжилтийн системийн талаар тодорхой ойлголттой байна;
- (ii) Төлөөлөн удирдах зөвлөлөөс (“ТУЗ”) баталсан хязгааруудын хүрээнд Банкны эрсдэлд өртөх түвшинг тодорхой хязгаарын дотор байлгана;
- (iii) Эрсдэлийн хэмжилт нь ТУЗ-өөс баталсан бизнесийн стратегитай уялдсан байна;
- (iv) Капиталын хуваарилалт нь эрсдэлд өртөх түвшинд нийцсэн байна
- (v) Банкны гүйцэтгэлийн зорилтууд нь хүлээн зөвшөөрөх эрсдэл болон эрсдэл тэсвэрлэх боломжтой уялдсан байна.

Эрсдэлийн удирдлагын бүтэц, зохион байгуулалт

ТУЗ нь Банкны эрсдэлийн удирдлагын ерөнхий тогтолцоог хариуцах ба эрсдэлийн удирдлагын бодлого болон эрсдэл хүлээх чадвар болон хүлээн зөвшөөрөх эрсдэлыг тусгасан зээлийн бодлогыг батлах үүрэгтэй.

ТУЗ-ийн дэргэдэх эрсдэлийн удирдлагын хороо (“ТУЗЭУХ”)

ТУЗ-ийн дэргэдэх эрсдэлийн удирдлагын хороо нь ТУЗ-өөс Банкны эрсдэлд өртөх түвшинд хяналт тавих үүрэг хариуцлагаа биелүүлэхэд дэмжлэг үзүүлж ажилладаг. ТУЗЭУХ нь иж бүрэн эрсдэлийн удирдлагын эрсдэлийн стратеги болон зарчмыг баталдаг.

ТУЗЭУХ нь банкны эрсдэлийн удирдлагын үндсэн чиг хандлагыг тодорхойлж, стратеги, бодлого, зарчмыг батлах ба гүйцэтгэх удирдлага эрсдэлийн удирдлагын бодлогыг банкны үйл ажиллагаанд мөрдүүлж, хэрэгжүүлж ажилладаг.

Эрсдэлийн Удирдлагын Хороо (“ЭУХ”)

Эрсдэлийн Удирдлагын хороо нь Банкны бизнес нэгжүүдийн болон банкны үйл ажиллагаанд учирсан болон учирч болзошгүй эрсдэлүүдийг тодорхойлох, мөн үйл ажиллагааны эрсдэл, зээлийн эрсдэл болон бусад эрсдэлүүдийг багасгах зорилгоор тэдгээрийг үнэлэх, мөн банкны хяналт, эрсдэлийн удирдлагын бодлогод шаардлагатай сайжруулалтыг тодорхойлох, түүнийг хэрэгжүүлэх заавар удирдамж өгч ажилладаг. Банкны хувьд төв ЭУХ болон салбарын ЭУХ гэсэн хоёр түвшний эрсдэлийн хороо үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

Дотоод аудит

Банкны эрсдэлийн удирдлагын үйл явцад Дотоод аудитын газар жилд нэг удаа аудит хийх ба аудитын үед Банкны журмуудын зохистой байдал хийгээд Банкинд дагаж мөрдөж байгаа байдлыг шалгадаг. Дотоод аудитын газар нь эдгээр бүх үнэлгээнээс гарсан үр дүнгийн талаар Банкны удирдлагатай хэлэлцэж, илрүүлсэн зөрчил, дутагдал болоод өгсөн зөвлөмжүүдийн талаар ТУЗ болон ТУЗ-ийн дэргэдэх эрсдэлийн удирдлагын хороонд тайлагнадаг.

32. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**32.1 Оршил (Үргэлжлэл)****Гүйцэтгэх удирдлагын хороо**

Гүйцэтгэх удирдлагын хороо нь Банкны нийт гүйцэтгэх удирдлагуудаас бүрдэнэ. Тус хороо нь эрсдэлийн ерөнхий удирдлагын талаархи дотоод удирдамж, бодлого, журмыг боловсруулж, дотоод хяналтын тогтолцоог бүрдүүлж, банк даяар жигд ажиллагааг хангах үүрэгтэй.

Актив пассивын удирдлагын хороо ("АПУХ")

Актив пассивын удирдлагын хороо нь санхүүжилтийн хөрөнгө ба өр төлбөрийг төвлөрсөн удирдлагаар хангах, Банкны хувьд эргэн төлөлтийн хугацаа болон хүүгийн түвшинг үр дүнтэй удирдан зохион байгуулах үүрэгтэй.

Банкны хөрөнгө зохицуулалтын газар нь хөрөнгө, өр төлбөр болон санхүүгийн ерөнхий бүтцийг удирдах үүрэгтэй. Хөрөнгө зохицуулалтын газар нь Банкны санхүүжилтийн болон хөрвөх чадварын эрсдэлийг хариуцах үүргийг хүлээнэ. Банкны бодлого дээр тусгаснаар дотоод аудит нь банкинд нэг удаа аудитаар орох бөгөөд банкны үйл ажиллагааны хангалт болон хэрэгжилтийг шалгадаг. Дотоод аудит нь шалгалтын үр дүнг удирдлагуудтайгаан зөвлөлдөх бөгөөд судалгааны үр дүн болон зөвлөмжийг ТУЗ-д мэдээллэнэ.

Зээлийн Хороод

Зээлийн хороод нь дотоод журмаар тодорхойлсон эрх хэмжээний хүрээнд зээлийн шийдвэр гаргадаг. Зээлийн хороод нь дараах үндсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ. Үүнд:

- Зээлийн багц дахь чанар, бүтэц болон эрсдэлтэй багцыг тогтмол хянах;
- Салбар тус бүрээр болон газарзүйн байршлын хувьд олгогдох зээлийн хэмжээг тогтоон батлах;
- Зээлийн бодлого, журмыг батлах;
- Зээлийн ангилал болон сан байгуулах түвшин хэмжээг батлах;
- Зээлийн хүсэлт/өргөдөл батлах.

Эрсдэлийн удирдлага, зээлийн бодлогын газар нь доор дурдсан хэлтсүүдээр дамжуулан эрсдэлийн бодлого, холбогдох журмын хэрэгжилтэд хяналт тавина.

Үйл ажиллагааны эрсдэлийн удирдлагын хэлтэс

Үйл ажиллагааны эрсдэлийн удирдлагын хэлтэс нь эрсдэлтэй холбоотой бодлого, журмыг нэвтрүүлэх болон хэрэгжүүлэх, хараат бус хяналтын үйл явцыг хангах үүрэгтэй.

Тус хэлтэс нь үйл ажиллагааны эрсдэлийн зарчмуудыг дагаж мөрдөх, үйл ажиллагааны эрсдэлийн нөлөөллийг тодорхойлох, хэмжих, болзошгүй үүрэг хариуцлагыг эрсдэлийн удирдлага, тайлагналын системд оруулах үүрэгтэй.

Бизнесийн удирдлагын хэлтэс:

Зээлийн эрсдэлийн удирдлагыг хэлтэс дараах үндсэн үүргийг хэрэгжүүлнэ. Үүнд:

- (i) Зээлийн эрсдэлийн үнэлгээ, судалгааг хийх;
- (ii) Зээлийн эрсдэлийн түвшинг тогтоохын тулд зээлийн өргөдөлд бие даасан эрсдэлийн үнэлгээг хийх;
- (iii) Зээлийн багцыг хянах болон зээлийн багцын эрсдэлийг салбар тус бүрээр болон газарзүйн байршлын хувьд хэт төвлөрүүлэхгүй байх;
- (iv) Олон төрлийн аргачилал ашиглан Банкны зээлийн багцын эрсдэлийг бууруулах.

Эрсдэлийг хэмжих болон тайлагнах систем

Банк нь статистик загваруудын тусламжтайгаар түүхэн алдагдлаас ойролцоолон тооцсон ердийн нөхцөлд хүлээж болзошгүй алдагдал болон гэнэтийн тохиолдолд учирч болзошгүй онцгой алдагдлыг хамтад нь авч үздэг аргачлалын дагуу эрсдэлийг хэмждэг. Эдгээр статистик загварууд нь түүхэн өгөгдлөөр тооцсон магадлалыг эдийн засгийн өнөөгийн орчинд нийцүүлэх байдлаар ашигладаг.

Эрсдэлд мониторинг хийх, хяналт тавих үйл явцуудыг гүйцэтгэхдээ гол төлөв Банкнаас тогтоосон хязгааруудад суурилдаг. Эдгээр хязгааруудад Банк өөрийн бизнесийн стратеги зорилт, тухайн зах зээлийн орчин, мөн цаашид хүлээх боломжтой эрсдэлийн түвшинг тусгаж өгсөн байна. Үүнээс гадна Банк нь өөрийн эрсдэл даах чадварыг бүх төрлийн эрсдэлүүд болон үйл ажиллагааны хүрээнд хэмжиж, түүнд мониторинг хийдэг.

32. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**32.1 Оршил (Үргэлжлэл)****Эрсдэлийг хэмжих болон тайлагнах систем (үргэлжлэл)**

Эрсдэлийг цаг алдалгүй эрт олж илрүүлэх, түүнд шинжилгээ хийх, хяналт тавих үүднээс бизнесийн бүх нэгжүүдээс цуглуулж нэгтгэсэн мэдээллийг нягталж үздэг. Уг мэдээллийг ТУЗ, ТУЗЭУХ, ТБЭХ болон хамааралтай үед бусад хэлтсүүдийн удирдлагад танилцуулж тайлбар өгдөг. Тайланд зээлийн эрсдэлд өртөж болох нийт багцын хэмжээ, зээлийн үзүүлэлтийн таамаглал, VaR, хөрвөх чадварын харьцаа болон эрсдэлийн нийт түвшний өөрчлөлтийг тусгана.

Улирал бүр АПУХ болон эрсдэлийн удирдлагын хороо нь Банкны эрсдэлийн хэмжээнд үнэлгээ, дүгнэлт хийхэд шаардлагатай бүх мэдээллээр хангах зорилготой иж бүрэн эрсдэлийн тайланг хүлээн авдаг. Хоёр долоо хоног бүр Актив пассивын удирдлагын хороонд зах зээлийн эрсдэлийн лимитийн биелэлт, VaR, хөрвөх чадварын шинжилгээ болон өөр бусад санхүүгийн эрсдэлийн шинэ мэдээллийн талаар товч танилцуулдаг.

Эрсдэлийг бууруулах арга зам

Хүүгийн түвшин, гадаад валютын ханш, зээлийн эрсдэл болон ирээдүйн гүйлгээнд орж буй өөрчлөлтөөс үүсэх эрсдэлийн түвшинг хэмжиж шинжилгээ хийхийн тулд мэдрэмтгий байдлын шинжилгээ болон VaR аргачлалыг ашигладаг нь Банкны эрсдэлийн удирдлагын ерөнхий нэг бүрдэл хэсэг юм. Банк зээлийн эрсдэлийг бууруулах зорилгоор барьцаа хөрөнгө болон хувь хүний батлан даалтыг идэвхтэй ашигладаг.

Эрсдэлийн удирдлага түүний стратеги болон систем*Эрсдэлийн хэт төвлөрөл*

Ижил төрлийн бизнесийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг, эсвэл нэгэн ижил газар зүйн бүсэд болон эдийн засгийн тухайлсан нэг салбарт бизнес эрхэлдэг харилцагчдын үйл ажиллагаанд улс төр, эдийн засаг болон бусад аливаа өөрчлөлт гарахад тэдгээрийн гэрээний үүргээ гүйцэтгэхэд ижил маягаар нөлөөлөхөөр байвал төвлөрөл нь бий болдог.

Эрсдэлийн хэт төвлөрлөөс зайлсхийх үүднээс Банк өөрийн бодлого болон журмаараа багцын эрсдэлийг тараан байршуулах замаар зохицуулж өгдөг.

Монголбанк нь дараах стандарт хязгаарлалтуудыг тогтоож, биелүүлэхийг шаарддаг. Үүнд:

- (i) Нэг зээлдэгч болон түүний холбогдох этгээдэд олгох нийт зээлийн дүн болон зээлтэй адилтгах бусад хөрөнгийн нийлбэр дүн нь Банкны өөрийн хөрөнгийн 20%-иас хэтрэхгүй.
- (ii) Банк холбогдох этгээдэд олгосон зээлийн хэмжээ болон зээлтэй адилтгах бусад хөрөнгийн дүн нь Банкны өөрийн хөрөнгийн 5 хувиас, тэдгээрийн нийлбэр дүн нь өөрийн хөрөнгийн 20%-иас тус тус хэтрэхгүй.

Банкны бодлого нь эх үүсвэрийн төвлөрлийн хэмжээтэй уялдуулсан хөрвөх чадварын хүрэлцээтэй байхыг шаарддаг.

32. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**32.2 Зээлийн эрсдэл**

Зээлийн эрсдэл нь зээлдэгч эсвэл гэрээлэгч тал нь гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүйгээс үүсэж болзошгүй Банкны алдагдал юм. Банк нь зээлийн өргөдлийг нарийн судлах, эрсдэлийн түвшинд суурилсан хүүгийн хувь хэмжээг тогтоох, төвлөрлийн эрсдэлийг удирдах үүднээс нэг зээлдэгч, эдийн засгийн салбар зэрэг үзүүлэлтээр зээлийн багцад лимит тогтоох, түүнд хяналт тавих зэргээр зээлийн эрсдэлийг хянаж удирддаг.

Банк харилцагч талуудын зээлийн төлбөрийн чадвар дахь өөрчлөлтийг эрт үе шатанд илрүүлэх (барьцаа хөрөнгийг тогтмол шалгах гэх мэт) зорилгоор зээлийн чанарын хяналтын процессийг нэвтрүүлсэн. Зээлийн чанарын хяналтын процесс нь Банкинд болзошгүй алдагдлыг тодорхойлох, засах арга хэмжээнүүдийг эртхэн авах боломжийг олгодог.

Банк өөрийн зээлийн үйл ажиллагааг сайн туршлагад нийцүүлэх горим болон зээлийн журмыг тогтмол шалгаж, сайжруулж ажилладаг.

Зээлтэй холбоотой болзошгүй үүргийн эрсдэл

Банк нь харилцагчийн өмнөөс төлбөр төлөх магадлал бүхий баталгаануудыг гаргах боломжийг бий болгодог. Ийм төлбөрийг аккредитивийн нөхцөлд тулгуурлан харилцагчдаас эргүүлэн татдаг. Эдгээр нь банкинд зээлтэй нэгэн адил эрсдэлийг учруулах ба түүнийг мөн зээлийн үйл ажиллагааны бодлого, журмаар зохицуулдаг.

Үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээ***Үл төлөгдөлт, үнэ цэнийн бууралт ба сайжруулалтын тодорхойлолт***

Зээлдэгч гэрээгээр хүлээсэн төлбөрөө 90 болон түүнээс дээш хоногоор хугацаа хэтрүүлсэн эсвэл Банк зээлдэгчийн барьцаа хөрөнгийг борлуулах замаар эргэн төлөлтийг гүйцээх магадлалтай бүх тохиолдолд тухайн санхүүгийн хэрэгслийг үл төлөгдөх магадлалтай гэж үзэн хүлээгдэж буй алдагдлыг тооцдог.

Харилцагчдын санхүүгийн хэрэгслийг чанарын үнэлгээгээр үнэлж зээлийг “үнэ цэнийн бууралттай” гэж үзэх болон эргэн төлөгдөхгүй байх магадлалуудыг Банк авч үздэг. Энэ тохиолдолд Банк харилцагчийн санхүүгийн хэрэгслийг үл төлөгдөх магадлалтай эсэхийг нарийвчлан шинжилж хүлээгдэж буй алдагдлыг 2-р шат эсвэл 3-р шатны алинд нь тооцоологдохыг тодорхойлох замаар үнэлгээг хийнэ. Чанарын үнэлгээг хийхдээ дараах хүчин зүйлийг харгалзан үздэг. Үүнд:

- Зээлдэгч нь эрсдэлд орох нөхцөл байдал үүссэн эсвэл ойрын хугацаанд эрсдэх магадлалтайг тодорхойлсон Банкны дотоод үнэлгээ;
- Зээлдэгч Банкнаас яаралтай эх үүсвэр авах хүсэлт гаргах;
- Зээлдэгч нь бусад зээлдүүлэгчдэд хугацаа хэтэрсэн өр төлбөртэй байх;
- Зээлдэгч нас барах;
- Зээлийн барьцаа хөрөнгийн борлуулалтнаас эргэн төлөлт хүлээгдэж байсан боловч барьцаа хөрөнгийн үнэ цэнэ материаллаг хэмжээгээр буурах;
- Зээлдэгчийн эргэлтийн хөрөнгө материаллаг хэмжээгээр буурах эсвэл томоохон харилцагчаа алдах;
- Зээлийн гэрээний нөхцөл, шаардлагыг зөрчих;
- Зээлдэгч (эсвэл зээлдэгчийн хамаарал бүхий аливаа хуулийн этгээд) нь дампуурлын талаархи өргөдөл мэдэгдэл гаргах
- Зээлдэгчийн тухай цуу яриа эсвэл санхүүгийн бэрхшээлтэй холбоотой баримтуудын улмаас хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй зээл эсвэл хөрөнгийн эх үүсвэр нь цуцлагдах

Үл төлөгдөх магадлалд орох эсэх шалгууруудын хүчин зүйл нь дараалсан зургаан сар үргэлжлэн илрээгүй бол санхүүгийн хэрэгслийг “үнэ цэнэ сайжирсан” гэж үзэн 3-р шатлалаас шилжүүлэх эсэхийг Банк өөрийн бодлогоор зохицуулна. Хөрөнгийн зээлийн үнэлгээ сайжирсаны улмаас 1-р шатлал болон 2-р шатлалд дахин ангилах эсэх шийдвэр нь тухайн зээлийн болон зээл олгох үеийн дотоод үнэлгээтэй харьцуулахад эрсдэл хэрхэн өөрчлөгдсөн байгаагаас хамаарна.

32. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**32.2 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)****Үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээ (үргэлжлэл)***Банкны дотооддоо хэрэглэдэг үнэлгээний систем болон ЧМ-ын тооцоолол*

Банкны Бизнесийн эрсдэлийн хэлтэс болон Хөрөнгө зохицуулалтын хэлтэс нь дотоод үнэлгээний загварыг гаргадаг. Энэхүү загварууд нь чанарын болон тоон мэдээллийг агуулдаг бөгөөд зээлдэгчийн онцлог мэдээлэлээс гадна зээлдэгчийн зан төлөвт нөлөөлж болох гадны нэмэлт мэдээллийг ашигладаг. Практикийн хувьд тэд олон улсын, тухайлбал Мүүдийс эсвэл Фитч үнэлгээний байгууллагуудын мэдээллийг үндэслэдэг. Эдгээр мэдээллийн эх сурвалжуудыг үнэ цэнийн бууралтын үс шатыг тодорхойлоход ашигладаг.

Харилцагчдад олгосон зээл болон урьдчилгаа төлбөрийн чанаргүйдлийн магадлалыг тооцохдоо түүхэн мэдээллүүд дээр үндэслэн тооцох бөгөөд холбогдох макро эдийн засгийн хүчин зүйлсийг ашиглан урьдчилан таамаглалын тохируулгыг хийнэ. ЧМ нь нөхцөлт ЧМ гэж тодорхойлогддог бөгөөд энэ нь өмнөх хугацаанд тухайн дансны хувьд хийгдсэн бүрэн ба хэсэгчилсэн төлөлтийг харгалзан үзэж ЧМ муруйг бий болгодог. Мөн түүнчлэн, Банк ЧМ муруйг янз бүрийн хугацааны хувьд тооцоолохын тулд банк “кохорт” дүн шинжилгээг ашигладаг.

Зээл болон урьдчилгаанаас бусад санхүүгийн хөрөнгийн хувьд ашигладаг ЧМ загвар нь үнэлгээний матриц дээр суурилсан бөгөөд энэ нь харилцагч талуудын олон улсын зээлийн үнэлгээний мэдээлэлээс гардаг. Энэхүү зээлийн үнэлгээний мэдээллүүд нь ирээдүйн мэдээллүүдийг агуулсан байдаг.

Хөрөнгө зохицуулалт, арилжаа ба банк хоорондын харилцаа

Банкны хөрөнгө зохицуулалт, арилжаа ба банк хоорондын харилцаа болон хамтрагч талуудад санхүүгийн байгууллагууд, банк, брокер-дилерүүд, хөрөнгийн биржүүд болон клеринг төвүүд багтана. Эдгээр харилцагч байгууллагын хувьд, Банкны Хөрөнгө зохицуулалтын газраас олон улсын үнэлгээний агентуудын (тухайлбал, Мүүдис) нийтэд нээлттэй гадаад мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийж дотооддоо үнэлгээ өгдөг.

Бизнесийн зээл

Бизнесийн зээлийн эрсдэлийг үнэлэхдээ харилцагчийн санхүүгийн түүхэн, одоо, ирээдүйн нөхцөл байдлыг харгалзан үздэг. Үүнд:

- Харилцагчийн санхүүгийн төсөөлөл болон түүхэн мэдээлэл. Энэхүү санхүүгийн мэдээлэл нь харилцагчийн санхүүгийн гүйцэтгэлийн хэрэгжилт, хүлээгдэж буй үр дүн, төлбөрийн чадварын харьцаа, хөрвөх чадварын харьцаа болон бусад холбогдох санхүүгийн чадамжийг үнэлэх харьцаануудыг агуулна. Эдгээр үзүүлэлтүүдийн зарим нь үйлчлүүлэгчидтэй хийсэн гэрээнүүд дээр тулгуурласан байдаг тул илүү анхаарч авч үздэг.
- Харилцагчдын талаарх бусад эх сурвалжаас гаралтай нийтэд нээлттэй мэдээлэл.
- Макро-эдийн засгийн болон геополитикийн аливаа мэдээлэл
- Банкны гүйцэтгэлд хамаарах харилцагчийн менежментийн чанар, ур чадварын талаарх бодитой мэдээлэл

Үнэлгээний арга барилын нарийн төвөгтэй байдал нь зээлийн хэмжээ болон харилцагчийн цар хүрэнээс шалтгаалан өөр өөр байдаг. Зарим жижиг бизнесийн зээл нь жижиг бизнест зориулсан Банкны дотоод загвараар үнэлэгддэг.

Хэрэглээний зээл, хөдөө аж ахуй болон орон сууцны зээл

Хэрэглээний зээл болон хөдөө аж ахуйн зээлд иргэдийн бүх төрлийн хэрэглээний зээл, кредит карт, газар тариалангийн зээл болон орон сууцны зээлүүд багтдаг. Эдгээр зээлийн бүтээгдэхүүнүүд болон зарим жижиг бизнесийн зээлийн эрсдэлийн үнэлгээг зээлдэгчийн хугацаа хэтрэх магадлалыг тодорхойлох аргачлал бүхий программын загвараар үнэлдэг. Үүнд: хүн ам зүй, зээл хүсэгчийн зээлийн түүх, барьцаа хөрөнгө, одоогийн орлогын түвшин, дансны орлогын өөрчлөлт, өр төлбөрийн үлдэгдэл болон хүссэн зээлийн нөхцөл зэргийг харгалзан үздэг.

32. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**32.2 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)***Банкны дотоод үнэлгээ*

Санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн чанарыг Банк дотооддоо боловсруулсан зээлийн үнэлгээг ашиглан удирддаг. Эрсдэлийн түвшинг зээлийн багц даяар үнэн зөв, тууштай байлгах нь Банкны бодлого юм. Энэ нь холбогдох эрсдэлийн удирдлага, болон зээлийн эрсдэлийг зээлийн бүтээгдэхүүний төрөл бүрээр харьцуулах боломжийг олгодог. Үнэлгээний систем нь санхүүгийн болон статистикийн олон төрлийн дүн шинжилгээнүүдээс бүрдэх бөгөөд үүнд багцын ба зах зээлийн мэдээллүүд нэгтгэгдэж, харилцагч талын эрсдэлийг хэмжих гол хүчин зүйл болдог. Эрсдэлийн бүх түвшинг олон төрлийн зээлд нийцүүлэн боловсруулсан бөгөөд үл төлөгдөлтийн эрсдэлийн зэргийг, зээлийн барьцаа хөрөнгө байгаа эсэх эсвэл бусад зээлийн эрсдэлийг бууруулах аргыг харуулан Банкны үнэлгээний бодлогын дагуу гаргадаг. Харилцагчдад олгосон зээл, урьдчилгааас бусад санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн чанарыг Мүүдсийн үнэлгээ, Стандарт & Поорсийн эсвэл Фитч үнэлгээний дагуу ангилдаг.

Дотоод үнэлгээ	Дотоод үнэлгээний тайлбар	Олон улсын үнэлгээ
A	Маш сайн	AAA-A
B	Сайн	Baa-Ba
C	Хэвийн бус	B
D	Эргэлзээтэй	Saa-C
E	Муу	—
Үнэлэгдээгүй	Үнэлэгдээгүй	—
Тусгай үнэлгээгээр үнэ цэнэ буурсан	Тусгай үнэлгээгээр үнэ цэнэ буурсан	—

Чанаргүйдэлд өртөх дүн (“ЧӨД”)

Чанаргүйдэлд өртөх дүн нь харилцагчийн алдагдал хүлээх дүн болон эрт эргэн төлөлт хийх чадвар зэргийг харгалзан үзэж санхүүгийн хэрэгслийн үнэ цэнэ буурах үед тооцсон бодит хэмжээг хэлнэ. Зээлийн карт болон бусад зээлийн шугамын чанаргүйдэлд өртөх дүнг тодруулга 2.4-өөс харна уу.

1-р шатлалд буй зээлийн ЧӨД-г тооцоолохын тулд Банк нь 12 сар дотор үүсэж болох чанаргүйдэх үйл явдлыг 12 сарын ЗҮЦХА-г тооцход авч үзнэ. 2-р шатлал болон 3-р шатлалуудад ЧӨД-г тодорхойлохдоо нийт хугацааны түүхэн чанаргүйдэх үйл явдлыг авч үзнэ.

12 сарын болон зээлийн хугацааны ЧӨД нь бүтээгдэхүүний төрлөөс хамааран хүлээгдэж буй төлбөрийг үндэслэн тодорхойлогддог:

- Хорогдуулсан болон нэг удаагийн эргэн төлөлттэй зээлийн, зээлдэгчийн 12 сарын хугацаанд эсвэл зээлийн хугацаанд нь төлөх гэрээний төлбөрт үндэслэнэ. Мөн түүнчлэн зээлдэгчийн хүлээгдэж буй илүү төлөлтийг тохируулж өгнө. Энэхүү тооцоололд эрт төлөлт/дахин санхүүжүүлэлтийн таамаглалыг мөн тусгаж өгнө.
- Зээлийн шугамын бүтээгдэхүүний хувьд, нийт лимитээс ашигласан хувиар ЧӨД-г тооцдог.

Алдагдалд хүргэх чанаргүйдэл

Алдагдалд хүргэх чанаргүйдэл (АХЧ) бизнесийн эрсдэлийн хэлтсийн зээлийн эрсдэлийн шинжээчид жил бүр үнэлдэг. АХЧ нь Банкны үл төлөгдөлтийн өртөлтийн алдагдлын хэмжээ, хүлээлтийг илэрхийлнэ. АХЧ нь харилцан тохиролцсон хэлбэр, нэхэмжлэлийн төрөл болон зэрэглэл, барьцаа хөрөнгө эсвэл бусад зээлийн дэмжлэг зэргээс шалтгаалан харилцан адилгүй байдаг. АХЧ нь үл төлөгдөлт болох үед өртөх алдагдлын нэгж хувиар илэрхийлэгдэнэ. АХЧ-ийг 12 сар эсвэл зээлийн хугацааны туршид тооцдог бөгөөд 12 сарын АХЧ нь дараагийн 12 сард үл төлөгдөлт болох тохиолдолд гарах алдагдлын хувийг тооцдог бөгөөд зээлийн хугацааны туршид АХЧ нь үлдэгдэл зээлийн хугацаанд гарах алдагдлын хувийг тооцдог.

АХЧ нь барьцааны үнэ болон төлөлтөөс хамааран цаг хугацаа өнгөрөх тусам өөрчлөгдөж байдаг. АХЧ -ийн коэффициентийн гол элементүүд нь:

- Цагийн хэмжээс (ЧӨД параметрийг баталгаатай, баталгаагүй хэсэгт хуваах) ба
- Барьцаа хөрөнгийн үнэ цэнэ өөрчлөгдөхөд (үл хөдлөх хөрөнгө гэх мэт барьцааны тохиолдолд үнэ нь өөрчлөгдөхгүй хэвээр байх болно)

32. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**32.2 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)***Алдагдал хүргэх чанаргүйдэл (үргэлжлэл)*

Санхүүгийн хэрэгсэлд барьцаа хөрөнгө байхгүй, үл төлөгдөлтийн түүхэн өгөгдөл хангалттай байгаа тохиолдолд Банк шинжээчдийн дүгнэлтийг гаргадаг. Тайлангийн өдрөөрх нөхцөл байдал, өгөгдлийн бүрэн гүйцэд байдлаас хамааран Банк АХЧ-ийн коэффициентийн үе шатыг тодорхойлохын тулд түүхэн мэдээллийн хандлага эсвэл гадаад эх сурвалжаас авсан түүхэн өгөгдлийг ашигладаг.

Зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлт

Банк нь ЗҮЦХА -д хамаарах бүх хөрөнгийг тасралтгүй хянадаг. Хэрэгсэл эсвэл хэрэгслийн 12 сарын ЗҮЦХА эсвэл нийт хугацааны ЗҮЦХА -т хамаарах эсэхийг тодорхойлохын тулд Банк анх хүлээн зөвшөөрснөөс хойш зээлийн эрсдэлд мэдэгдэх өсөлт гарсан эсэхийг үнэлдэг.

Банк нь гэрээний нөхцөлд өөрчлөлт орсон хөрөнгийн зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц ихэссэн тохиолдолд чанарын шинжилгээ хийдэг. Зарим тохиолдолд зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлтийн шалтгааныг чанаргүйдэл бус “Чанаргүйдлийн тодорхойлолт”-д дурьдагдсан үйл явдлуудтай холбож тайлбарладаг. Зээлийн ангилалын өөрчлөлтийг үл харгалзан 30 хоногоос дээш хугацаа хэтрэлттэй гэрээний төлбөрүүд бий бол зээлийн эрсдлийн хэмжээ анх хүлээн зөвшөөрсөн үеийнхээс мэдэгдэхүйц өссөн байна гэж үздэг.

Ижил төстэй бүлэг хөрөнгүүдийн хувьд ЗҮЦХА-г тооцож байгаа тохиолдолд мөн дээрхтэй ижил буюу анх хүлээн зөвшөөрөх үеийн зээлийн эрсдлийн хэмжээнд мэдэгдэхүйц өсөлт гарсан эсэхийг шинжилдэг.

Бүлгийн үнэлгээгээр санхүүгийн хөрөнгүүдийг ангилах нь

Доорх хүчин зүйлээс хамаарч “ЗҮЦХА зарчмуудын тойм” 2.4-т тайлбарласнаар Банк нь ЗҮЦХА -ын нөөцийг бүлгийн болон тусгай үнэлгээгээр тооцдог.

Банк нь ЗҮЦХА -ийг тусгай үнэлгээгээр тооцооллох хөрөнгийн ангилалд зээлийн багц үл хамааран үлдэгдэл балансаар эхний 40 буюу 3-р шатны зээлдэгч нар, болон зээлийн багцаас үл хамааран 500 сая төгрөгөөс дээш зээлийн үлдэгдэлтэй 2-р шатны зээлдэгч нар орно.

Банк нь ЗҮЦХА -ийг бүлгийн үнэлгээгээр тооцооллох үед тусгай үнэлгээнд ороогүй бүх зээлийг оруулна. Банк нь зээлийн зориулалт, бүтээгдэхүүнээс хамааран доорх жижиг багцуудад ангилдаг.

- Хөдөө аж ахуйн зээлүүд
- Бизнесийн зээлүүд
- Бичил бизнесийн зээлүүд
- Төслийн зээлүүд
- Моргейж төслийн зээлүүд
- Моргейжийн зээлүүд
- Хэрэглээ – Цалингийн зээлүүд
- Хэрэглээ – Тэтгэвэрийн зээлүүд
- Хэрэглээ – Зээлийн карт
- Хэрэглээ – Овердрафт
- Бусад хэрэглээний зээлүүд

ЗҮЦХА -ын загварын орцод дүн шинжилгээ хийх нь

Банк нь ЗҮЦХА-ын бүрэлдэхүүн хэсэг болох ЧМ болон ирээдүйн талаархи мэдээллийг ашиглан ЗҮЦХА-д ирээдүйн макро эдийн засгийн хөгжил хэрхэн нөлөөлж болохыг харгалзаж үздэг. Энгийн шугаман хамаарлын аргыг ашиглан ажиглагдсан чанаргүйдлийн хувь болон макро эдийн засгийн хүчин зүйл хоорондын харилцан хамаарлыг тооцдог. Шинжилгээний үр дүнд аль хэдийн төлөлтгүй болсон зээлийн чанаргүйдлийн хувь нь макро эдийн засгийн хүчин зүйлтэй урвуу буюу сул хамааралтай гарсан учир зөвхөн хэвийн зээлд хамаарах ЧМ муруйг тооцоходоо макро хүчин зүйлийг хамааруулдаг.

Ашигласан мэдээллийн багцад зээлийн бүтээгдэхүүн бүрд хамаарах ЧМ болон голлох макро хүчин зүйлүүдийн улирал бүрийн мэдээллүүд ордог. Макро эдийн засгийн хүчин зүйлийн мэдээллийг Үндэсний статистикийн хорооны мэдээллийн сангаас татдаг бол ЧМ хувь нь банкны дотоод мэдээллийн сангаас тооцдог. Банкны хувьд орон сууцны зээл дахь ам долларын ханш ба инфляцийн түвшин, хэрэглээний зээл дахь зээлийн хүү(ЖДХ) ба инфляцийн түвшин, хөдөө аж ахуй бизнесийн болон төслийн зээл дахь ам долларын ханш ба эдийн засгийн өсөлтүүд нь ЧМ хувьд шууд буюу шугаман хамаарал өндөр гарсан.

32. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

32.2 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)

ЗҮЦХА -ын загварын орцод дүн шинжилгээ хийх нь (үргэлжлэл)

Арга зүйн хувьд, эхлээд оновчтой макро эдийн засгийн хүчин зүйлүүдийг урьдчилан сонгохдоо шугаман хамаарлын шинжилгээ хийсэн. Дараа нь коэффициентуудыг энгийн регрессийн шинжилгээ ашиглан тооцоолсон. Тооцооллын үр дүнд гарсан коэффициентууд болон таамаглалуудаас ЧМ-д хамаарах ирээдүйн талаарх мэдээлэл хүчин зүйлүүдийг тохируулан авч үзсэн тул урьдчилсан чанаргүйдлийн хувь болон түүхэн дундаж чанаргүйдлийн хувийн харьцааг ЧМ болгон авч үзсэн.

Эдгээр тохируулга нөлөөлөгч хүчин зүйлс болон тохируулагдсан ЧМ хувиуд нь ирээдүйн эдийн засгийн өсөлтийн талаар сайн төсөөлөл өгч чадах тул ЗҮЦХА загварын суурь төсөөл гэж үзсэн. Сайн болон муу төсөөллүүдийг тухайн загвараар таамагласан чанаргүйдлийн хувь дахь түүхэн тохируулагч хүчин зүйлүүдийг үндэслэн тооцсон ба тохируулагч хүчин зүйлийн тархалтыг тодорхой тоонуудаар хэмжсэн. Өөр өөр төсөөлөл дахь ЗҮЦХА-г тухайн төсөөлөлд хамаарах ЧМ хувьд үндэслэн тооцсон ба бодит ЗҮЦХА нь өгөгдсөн гурван төсөөлөд дараах хувь хэмжээгээр тооцогдоно. Үүнд: сайн болон муу төсөөлөлд тус бүр 10% ба суурь төсөөлөлд 80% байна.

Тооцооллын 3 хувилбарт хамаарах тохируулгын коэффициентыг доорх хүснэгтээс харна уу.

2020 оны 12 сарын 31

	Бизнесийн мян.төг	Орон сууцны мян.төг	Хэрэглээний мян.төг	Хөдөө аж ахуйн мян.төг
Муу төсөөлөл	1.574	1.622	1.261	1.574
Суурь төсөөлөл	0.835	1.428	0.903	0.835
Сайн төсөөлөл	0.573	0.438	0.727	0.573

2019 оны 12 сарын 31

	Бизнесийн мян.төг	Орон сууцны мян.төг	Хэрэглээний мян.төг	Хөдөө аж ахуйн мян.төг
Муу төсөөлөл	2.293	1.060	1.628	2.293
Суурь төсөөлөл	1.150	1.054	0.241	1.150
Сайн төсөөлөл	0.244	0.940	0.475	0.244

Бүтцийн өөрчлөлт орсон зээлийн тойм

Эрсдэлийн удирдлагын үүднээс зээлд бүтцийн өөрчлөлт орсон бол Банкны тусгай хөрөнгийн хэлтэс нь зээлийг эргэн төлөгдөх хүртэл хяналт тавьдаг.

Доорхи хүснэгтэд бүтэц өөрчлөгдсөн 2, 3-р үе шатын хөрөнгүүдийг харуулав. Үүнд тухайн хугацаанд Ковид-19-тэй холбоотой засгийн газрын хөтөлбөрөөс гарсан өөрчлөлтийг оруулаагүй болно.

	2020 мян.төг	2019 мян.төг
Хугацааны турш бүтэц өөрчлөгдсөн санхүүгийн хөрөнгийн хорогдуулсан өртөг	8,591,648	2,534,168

ТӨРИЙН БАНК ХХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 12 САРЫН 31

32. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

32.2 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)

Доорхи хүснэгтэд өмнөх өөрчлөгдсөн санхүүгийн хөрөнгийн алдагдлын нөөц 12 сарын ЗҮЦХА болж өөрчлөгдөхөд нийт дансны дүнг дараах байдлаар харуулна.

2020 оны 12 сарын 31	Бүтцийн өөрчлөлтийн дараах		Бүтцийн өөрчлөлтийн өмнөх	
	Нийт дүн мян.төг	ЗҮЦХА мян.төг	Нийт дүн мян.төг	ЗҮЦХА мян.төг
Бүтцэд өөрчлөлт орсоноос хойш сайжирч 12 сарын болзошгүй эрсдэлийн сангаар хэмжигдэж буй зээлүүд (Шатлал 1)	–	–	3,239,479	37,206
Бүтцэд өөрчлөлт орсоноос хойш муудаж урт хугацааны болзошгүй эрсдэлийн сангаар хэмжигдэж буй зээлүүд (Шатлал 2/3)	<u>52,869,505</u>	<u>16,831,751</u>	<u>25,700,742</u>	<u>13,184,738</u>
2019 оны 12 сарын 31				
	Нийт дүн мян.төг	ЗҮЦХА мян.төг	Нийт дүн мян.төг	ЗҮЦХА мян.төг
Бүтцэд өөрчлөлт орсоноос хойш сайжирч 12 сарын болзошгүй эрсдэлийн сангаар хэмжигдэж буй зээлүүд (Шатлал 1)	–	–	14,361,267	237,769
Бүтцэд өөрчлөлт орсоноос хойш муудаж урт хугацааны болзошгүй эрсдэлийн сангаар хэмжигдэж буй зээлүүд (Шатлал 2/3)	<u>8,658,765</u>	<u>2,928,314</u>	<u>245,045</u>	<u>78,240</u>

32. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

32.2 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)

Эргэн төлөлтийн хойшлуулалт, баталгаатай зээл болон бусад дэмжлэг

Ковид-19-ийн улмаас Монгол Улсын Засгийн газраас зээлийн төлбөрийн хойшлуулалт зарласан бөгөөд тодорхой шалгуургүйгээр бүх зээлдэгчдэд хамааралтай болно. Үүнтэй холбогдуулан Банк 2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн байдлаар 8,211 сая төгрөгийн зээлийн бүтэцийн өөрчлөлттэй холбоотой гарзыг (Тодруулга 8) хүлээн зөвшөөрсөн.

Дараах хүснэгт нь 2020 оны 12 сарын 31-ны байдлаар засгийн газрын шийдвэрийн дагуу хойшлуулсан зээлийн болон зээлдэгчдийн зээлийн үлдэгдлийг харуулж байна:

2020 оны 12 сарын 31

	Бизнес зээл	Хэрэглээний зээл	Орон сууцны зээл	Хөдөө аж ахуйн зээл	Нийт
Хүлээгдэж буй өргөдөл бүхий дансны тоо	–	–	–	–	–
Батлагдсан дансны тоо	2,569	23,068	4,311	16,386	46,334
Схемийн дагуу үйлчлүүлэгчдийн зээлийн дүн	MNT'000 118,563,563	243,176,292	176,640,213	137,697,852	676,077,920
Багцад эзлэх %	% 23%	31%	96%	38%	37%

Доорх хүснэгт нь засгийн газрын схемийн дагуух зээл хойшлуулсан харилцагчдад олгосон зээл болон урьдчилгааны санг шатлал тус бүрээр нь дансны дүнтэй нь харуулж байна:

2020 оны 12 сарын 31

		Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3	Нийт
Нийт дүн	MNT'000	626,194,749	30,823,038	19,060,133	676,077,920
Багцад эзлэх хувь %	%	39%	80%	9%	37%
ЗҮЦХА	MNT'000	6,711,923	5,537,653	10,138,795	22,388,371
Нийт ЗҮЦХА-д эзлэх %	%	42%	79%	7%	14%

33. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

32.2 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)

Эрсдэлийн төвлөрлийн шинжилгээ

Банк дотооддоо хэрэглэдэг зээлийн үнэлгээний систем бат шатлалыг ашиглан гаргасан зээлийн чанар болон зээлийн эрсдэлд өртөж болох хамгийн их дүнтэй холбоотой тодруулгуудыг 12,15 ба 17-р тодруулгаас харна уу.

Дараах хүснэгтэд Банкны харилцагчдад олгосон зээл, урьдчилгааг (Тодруулга 15) аж үйлдвэрийн салбараар нь ангилан, нийт дүнгээр (зээлийн барьцаа хөрөнгө эсвэл зээлийн чанарыг сайжруулах бусад зүйлүүдийг авч үзэхээс өмнөх нь) үзүүлэв.

	2020		2019	
	Нийт багцын хэмжээ			
	мян.төг	%	мян.төг	%
Хэрэглээний	1,048,347,602	55%	1,253,023,950	67%
Хөдөө аж ахуйн	434,028,766	23%	285,451,999	15%
Барилга	91,655,545	5%	66,614,016	4%
Бөөний болон жижиглэн худалдаа	78,846,683	4%	37,614,365	2%
Үйлдвэр	74,679,432	4%	85,712,123	5%
Зочид буудал, ресторан	26,700,686	1%	23,618,790	1%
Тээвэр, харилцаа холбоо	18,913,765	1%	14,435,332	1%
Уул уурхай, олборлолт	12,300,661	1%	13,839,179	1%
Үл хөдлөх хөрөнгө	11,689,504	1%	5,558,181	0%
Эрүүл мэнд хамгаалал	9,220,186	0%	8,076,429	0%
Санхүүгийн үйлчилгээ	3,935,023	0%	1,450,901	0%
Цахилгаан ба газрын тос	2,904,505	0%	1,752,387	0%
Боловсрол	2,730,293	0%	2,187,925	0%
Аялал жуулчлал	2,562,336	0%	3,320,220	0%
Засвар үйлчилгээ	966,722	0%	326,250	0%
Нийтийн үйлчилгээ	27,203	0%	237,807	0%
Бусад шимтгэл, хураамж	97,561,985	5%	75,544,783	4%
	1,917,070,897	100%	1,878,764,637	100%

Зээлийн барьцаа хөрөнгө ба бусад сайжруулалтууд

Барьцаа хөрөнгийн үнэлгээний дүн болон төрөл нь зээлдэгч болон харилцагчийн зээлийн эрсдэлийн үнэлгээ ба олгох зээлийн төрлөөс хамаарна. Банк нь барьцаа хөрөнгийн үнэлгээ болон түүнийг хүлээн зөвшөөрөх эсэх тухай журмыг хэрэгжүүлдэг. Барьцаалах боломжтой хөрөнгийн гол төрлүүдийг дор үзүүлэв. Үүнд:

- (i) Байгууллагуудад олгох зээлийн хувьд үл хөдлөх хөрөнгө, бараа материал, үйлдвэр ба тоног төхөөрөмж, машин механизм;
- (ii) Жижиг болон дундаж бизнесийн зээлийн хувьд үл хөдлөх хөрөнгө, бараа материал;
- (iii) Хэрэглээний зээлийн хувьд автомашин, санхүүжилтийн орлого болон үл хөдлөх хөрөнгө гэх мэт;
- (iv) Орон сууц худалдан авах зээлийн хувьд орон сууц.

Банк нь аж ахуйн нэгжийн зээл олгохдоо тухайн аж ахуйн нэгжийн толгой компани болон гол хувьцаа эзэмшигчдээс баталгаа гаргуулж авч болох боловч үүнийг барьцаа хөрөнгөөр тооцдоггүй.

Банк нь барьцаа хөрөнгийн зах зээлийн үнэ цэнэд тогтмол хяналт тавьж ажилладаг ба харилцагчтай байгуулсан гэрээний дагуу шаардлагатай үед нэмэлт барьцаа хөрөнгө гаргуулахаар хүсэлт тавьдаг.

Банк нь өмчлөх бусад үл хөдлөх хөрөнгүүдийг зохион байгуулалттайгаар борлуулдаг. Хөрөнгө борлуулсанаас орж ирсэн орлогыг зээлийн үлдэгдэл төлбөрийг багасгах эсвэл төлж дуусгахад зориулна. Банк нь өмчлөх бусад үл хөдлөх хөрөнгийг өөрийн бизнесийн хэрэгцээнд ашигладаггүй.

Банк дотооддоо хэрэглэдэг зээлийн үнэлгээний систем бат шатлалыг ашиглан гаргасан зээлийн чанар болон зээлийн эрсдэлд өртөж болох хамгийн их дүнтэй холбоотой тодруулгуудыг 12,15 ба 17-р тодруулгаас харна уу.

ТӨРИЙН БАНК ХХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 12 САРЫН 31

32. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

32.2 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)

Зээлийн барьцаа хөрөнгө ба бусад сайжруулалтууд (үргэлжлэл)

Банкны харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны барьцааг доор харуулав.

2020 оны 12 сарын 31	Дансны дүн мян.төг	Барьцааны дүн мян.төг	Эрсдэлд өртөх дүн мян.төг
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа			
Бизнесийн зээл	511,556,382	714,480,170	(202,923,788)
Орон сууцны зээл	259,759,924	330,779,318	(71,019,394)
Хэрэглээний зээл	785,505,774	1,200,144,141	(414,638,367)
Хөдөө аж ахуйн зээл	360,248,817	496,563,074	(136,314,257)
Нийт	1,917,070,897	2,741,966,703	(824,895,806)
2019 оны 12 сарын 31	Дансны дүн мян.төг	Барьцааны дүн мян.төг	Эрсдэлд өртөх дүн мян.төг
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа			
Бизнесийн зээл	454,263,252	581,971,845	(127,708,593)
Орон сууцны зээл	232,469,106	288,814,088	(56,344,982)
Хэрэглээний зээл	958,160,840	1,152,094,860	(193,934,020)
Хөдөө аж ахуйн зээл	233,871,439	337,949,359	(104,077,920)
Нийт	1,878,764,637	2,360,830,152	(482,065,515)

32.3 Төлбөрийн чадварын эрсдэл

Санхүүгийн хэвийн болон тогтворгүй нөхцөл байдалд харилцагчийн өмнө хүлээсэн төлбөр тооцооны үүргээ гүйцэтгэж чадахгүй байвал Банк төлбөрийн чадварын эрсдэлд орно. Уг эрсдэлийг хязгаарлахын тулд удирдлага нь өөрийн үндсэн харилцах, хадгаламжийн эх үүсвэрээс гадна олон төрлийн эх үүсвэрийг төвлөрүүлсэн ба өдөр тутам ирээдүйн мөнгөн урсгал болон төлбөрийн чадвараа хянаж байдаг. Үүний тулд нэмэлт эх үүсвэр шаардагдсан үед ашиглагдах өндөр үнэлгээтэй барьцаа хөрөнгийн бэлэн байдал болон хүлээгдэж буй мөнгөн урсгал зэргийн үнэлгээ хийхийг шаарддаг.

32. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

32.3 Төлбөрийн чадварын эрсдэл (үргэлжлэл)

Банк нь хангалттай хэмжээний, Монголбанкнаас шаарддаг түвшнээс илүү хэмжээ бүхий хөрвөх хөрөнгөтэй байдаг Үүнээс гадна Банк нь нийт харилцагчдын харилцах, хадгаламжийн төгрөгийн 10.5% болон валютын 12%-тай тэнцэх бэлэн мөнгийг дунджаар хоёр долоо хоногийн хугацааны интервалтай монголбанкинд заавал байршуулж байх ёстой.

Стресс тест

Банкны бодлогын дагуу хөрвөх чадварын байдал нь хэд хэдэн хувилбаар хийгддэг, Стресс тест нь зах зээлийн болон банкны хүчин зүйлийн ачааллыг авч үздэг. Түүнчлэн, стресс тест нь зах зээлийн болон банкны хүчин зүйлийг нийлүүлж хийгддэг. Төлбөрийн чадварын тайлан болон стресс тестийн үр дүн нь эрсдэлийн удирдлагын хороонд тогтмол хянадаг бөгөөд Актив Пассивын Удирдлагын Хороо болон гүйцэтгэх удирдлагаар хянуулдаг.

ТӨРИЙН БАНК ХХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 12 САРЫН 31

32. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

32.3 Төлбөрийн чадварын эрсдэл (үргэлжлэл)

Санхүүгийн өр төлбөрийг гэрээний үлдэж буй хугацаагаар шинжилсэн шинжлэлтээ

Дараах хүснэгтэд 2020 болон 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны санхүүгийн өр төлбөр болон хөрөнгийн дуусгавар хугацааг тэдгээрийн аливаа нэг хөнгөлөлтгүйгээр, гэрээний дагуу эргэн төлөх үүрэг дээр үндэслэн харууллаа. Гэсэн хэдий ч, Банк харилцагчдын дийлэнх нь гэрээт хугацаанаасаа өмнө зарлагын гүйлгээ хийхгүй гэсэн хүлээлттэй байгаа ба хадгаламжийн татан авалтын түүхэн өгөгдөл дээр үндэслэн Банкны хүлээж буй мөнгөн урсгалыг хүснэгтэд тусгаагүй болно.

2020 оны 12 сарын 31

	Хугацаагүй 3 сараас доош					3-6 сар 6 сараас 1 жил					1-5 жил 5-с дээш жил					Нийт
	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах	238,814,049	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	238,814,049
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	55,703,018	264,072,148	312,168,438	461,002,471	1,153,111,131	471,232,485	2,717,289,691									
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	21,290,385	–	–	–	–	642,436	–	–	–	–	–	–	–	–	–	21,932,821
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – борлуулахад бэлэн	–	73,994	–	–	–	44,778,603	7,285,490									52,138,087
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	–	–	–	–	–	–	137,450,218									137,450,218
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэгсэл	–	–	–	–	–	–	119,658									119,658
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	955,977	–	–	–	–	–	–									955,977
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	–	14,652	–	–	–	151,107	–									165,759
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл	–	890,000,000	20,043,140	15,015,000	258,699,790	108,197,265	1,291,955,195									
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	316,763,429	1,154,160,794	332,211,578	476,168,578	1,457,231,960	724,285,116	4,460,821,455									
Бусад банкны харилцах, хадгаламж	23,563,634	9,625,790	25,292,146	81,310,961	45,373	–	–									139,837,904
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	1,078,113,753	473,095,099	366,297,702	533,429,152	176,131,264	145,505,070	2,772,572,040									
Зээлээр авсан эх үүсвэр	–	8,474,125	14,491,504	81,817,645	54,601,899	101,079,775	260,464,948									
Түрээсийн өглөг	–	–	–	3,947,982	63,863	–	4,011,845									
Рело хэлнэл	71,242,456	–	–	–	–	–	71,242,456									
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	1,416,439	7,513,482	–	–	–	–	8,929,921									
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	–	876	–	596,081	–	–	596,957									
Эх үүсвэргүй гүйцэтгэлийн баталгаа	3,384,708	–	–	–	–	–	3,384,708									
Олгогдоогүй зээл	12,371,271	–	–	–	–	–	12,371,271									
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	1,190,092,261	498,709,372	406,081,352	701,101,821	230,842,399	246,584,845	3,273,412,050									
Цэвэр дүн	(873,328,832)	655,451,422	(73,869,774)	(224,933,243)	1,226,389,561	477,700,271	1,187,409,405									

ТӨРИЙН БАНК ХХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 12 САРЫН 31

32. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

32.3 Эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Санхүүгийн өр төлбөрийг гэрээний үлдэж буй хугацаагаар шинжилсэн шинжилгээ (үргэлжлэл)

2019 оны 12 сарын 31

Хугацаагүй	3 сараас доош	3-6 сар	6 сараас 1 жил	1-5 жил	5-с дээш жил	Нийт
мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг
325,308,749	55,013,562	–	–	–	–	380,322,311
19,936,046	476,649	–	–	–	–	20,412,695
71,245,032	399,609,258	281,907,017	422,108,215	964,844,776	210,171,660	2,349,885,958
–	4,379,951	–	4,571,820	94,031,777	1,377,003	104,360,551
–	847,374	842,080	1,690,842	13,513,720	79,080,324	95,974,340
–	761,857,981	20,577,797	10,063,976	104,041,273	–	896,541,027
–	–	–	–	–	110,819	110,819
–	–	–	5,419	–	–	5,419
1,527,640	–	–	–	–	–	1,527,640
418,017,467	1,222,184,775	303,326,894	438,440,272	1,176,431,546	290,739,806	3,849,140,760

Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж

27,334,850	6,485,217	23,703,153	45,878,824	253,273	–	103,655,317
1,051,879,185	310,230,221	682,337,570	487,286,787	199,139,415	537,592,697	3,268,465,875
–	15,019,202	52,018,217	53,911,155	85,643,800	132,673,195	339,265,569
–	1,073,236	1,073,236	2,146,472	4,366,192	–	8,659,136
10,569,222	6,027,083	–	–	–	–	16,596,305
–	–	7,107,152	2,514,838	–	–	9,621,990
2,952,294	–	–	–	–	–	2,952,294
8,586,443	–	–	–	–	–	8,586,443
1,101,321,994	338,834,959	766,239,328	591,738,076	289,402,680	670,265,892	3,757,802,929
(683,304,527)	883,349,816	(462,912,434)	(153,297,804)	887,028,866	(379,526,086)	91,337,831

Цэвэр дүн

32. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**32.4 Зах зээлийн эрсдэл**

Зах зээлийн эрсдэл гэдэг нь хүүгийн түвшин, гадаад валютын ханш гэх мэт зах зээлийн хувьсагчуудын өөрчлөлтийн улмаас санхүүгийн хэрэгслүүдийн бодит үнэ цэнэ эсвэл ирээдүйн мөнгөн урсгал хэлбэлзэх эрсдэлийг хэлнэ. Банк нь эрсдэлийн энэ элементийг VaR болон мэдрэмжийн шинжилгээг ашиглан хянаж удирддаг. Гадаад валютын төвлөрлийг эс тооцвол Банкинд ноцтой, зах зээлийн эрсдэлийн төвлөрөл байхгүй байна. Арилжааны багцын зах зээлийн эрсдэлийг эрсдэлийн хувьсагчдын харилцан хамааралыг илэрхийлэх VaR аргачлалыг ашиглан хянаж удирддаг. Арилжааны бус нөхцөл байдлыг бусад мэдрэмжийн шинжилгээг ашиглан хянаж удирддаг.

Хүүгийн түвшний эрсдэл

Тодорхой хугацааны заагуудад хүүгийн түвшинг тохируулж өгч байх шаардлагатай позицууд хоорондоо таарамжгүй болох үед хүүгийн эрсдэл бий болдог. Банкны зээлийн болон санхүүжилтийн, хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагаанууд нь хүүгийн эрсдэлийг бий болгодог. Хүүгийн хувь хэмжээний өөрчлөлт нь Банкны хүүгийн цэвэр орлогод тэр даруй нөлөөлдөг бол урт хугацаанд Банкны өөрийн хөрөнгөд нөлөөлдөг (Банкны хөрөнгө, өр төлбөр, тэнцлийн гадуурх зүйлсийн эдийн засгийн үнэ цэнэд нөлөөлөх учраас). Тодорхой хугацаанд байж болох хүүгийн хувь хэмжээний өөрчлөлтийн хязгаарыг Банкны удирдлага тогтоож өгдөг. Позицуудыг өдөр бүр хянаж байдаг ба хеджинг стратеги хэрэгжүүлэх замаар позицийг хязгаарын хүрээнд удирдаж ажилладаг.

Дараах хүснэгтэд Банкны орлогын тайлангийн зүйлүүдийн, бусад бүх хувьсагчууд тогтмол байх үед хүүгийн хувь хэмжээний зохистой, боломжит өөрчлөлтүүдэд үзүүлэх мэдрэмжийг харуулав. Орлогын тайлангийн мэдрэмж гэж нэг жилийн хүүгийн цэвэр орлогод хүүгийн өөрчлөлт (2020 оны 12 дугаар сарын 31 ба 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн хөвөгч хүүгийн өөрчлөлт)-ийн үзүүлэх нөлөөллийг хэлнэ.

Валют	Өсөлт (Бууралт)	Цэвэр хүүгийн орлогын мэдрэмж	
		2020 мян.төг	2019 мян.төг
Евро	+/- 120	4,323	40,885
Америк доллар	+/- 120	1,029,064	1,130,472
Төгрөг	+/- 120	3,604,746	1,332,032
Бусад	+/- 120	55,453	47,160

Гадаад валютын эрсдэл

Гадаад валютын эрсдэл гэдэг нь санхүүгийн хэрэгслүүдийн үнэ цэнэ гадаад валютын ханшийн сөрөг өөрчлөлтийн улмаас хэлбэлзэх эрсдэл юм. Банкны удирдлага гадаад валютын позицууд дээр хязгаар тогтоож өгдөг ба тэдгээрийг тогтмол хянадаг. Үүнээс гадна Банк нь гадаад валютын эрсдэлийг удирдах, хэмжих үйл ажиллагаандаа VaR загварыг хэрэглэдэг. VaR нь тодорхой хугацаанд ба өгөгдсөн итгэлцлийн түвшинд багцын зах зээлийн үнэд гарч болох өөрчлөлтийг ойролцоолон тооцоолох замаар санхүүгийн эрсдэлийг хэмжихэд ашиглагддаг арга юм.

VaR аргачлалын зорилго, төсөөлөл, хязгаарлалтууд

VaR загвар нь зах зээлийн хэвийн орчинд зах зээлийн эрсдэлийг хэмжихэд ашигладаг. Эдгээр загварууд нь зах зээлийн хэвийн орчинд нөлөө үзүүлж буй эрсдэлийн хүчин зүйлүүд дээр гарч буй аливаа өөрчлөлтүүд нь хэвийн тархалттай байна гэж авч үздэг. Банк нь өнгөрсөн нэг өдрийн түүхэн өгөгдөлд суурилан валютын багцад гарч болох өөрчлөлтүүдийг тооцоолохдоо түүхэн болон Монте Карло гэх хоёр загварыг ашигладаг. Банкны хэрэглэж буй VaR аргачлал нь 99 хувийн итгэлцлийн түвшин ба хэрэв одоогийн зах зээлийн эрсдэлийн хэмжээ нэг өдөр өөрчлөгдөхгүй хэвээр байхад болзошгүй алдагдлын хэмжээ нь хэтэрч илүү гарахгүй байх 1 өдрийн хугацааг ашигладаг ба эдгээр хувьсагчуудыг зах зээлийн өгөгдлийн 250 өдрийн хөдөлгөөнийг ажигласны үндсэн дээр тодорхойлдог. 99%-ийн итгэлцлийн түвшинг ашиглана гэдэг нь VaR-ын дүнгээс илүү гарсан алдагдалтай өдөр 100 өдөр тутамд нэгээс илүү тохиолдохгүй гэсэн үг.

32. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

32.4 Зах зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)

VaR аргачлалын зорилго, төсөөлөлт, хязгаарлалтууд (үргэлжлэл)

VaR нь зах зээлийн үнэ ба үнийн ирээдүйн хөдөлгөөн нь статистик тархалттай байна гэж үздэг, мөн зах зээлийн үнийн түүхэн корреляц ба огцом өөрчлөлтүүд дээр суурилдаг учраас энэ аргыг хэрэглэхэд зарим нэг хязгаарлалтууд байдаг. VaR арга нь мэдээллийг гаргахдаа түүхэн өгөгдлүүд дээр их тулгуурладаг, эрсдэлийн хүчин зүйлүүдийн ирээдүйн өөрчлөлт ба хөдөлгөөнийг тодорхой харуулж чаддаггүй зэргийн улмаас хэрэв VaR нь зах зээлийн үнэ ба үнийн ирээдүйн хөдөлгөөн нь статистик тархалттай байна гэж үздэг, мөн зах зээлийн үнийн түүхэн корреляц ба огцом өөрчлөлтүүд дээр суурилдаг учраас энэ аргыг хэрэглэхэд зарим нэг хязгаарлалтууд байдаг. VaR арга нь мэдээллийг гаргахдаа түүхэн өгөгдлүүд дээр их тулгуурладаг, эрсдэлийн хүчин зүйлүүдийн ирээдүйн өөрчлөлт ба хөдөлгөөнийг тодорхой харуулж чаддаггүй зэргийн улмаас хэрэв эрсдэлийн хүчин зүйлүүдийн өөрчлөлт нь хэвийн тархалттай байна гэсэн төсөөллөөс зөрвөл, зах зээлийн том хөдөлгөөний магадлалыг дутуу үнэлж болно. Эрсдэлийн хүчин зүйлүүд ба тодорхой нэг хэрэгслүүдийн хувьд тэдгээр хүчин зүйлүүдийн хоорондын хамаарлын талаар хийсэн төсөөллүүдийн улмаас VaR нь дутуу эсвэл илүү тооцоолж болно. Позицууд нь өдрийн туршид өөрчлөгдөж байсан ч VaR нь зөвхөн тухайн ажлын өдөр дуусах үеийн байдлаарх багцын эрсдэлийг илэрхийлдэг ба 99 хувийн итгэлцлийн түвшнээс давсан аливаа нэг алдагдлыг тооцож үздэггүй.

VaR-ын хязгаар ба алдагдлын хэмжээ нь удирдлагаас тогтоож өгсөн хязгаарт байгаа эсэхийг тогтмол шалгаж үздэг. Гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн санхүүгийн хэрэгсэл дээр нэг өдрийн хугацаанд гарч болох алдагдлын хэмжээг VAR аргаар тооцоолж гаргасныг дор үзүүлэв. Үүнд:

	Түүхэн Симуляци мян.төг	Монте Карло Симуляци мян.төг
2020 – 12 сарын 31	(392,196)	(394,618)
2020 – Өдөр бүрийн дундаж	(339,558)	(337,066)
2020 – Хамгийн дээд	(753,317)	(737,881)
2020 – Хамгийн доод	(164,518)	(176,804)
2019 – 12 сарын 31	(157,847)	(154,082)
2019 – Өдөр бүрийн дундаж	(388,529)	(388,962)
2019 – Хамгийн дээд	(1,069,838)	(1,083,228)
2019 – Хамгийн доод	(83,631)	(108,691)

Дараах хүснэгтэд гадаад валютын эрсдэлд өртөж болох Банкны хөрөнгийн дүнг 2020 оны 12 дугаар сарын 31 ба 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар үзүүлэв. Хүснэгтэд санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн бүртгэлийн дүнг гадаад валют тус бүрээр бүлэглэн үзүүлэв.

ТӨРИЙН БАНК ХХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 12 САРЫН 31

32. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

32.4 Зах зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)

VaR аргачлалын зорилго, төсөөлөл, хязгаарлалтууд (үргэлжлэл)

Валютаарх санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөр	Төгрөг мян.төг	Америк доллар мян.төг	Евро мян.төг	Бусад мян.төг	Нийт мян.төг
2020 оны 12 сарын 31					
Хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах	130,130,038	86,445,122	5,728,369	16,470,547	238,774,076
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж	292	14,743,298	3,065,742	4,123,489	21,932,821
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	1,753,879,671	199,209	—	—	1,754,078,880
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – борлуулахад бэлэн	7,285,490	40,669,958	—	—	47,955,448
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	41,984,457	—	—	—	41,984,457
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл	1,068,354,622	148,132,426	—	—	1,216,487,048
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэгсэл	103,350	—	16,308	—	119,658
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	165,759	—	—	—	165,759
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	666,698	256,177	28,731	4,371	955,977
Нийт	3,002,570,377	290,446,190	8,839,150	20,598,407	3,322,454,124
Өр төлбөр					
Бусад банкны харилцах, хадгаламж	94,332,957	38,858,740	848,046	126,050	134,165,793
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	2,459,412,904	201,228,857	7,344,927	10,455,668	2,678,442,356
Бусад зээлээр авсан эх үүсвэр	226,269,397	751,877	—	—	227,021,274
Репо хэлцэл	502,788	662,145,76	—	—	71,242,456
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	596,957	—	—	—	596,957
Түрээсийн өглөг	4,011,845	—	—	—	4,011,845
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	12,512,788	377,549	98,599	342	12,989,278
Нийт	2,802,164,728	307,431,599	8,291,572	10,582,060	3,128,469,959
Цэвэр дүн	200,405,649	(16,985,409)	547,578	10,016,347	193,984,165

ТӨРИЙН БАНК ХХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 12 САРЫН 31

32. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

32.4 Зах зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)

Валютаарх санхүүгийн	Төгрөг	Америк доллар	Евро	Бусад	Нийт
хөрөнгө ба өр төлбөр	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг
2019 оны 12 сарын 31					
Хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах	301,113,182	58,378,974	7,792,858	12,974,466	380,259,480
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж	276	15,616,794	1,766,819	3,028,806	20,412,695
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	1,728,392,759	3,747,701	39,578	—	1,732,180,038
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – борлуулахад бэлэн	7,842,197	83,296,095	—	—	91,138,292
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	32,637,420	—	—	—	32,637,420
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл	777,019,900	103,794,551	—	—	880,814,451
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэгсэл	103,350	—	14,280	—	117,630
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	5,419	—	—	—	5,419
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	1,081,927	407,947	37,020	746	1,527,640
	2,848,196,430	265,242,062	9,650,555	16,004,018	3,139,093,065
Өр төлбөр					
Бусад банкны харилцах, хадгаламж	62,698,064	35,993,282	1,242,482	114,119	100,047,947
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	2,333,485,283	216,422,160	15,348,092	9,975,277	2,575,230,812
Бусад зээлээр авсан эх үүсвэр	288,081,780	1,028,936	—	—	289,110,716
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	93,106	—	—	—	93,106
Түрээсийн өглөг	7,358,784	—	—	—	7,358,784
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	11,105,660	502,047	90,868	33,379	11,731,954
Нийт	2,702,822,677	253,946,425	16,681,442	10,122,775	2,983,573,319
Цэвэр дүн	145,373,753	11,295,637	(7,030,887)	5,881,243	155,519,746

Үйл ажиллагааны эрсдэл

Үйл ажиллагааны эрсдэл гэдэг нь системийн доголдол, хувь хүний санамсаргүй болон санаатай үйлдэл болон бусад гадаад хүчин зүйлүүдийн улмаас Банк алдагдалд орж болох эрсдэл юм. Хяналт алдагдах үед үйл ажиллагааны эрсдэл нь нэр хүнд унах, хуулийн болон зохицуулалтын асуудалд орох, улмаар санхүүгийн алдагдалд ороход ч хүргэж болно. Банк хэдийгээр үйл ажиллагааны эрсдэлийг бүрэн арилгах бололцоогүй ч хяналт, мониторинг сайжруулах замаар энэ төрлийн эрсдэлийг удирдаж болно. Хяналтад ажил үүргийн хуваарь, хяналттай системд нэвтрэх, тулган баталгаажуулах журмууд, боловсон хүчний боловсрол, үнэлгээний үйл явцууд багтана. Мөн дотоод аудиторын ажлыг ашиглах явдал орно.

33. САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГСЛИЙН БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭ

Бодит үнэ цэнэ болон бодит үнэ цэнийн түвшинг тодорхойлох

Бодит үнэ цэнэ гэдэг нь дампуурсан болон албадан борлуулахад хүрсэн этгээдээс бусад аливаа сонирхож буй талуудын хооронд, санхүүгийн хэрэгслийг зах зээл дээр арилжаалах дүн юм. Зах зээл дээр бүртгэлгүй санхүүгийн хэрэгслийн хувьд бодит үнэ цэнийг нь тохиромжтой үнэлгээний аргуудыг ашиглан тодорхойлно.

Дараах хүснэгтэд бодит үнэ цэнээрээ бүртгэгдсэн санхүүгийн хэрэгслүүдийг бодит үнэ цэнийн түвшнээр нь ангилан үзүүлэв.

2020 оны 12 сарын 31	Түвшин 1 мян.төг	Түвшин 2 мян.төг	Түвшин 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Санхүүгийн хөрөнгө				
<i>Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл:</i>				
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй Төв банкны үнэт цаас	–	921,893,131	–	921,893,131
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй үнэт цаас	–	–	147,515,183	147,515,183
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн Засгийн газрын бонд	148,132,425	–	–	148,132,425
<i>Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэгсэл:</i>				
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй хөрөнгө оруулалт, өртгөөр	–	–	119,658	119,658
<i>Арилжаалахаар эзэмшиж буй санхүүгийн хөрөнгө:</i>				
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй хөрөнгө оруулалт, бодит үнэ цэнээрээ	40,669,958	–	–	40,669,958
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй үнэт цаас, бодит үнэ цэнээрээ	7,285,490	–	–	7,285,490
<i>Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө:</i>				
Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Энгийн Бонд	–	–	37,231,214	37,231,214
Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Давуу эрхтэй Бонд	–	–	4,753,243	4,753,243
<i>Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа</i>				
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	–	75,088,515	–	75,088,515
Санхүүгийн бус хөрөнгө	–	165,759	–	165,759
Дахин үнэлсэн хөрөнгө	–	–	77,737,072	77,737,072
Дахин үнэлсэн газар эзэмших зөвшөөрөл	–	–	1,071,939	1,071,939
Нийт	196,087,873	997,147,405	268,428,309	1,461,663,587
Санхүүгийн өр төлбөр				
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	–	596,957	–	596,957
Нийт	–	596,957	–	596,957

ТӨРИЙН БАНК ХХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 12 САРЫН 31

33. САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГСЛИЙН БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Бодит үнэ цэнэ болон бодит үнэ цэнийн түвшинг тодорхойлох (үргэлжлэл)

2019 оны 12 сарын 31-ээр	Түвшин 1 мян.төг	Түвшин 2 мян.төг	Түвшин 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Санхүүгийн хөрөнгүүд				
<i>Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл:</i>				
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй				
Төв банкны үнэт цаас	–	774,499,278	–	774,499,278
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй				
засгын газрын үнэт цаас	–	2,844,150	–	2,844,150
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй				
засгийн газрын бонд, бодит үнэ				
цэнээрээ	104,390,986	–	–	104,390,986
<i>Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэгсэл:</i>				
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй				
хөрөнгө оруулалт, өртгөөр	–	–	117,630	117,630
<i>Арилжааалахаар эзэмшиж буй санхүүгийн хөрөнгө:</i>				
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй				
хөрөнгө оруулалт, бодит үнэ				
цэнээрээ	83,296,095	–	–	83,296,095
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй				
үнэт цаас, бодит үнэ цэнээрээ	7,310,759	–	–	7,310,759
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй				
байгууллагын үнэт цаас	–	531,438	–	531,438
<i>Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө:</i>				
Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан				
Энгийн Бонд	–	–	32,637,420	32,637,420
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь				
ашиг, алдагдлын тайланд				
бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон				
зээл ба урьдчилгаа	–	78,630,033	–	78,630,033
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	–	5,419	–	5,419
Санхүүгийн бус хөрөнгө				
Дахин үнэлсэн хөрөнгө	–	–	76,894,423	76,894,423
Дахин үнэлсэн газар эзэмших				
зөвшөөрөл	–	–	1,072,299	1,072,299
Нийт	194,997,840	856,510,318	110,721,772	1,162,229,930
Санхүүгийн өр төлбөр				
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	–	93,106	–	93,106
Нийт	–	93,106	–	93,106

1, 2 болон 3 дугаар түвшний хоорондох хөдөлгөөн

Бодит үнэ цэнээрээ бүртгэгдсэн, санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийн 1, 2 болон 3 дугаар түвшний хооронд хөдөлгөөн гараагүй болно.

ТӨРИЙН БАНК ХХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2020 ОНЫ 12 САРЫН 31

33. САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГСЛИЙН БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Бодит үнэ цэнэ болон бодит үнэ цэнийн түвшинг тодорхойлох (үргэлжлэл)

Бодит үнэ цэнийн түвшин

Бодит үнэ цэнийн хэмжилтэнд нөлөөлөхүйц хамгийн бага түвшний өгөгдөлд үндэслэн санхүүгийн хэрэгслүүдийн бодит үнэ цэнийг дараах түвшингүүдээр ангилан толилуулдаг. Үүнд:

Түвшин 1 - Ижил төрлийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн идэвхтэй зах зээл дэх зарласан (тохируулаагүй) үнэ

Түвшин 2 - Хөрөнгө болон өр төлбөрийн хувьд боломжит өгөгдлийг ашиглан шууд (үнэ) болон шууд бусаар (үнээс гаралтай) бодит үнэ цэнийг тодорхойлох аргачлал

Түвшин 3 - Зах зээлийн ашиглаж болох өгөгдөлд тулгуурлахгүйгээр (ашиглагдахгүй өгөгдөл) бодит үнэ цэнийг тодорхойлох аргачлал

2020 болон 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх 2-дугаар түвшний санхүүгийн хэрэгслүүдийн бодит үнэ цэнийг тооцсон аргачлал болон түүнд ашигласан мэдээлэл:

мян.төг	Бодит үнэ		Үнэлгээний	Ашигласан суурь
	2020	2019	аргачлал	
Санхүүгийн хөрөнгө				
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй Төв банкны үнэт цаас	921,893,131	774,499,278	Зах зээлийн	Зах зээлийн үнэ
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй засгын газрын үнэт цаас	—	2,844,150	Зах зээлийн	Зах зээлийн үнэ
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй ААН-н бонд	—	531,438	Зах зээлийн	Зах зээлийн үнэ
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	165,759	5,419	Хүүгийн паритетийн шинжилгээ	Бодлогын хүү, ЛИБОР хүү, валютын ханш
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	75,088,515	78,630,033	Зах зээлийн	Зах зээлийн үнэ
Санхүүгийн өр төлбөр				
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	596,957	93,106	Хүүгийн паритетийн шинжилгээ	Бодлогын хүү, ЛИБОР хүү, валютын ханш

2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 2-дугаар түвшний санхүүгийн хэрэгслүүдийн бодит үнэ цэнийг тооцох аргачлалд өөрчлөлт ороогүй.

33. САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГСЛИЙН БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Бодит үнэ цэнэ болон бодит үнэ цэнийн түвшинг тодорхойлох (үргэлжлэл)

3-дугаар түвшний санхүүгийн хэрэгслүүдийн бодит үнэ цэнийг тооцоход ашигласан мэдээлэлийн боломжит өөрчлөлтийн бодит үнэ цэнэд үзүүлэх нөлөөлөл:

2020 оны 12 сарын 31	Бодит үнэ мян.төг	Боломжит өөрчлөл- тийн хувь	Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт мян.төг	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан суурь
Санхүүгийн хөрөнгө					
Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Энгийн Бонд	37,231,214	10%	+/- 3,723,121	Зах зээлийн үнийн арга	Зах зээлийн үнэ
Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Давуу эрхтэй Бонд	4,753,243	10%	+/- 475,324		
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй үнэт цаас	147,515,183	10%	+/- 14,751,518	Зах зээлийн үнийн арга	Зах зээлийн үнэ
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй хөрөнгө оруулалт, өртгөөр	119,658	10%	+/- 11,966	Зах зээлийн үнийн арга	Зах зээлийн үнэ
Санхүүгийн бус хөрөнгө					
Дахин үнэлсэн хөрөнгө	77,737,072	10%	+/- 7,773,707	Зах зээлийн үнийн ба өртгийн арга	Элэгдүүлсэн орлуулах өртгийн арга болон зах зээлийн үнийн арга
Дахин үнэлсэн газар эзэмших зөвшөөрөл	1,071,939	10%	+/- 107,194	Өртгийн арга	Элэгдүүлсэн орлуулах өртгийн арга
2019 оны 12 сарын 31	Бодит үнэ мян.төг	Боломжит өөрчлөл- тийн хувь	Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт мян.төг	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан суурь
Санхүүгийн хөрөнгө					
Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Энгийн Бонд	32,637,420	10%	+/- 3,263,742	Зах зээлийн үнийн арга	Зах зээлийн үнэ
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй хөрөнгө оруулалт, өртгөөр	117,630	10%	+/- 11,763	Зах зээлийн үнийн арга	Зах зээлийн үнэ
Санхүүгийн бус хөрөнгө					
Дахин үнэлсэн хөрөнгө	76,894,423	10%	+/- 7,689,442	Зах зээлийн үнийн ба өртгийн арга	Элэгдүүлсэн орлуулах өртгийн арга болон зах зээлийн үнийн арга
Дахин үнэлсэн газар эзэмших зөвшөөрөл	1,072,299	10%	+/- 107,230	Өртгийн арга	Элэгдүүлсэн орлуулах өртгийн арга

33. САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГСЛИЙН БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Бодит үнэ цэнэ болон бодит үнэ цэнийн түвшинг тодорхойлох (үргэлжлэл)

2019 болон 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар бодит үнэ цэнийг тооцох аргачлалд өөрчлөлт ороогүй. Удирдлага нь 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх санхүүгийн хөрөнгүүдийн бодит үнэ цэнэ нь дансны үнээс материаллаг зөрүү байхгүй гэж үзсэн.

3-дугаар түвшингийн санхүүгийн хэрэгслүүдэд орсон хөдөлгөөнийг доорх хүснэгтүүдэд харуулав:

Ипотекийн Баталгаажсан Энгийн Бонд	Зээлээр	2020	2019
		мян.төг	мян.төг
1-р сарын 1-нээр		32,637,420	29,724,855
Худалдан авалт		4,536,500	2,855,100
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага, цэвэр		57,294	57,465
12-р сарын 31-нээр		37,231,214	32,637,420
Ипотекийн Баталгаажсан Давуу эрхтэй Бонд	Зээлээр	2020	2019
		мян.төг	мян.төг
1-р сарын 1-нээр		—	5,154,375
Худалдан авалт		51,093,500	25,694,400
Борлуулсан		(46,671,800)	(30,848,775)
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага, цэвэр		331,543	—
12-р сарын 31-нээр		4,753,243	—
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй хөрөнгө оруулалт, өртгөөр		2020	2019
		мян.төг	мян.төг
1-р сарын 1-нээр		117,630	117,479
Валютын зөрүү		2,028	151
12-р сарын 31-нээр		119,658	117,630
Дахин үнэлсэн хөрөнгө		2020	2019
		мян.төг	мян.төг
1-р сарын 1-нээр		76,894,423	77,194,913
Худалдан авалт		2,561,711	1,183,234
Тайлант жилийн элэгдэл-Ашиг алдагдын тайланд		(1,566,073)	(1,483,724)
Данснаас хассан		(152,989)	—
12-р сарын 31-нээр		77,737,072	76,894,423
Дахин үнэлсэн газар ашиглах эрх		2020	2019
		мян.төг	мян.төг
1-р сарын 1-нээр		1,072,299	1,072,299
Данснаас хассан		(360)	—
12-р сарын 31-нээр		1,071,939	1,072,299

33. САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГСЛИЙН БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)*Хөрөнгө болон газар ашиглах эрхийн дахин үнэлгээ*

Хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг итгэмжлэгдсэн, хараат бус үнэлгээний байгууллагаар үнэлүүлсэн. Газар ба барилга байгууламжийн бодит үнэ цэнийг тогтоохын тулд зах зээлийн үнийн аргачлал, орлого ба зардалд суурилах аргыг ашигласан. Үнэлгээнд харьцуулсан үнэ болон орлогын аргыг зах зээлд суурилсан нотолгоо болох байршил, барилгын чанар, нөхцөл зэрэг тодорхой зах зээлийн хүчин зүйлүүдээр тохируулан ашигласан. Орлогын арга нь зах зээл дээр буй ижил төстэй барилгын түрээсийн төлбөрийг эсвэл Банкны өөрийн түрээслэдэг ойролцоох салбарын түрээсийн төлбөрийг дискаунтлах замаар тооцоолсон. Зайдуу байрлалтай зэрэг зах зээлийн мэдээлэл байхгүй үед өртгийн аргыг ашигласан бөгөөд энэ нь ижил төстэй барилгыг дахин босгох зардал, инфляц, барилгын насжилт ба элэгдэлийг харгалзан үздэг.

Бодит үнэ цэнээрээ тусгагдаагүй санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн бодит үнэ цэнэ

Санхүүгийн тайланд бодит үнэ цэнээрээ хараахан бүртгэгдээгүй байгаа санхүүгийн хэрэгслүүдийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход ашиглах аргачлал, таамаглалыг доор харуулав:

Бодит үнэ цэнэ нь дансны үнэтэйгээ ойролцоо хөрөнгө

Хөрвөх чадвар сайтай эсвэл эргэн төлөгдөх хугацаа богинотой (нэг жилээс богино хугацаатай) аливаа санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн хувьд дансны үнийг бодит үнэ цэнэтэйгээ ойролцоо байна гэж үздэг. Удирдлагын гүйцэтгэсэн бодит үнэ цэнийн үнэлгээг харахад, нэг жилээс дээш хугацаатай банк, санхүүгийн байгууллагаас татсан бодит үнэ цэнийг санхүүгийн тайланд түүний дансны үнэ цэнээр ойролцоолон тавьсан байна. Энэ нь адил төстэй хадгаламжийн бүтээгдэхүүнд ногдож байгаа өнөөгийн зах зээлийн хүү нь зах зээлд анх гаргасан хүүнээс огцом өөрчлөгдөхгүй гэсэн зарчим, баримтаас үүдэлтэй.

Тогтмол хүүтэй санхүүгийн хэрэгсэл

Хорогдуулсан өртгөөр илэрхийлэгдсэн тогтмол хүүтэй санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийг Монгол улс дахь ижил төстэй санхүүгийн хэрэгслүүдийн одоогийн зах зээлийн хүү болон тэдгээр санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрсөн үеийн зах зээлийн хүүтэй харьцуулан тооцно.

Бодит үнэ цэнэ болон дансны үнийн хооронд ихээхэн зөрүүтэй үед Банкны санхүүгийн хэрэгслийг дансны болон бодит үнэ цэнээр нь харьцуулан дараах хүснэгтээр харууллаа

	Дансны үнэ мян.төг	Бодит үнэ мян.төг
2020 оны 12 сарын 31		
Санхүүгийн хөрөнгө		
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	1,678,990,365	1,664,692,536
Нийт	1,678,990,365	1,664,692,536
Санхүүгийн өр төлбөр		
Зээлээр авсан эх үүсвэр	227,021,274	227,021,274
Нийт	227,021,274	227,021,274
2019 оны 12 сарын 31		
Санхүүгийн хөрөнгө		
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	1,653,550,005	1,643,673,882
Нийт	1,653,550,005	1,643,673,882
Санхүүгийн өр төлбөр		
Зээлээр авсан эх үүсвэр	289,110,716	289,110,716
Нийт	289,110,716	289,110,716

34. ХОЛБООТОЙ ТАЛУУДЫН ТОДРУУЛГА

Банкны гол удирдах албан тушаалтнуудтай хийсэн ажил гүйлгээ

Тайлант жилийн турш Банкны захирлууд болон Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн гишүүдэд олгосон нийт олговрын дүнг дараах хүснэгтээс харна уу. Үүнд:

	2020 мян.төг	2019 мян.төг
<i>Богино хугацааны тэтгэмж:</i>		
Цалин ба бусад тэтгэмж	2,011,983	1,794,864
Нийгмийн даатгалын шимтгэл	378,513	252,553
Бонус болон бусад тэтгэмжүүд	1,030,042	225,563
	<u>3,420,538</u>	<u>2,272,980</u>

Банкны захиралууд болон гол удирдах албан тушаалтнуудтай хийсэн ажил гүйлгээ

	2020 мян.төг	2019 мян.төг
Гол удирдах албан тушаалтнуудад олгосон зээл	159,337	800,363
Гол удирдах албан тушаалтнуудын байршуулсан харилцах, хадгаламж	5,660,588	5,320,311

Гол удирдах албан тушаалтнууд Банкны бизнесийн ердийн үйл ажиллагааны хүрээнд энгийн нөхцөлтэйгөөр (бусад харилцагчид болон ажилтнууд ижил үйлчилгээ авахад санал болгодогтой ижил хүү болон барьцааны нөхцөл) Банкнаас үйлчилгээгээ авдаг. Эдгээр ажил гүйлгээнүүдэд энгийн ажил гүйлгээнийхээс ялгарах онцлог эрсдэл байхгүй байна. Гол удирдах албан тушаалтнуудад олгосон зээл болон урьдчилгаа нь барьцаатай бөгөөд жилийн 6.0%-иас 19.7% (2019: 4.2%-иас 35.77%) хувийн хүүтэй ба 7-ээс 16 хүртэл жилийн эргэн төлөгдөх хугацаатай байна. Уг санхүүгийн жилд эдгээр зээлээс олсон хүүгийн орлого нь 139.9 сая төгрөг болно (2019 онд 47.41 сая төгрөг).

Гол удирдах албан тушаалтнуудын харилцах, хадгаламж нь жилийн 0.0%-иас 15.2%-ийн хүүтэй байсан (2019 онд 0.0%-иас 15.6% байсан). Тухайн санхүүгийн жилд эдгээр харилцах, хадгаламжид 17.1 сая төгрөгийн Хүүгийн зардал төлсөн (2019 онд 56.93 сая төгрөг).

Банкны хувьцаа эзэмшигчидтэй хийсэн ажил гүйлгээ

Тайлант жилийн эцсийн байдлаар Банк нь бизнесийн ердийн үйл ажиллагааныхаа хүрээнд дараах голлох ажил гүйлгээнүүдийг Банкны хувьцаа эзэмшигчидтэй хийсэн байна. 12 сарын 31-ээрх балансын үлдэгдэлийг доор харуулав.

	2020 мян.төг	2019 мян.төг
Харилцах, хадгаламж	(50,061,304)	(104,804,184)
Зээлээр авсан эх үүсвэр	(80,797,660)	(112,726,306)
Хоёрдогч өр төлбөр	(44,100,000)	(44,100,000)
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй засгын газрын бонд	–	2,844,150
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй засгын газрын үнэт цаас	148,132,425	104,390,986

Тайлант жилийн туршид хийгдсэн гүйлгээг доор харуулав.

<i>Зээлээр авсан эх үүсвэр</i>		
Татсан	27,148,201	361,110,567
Эргэн төлөлт	59,076,847	364,061,402
<i>Харилцах, хадгаламж</i>		
Хадгалуулсан	794,847,198	1,273,339,905
Татан авсан	849,590,078	1,234,455,587

34. ХОЛБООТОЙ ТАЛУУДЫН ТОДРУУЛГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**Банкны хувьцаа эзэмшигчидтэй хийсэн ажил гүйлгээ (үргэлжлэл)**

Хувьцаа эзэмшигчдийн харилцах, хадгаламж нь жилийн 0.0%-иас 3%-ийн (2019: 0.0%-иас 7.25%) хүүтэй байсан. Тухайн санхүүгийн жилд эдгээр харилцах, хадгаламжид 878 сая төгрөгийн хүүгийн зардал төлсөн (2019 онд 2,744 сая төгрөг).

Хувьцаа эзэмшигчдээс авсан зээл нь жилийн 1.0%-иас 7.3%-ийн (2019: 1.0% -иас 11%) хүүтэй байсан. Тухайн санхүүгийн жилд эдгээр зээлд 4,026 сая төгрөгийн хүүгийн зардал төлсөн (2019 онд 3,254 сая төгрөг).

Хоёрдогч өглөг нь хүүгүй, хугацааны эцэст нэгж үнэ нь нэг сая төгрөг бүхий Төрийн банкны 44,100 ширхэг хувьцаанд хөрвөх нөхцөлтэй байна. Тайлант жилийн хугацаанд уг хувьцаанаас 20,900 ширхэгийг энгийн хувьцаанд хөрвүүлэгдсэн болно. Тодруулга 29-г харна уу.

Монголбанктай хийсэн ажил гүйлгээ

12 сарын 31-ээрх балансын үлдэгдэлийг доор харуулав.

	2020 мян.төг	2019 мян.төг
Монголбанк дахь харилцах (Тодруулга 12)	185,109,624	322,921,781
Төв банкны үнэт цаас (Тодруулга 17)	921,893,131	774,499,278
Зээлээр авсан эх үүсвэр (Тодруулга 26)	(37,825,007)	(51,732,664)

Тайлант жилийн туршид хийгдсэн гүйлгээг доор харуулав.

Зээлээр авсан эх үүсвэр

Татсан	39,263,861	26,333,463
Эргэн төлөлт	52,838,846	33,951,914

Монголбанк дахь харилцах

Хадгалуулсан	15,471,307,798	13,377,738,728
Татан авсан	15,609,119,955	13,289,097,429

Уг санхүүгийн жилд Монголбанкнаас авсан хүүгийн орлого болон төлсөн хүүгийн зардал нь тус тус 8,245 сая төгрөг ба 934.84 сая төгрөг байсан (2019 онд 11,054 сая төгрөг ба 1,783 сая төгрөг байсан).

34. ХОЛБООТОЙ ТАЛУУДЫН ТОДРУУЛГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Бусад Төрийн оролцоот байгууллагуудтай хийсэн ажил гүйлгээ

12 сарын 31-ээрх балансын үлдэгдэлийг доор харуулав.

	2020 мян.төг	2019 мян.төг
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	(412,836,285)	(686,384,423)
Зээлээр авсан эх үүсвэр	(39,719,461)	(33,915,628)
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	(12,137,215)	(4,637,602)
Бусад хөрөнгө: Авлага	7,436,601	7,436,601

Тайлант жилийн хугацаанд хийгдсэн гүйлгээг доор харуулав.

Татан төвлөрүүлсэн: Харилцах, хадгаламж

Хадгалуулсан	6,627,866,701	5,535,101,717
Татан авсан	6,901,414,838	5,090,946,848

Байршуулсан: Харилцах, хадгаламж

Хадгалуулсан	34,697,887	57,000,613
Татан авсан	27,198,274	59,834,564

Зээлээр авсан эх үүсвэр

Татсан	100,938,053	—
Эргэн төлсөн	95,134,220	26,379,194

Уг санхүүгийн жилд Төрийн оролцоот байгууллагуудаас авсан хүүгийн орлого ба төлсөн хүүгийн зардал нь тус тус тэг ба 30,186 сая төгрөг байсан (2019 онд тэг ба 41,306 сая төгрөг байсан).

Холбоотой талуудтай хийсэн гүйлгээний нөхцөлүүд

Бизнесийн ердийн үйл ажиллагааны үр дүнд дээр дурьдсан үлдэгдэл дүнгүүд үүссэн болно. Холбоотой талуудын төлсөн болон хүлээн авсан хүү нь ердийн арилжааны хүүгээр тооцогдсон. Тайлант жилийн эцсээр зээл болон урьдчилгаанаас бусад үлдэгдэл дүн барьцаа хөрөнгөгүй болно. 2019 болон 2020 оны 12 сарын 31-ээр бусад холбоотой талуудын өглөг эсвэл авлагын дүнд ямар нэгэн хүлээн авсан эсвэл гаргасан баталгаа байхгүй.

Банк нь НББОУС 24-ийн өөрчлөлт болох “Төрийн оролцоот байгууллагуудын хувьд шаардлагатай тодруулгын хэсэгчилсэн хөнгөлөлт” хэсгийг хэрэгжүүлсэн. Иймд төрийн оролцоот байгууллагуудтай хийсэн дангаар материаллаг бус ажил гүйлгээнүүд нь санхүүгийн тайлангийн тодруулгад тусгагдаагүй болно.

35. ХӨРӨНГӨ БОЛОН ӨР ТӨЛБӨРИЙН ХУГАЦААНЫ ШИНЖИЛГЭЭ

Дараах хүснэгтэнд Банкны хөрөнгө, өр төлбөрийг эргэн төлөгдөх, барагдах хугацаагаарх шинжилгээг харуулсан байна. Тодруулга 32 “Төлбөрийн чадварын эрсдэл ба эх үүсвэрийн удирдлага”-аас Банкны зүгээс барагдуулах хорогдуулж тооцоогүй гэрээт үүргүүдийг харна уу.

2020 оны 12 сарын 31	12 сараас доош мян.төг	12 сараас дээш мян.төг	Нийт мян.төг
Хөрөнгө			
Бэлэн мөнгө ба Монгол банк дахь харилцах	238,774,076	–	238,774,076
Банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	21,932,821	–	21,932,821
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	165,759	–	165,759
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	313,761,419	1,440,317,461	1,754,078,880
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – борлуулахад бэлэн	–	47,955,448	47,955,448
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	–	41,984,457	41,984,457
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл	935,508,343	282,032,396	1,217,540,739
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэгсэл	–	119,658	119,658
Бусад хөрөнгө	12,736,085	14,100,481	26,836,566
Борлуулах зорилготой хөрөнгө	4,593,611	–	4,593,611
Үндсэн хөрөнгө	–	119,645,215	119,645,215
Биет бус хөрөнгө	–	5,445,776	5,445,776
Ашиглах эрхтэй хөрөнгө	3,142,157	53,239	3,195,396
Нийт хөрөнгө	1,530,614,271	1,951,654,131	3,482,268,402
Санхүүгийн өр төлбөр			
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	134,125,267	40,526	134,165,793
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	2,385,332,926	293,109,430	2,678,442,356
Репо хэлцэл	66,214,576	5,027,880	71,242,456
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	596,957	–	596,957
Зээлээр авсан эх үүсвэр	103,595,763	123,425,511	227,021,274
Бусад өр төлбөр	8,846,205	4,143,073	12,989,278
Түрээсийн өглөг	3,947,982	63,863	4,011,845
Орлогын татварын өр төлбөр	2,126,460	–	2,126,460
Хойшлогдсон татварын өр төлбөр	–	3,910,382	3,910,382
Нийт	2,704,786,136	429,720,665	3,134,506,801
Цэвэр дүн	(1,174,171,865)	1,521,933,466	347,761,601

35. ХӨРӨНГӨ БА ӨР ТӨЛБӨРИЙН ХУГАЦААНЫ ШИНЖИЛГЭЭ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2019 оны 12 сарын 31-ээр	12 сараас доош мян.төг	12 сараас дээш мян.төг	Нийт мян.төг
Хөрөнгө			
Бэлэн мөнгө ба Монгол банк дахь харилцах	380,259,480	–	380,259,480
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж	20,412,695	–	20,412,695
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	5,419	–	5,419
Зээл ба урьдчилгаа	389,067,284	1,343,112,754	1,732,180,038
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – борлуулахад бэлэн	3,907,336	87,230,956	91,138,292
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	483,920	32,153,500	32,637,420
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл	779,661,909	102,072,505	881,734,414
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэгсэл	–	117,630	117,630
Бусад хөрөнгө	6,188,316	25,727,740	31,916,056
Борлуулах зорилготой хөрөнгө	5,416,432	–	5,416,432
Үндсэн хөрөнгө	–	112,512,697	112,512,697
Биет бус хөрөнгө	–	2,801,904	2,801,904
Ашиглах эрхтэй хөрөнгө	3,142,157	3,195,396	6,337,553
Нийт хөрөнгө	1,588,544,948	1,708,925,082	3,297,470,030
Санхүүгийн өр төлбөр			
Бусад банкны харилцах, хадгаламж	99,834,319	213,628	100,047,947
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	2,395,631,107	179,599,705	2,575,230,812
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	93,106	–	93,106
Зээлээр авсан эх үүсвэр	117,018,639	172,092,077	289,110,716
Бусад өр төлбөр	11,731,954	–	11,731,954
Түрээсийн өглөг	3,346,939	4,011,845	7,358,784
Income tax liabilities	2,368,913	–	2,368,913
Хойшлогдсон татварын өр төлбөр	–	596,258	596,258
Нийт өр төлбөр	2,630,024,977	356,513,513	2,986,538,490
Цэвэр дүн	(1,041,480,029)	1,352,411,569	310,931,540

*Санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн тодорхой ангиллыг гэрээний үүрэг дээр үндэслэсэн байна. Гэсэн хэдий ч, Банк харилцагчдын дийлэнх нь гэрээт хугацаанаасаа өмнө зарлагын гүйлгээ хийхгүй гэсэн хүлээлттэй байгаа ба хадгаламжийн татан авалтын түүхэн өгөгдлүүд дээр үндэслэн Банкны хүлээж буй мөнгөн урсгалыг хүснэгтэд тусгаагүй болно.

36. ХӨРӨНГИЙН ЗОХИСТОЙ ХАРЬЦАА

Монголбанкнаас тогтоосон дүрэм, харьцаануудыг ашиглах замаар Банкны өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцааг хянадаг. 2019 болон 2020 оны турш Банк нь өөрийн хөрөнгөд хөндлөнгөөс тавьдаг бүх шалгууруудыг бүрэн хангаж ажилласан.

Капиталын удирдлага

Банкны капиталын удирдлагын үндсэн зорилго нь хөндлөнгөөс тавигдсан зохистой харьцааны шалгууруудыг биелүүлэх ба сөрөг цочролыг дааж чадах өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцааг хадгалахад оршдог.

Банк өөрийн хөрөнгийн бүтцийг удирдаж, эдийн засгийн нөхцөл байдал болон үйл ажиллагааных нь эрсдэлийн шинж чанарт орсон өөрчлөлтүүдийг харгалзан капиталын бүтэцдээ зохих тохируулгуудыг хийдэг.

36. ХӨРӨНГИЙН ЗОХИСТОЙ ХАРЬЦАА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Капиталын зохицуулалт (үргэлжлэл)

Монголбанкнаас арилжааны Банкуудын нэгдүгээр зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгийн эрсдэлээр жигнэсэн активын зохистой харьцааг хамгийн багадаа 9% (2019 онд 9%), өөрийн хөрөнгийн эрсдэлээр жигнэсэн активын харьцааг 12% (2019 онд 12%)-иас доошгүй байхаар тогтоосон байдаг бөгөөд эдгээр харьцаа нь эрсдэлийн уг шинж чанараар нь тохируулсан хөрөнгө болон нийт капиталыг авч тооцоологдсон байдаг. Банкны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцааг доор үзүүлэв:

	2020	2019
Өөрийн хөрөнгийн эрсдэлээр жигнэсэн харьцаа	12.8%	11.8%
Эрсдэлээр жигнэсэн хөрөнгийн харьцаа	15.6%	14.9%

	2020 мян.төг	2019 мян.төг
I-р зэрэглэлийн хөрөнгө		
Энгийн хувьцаа	133,900,000	133,900,000
Бусад нөөц	693,669	693,669
Хуримтлагсан ашиг	135,368,138	104,674,684
СТОУС болон МБ журмын зөрүү*	(18,571,225)	(27,997,944)
Нийт I-р зэрэглэлийн хөрөнгө	251,390,582	211,270,409
II-р зэрэглэлийн хөрөнгө		
Дахин үнэлгээний нэмэгдэл	11,333,013	11,373,797
Хоёрдогч өглөг	44,100,000	44,100,000
	55,433,013	55,473,797
Нийт II-р зэрэглэлийн хөрөнгө		
Нийт капитал/капиталын суурь	306,823,595	266,744,206

* Тохируулга нь голчлон МБ-ны журмын дагуу байгуулсан эрсдэлийн сан болон СТОУС-ын дагуу байгуулсан хүлээгдэж буй эрсдэлийн сан хоорондын зөрүү болно. МБ-ны шаардлагын дагуу зөрүүг зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтийн тооцоололд тохируулж өгсөн болно.

12 дугаар сарын 31-ний байдлаар эрсдэлээр нь жигнэсэн хөрөнгийг эрсдэлийн ангилал тус бүрээр үзүүлбэл:

%	2020 Хөрөнгө мян.төг	2020 жигнэсэн мян.төг	2019 Хөрөнгө мян.төг	2019 жигнэсэн мян.төг
0	1,306,941,300	—	1,251,601,315	—
20	16,380,177	3,276,035	19,088,299	3,817,660
50	328,806,015	164,403,007	293,674,256	146,837,128
70	—	—	—	—
80	—	—	70,456,547	56,365,238
90	105,156,772	94,641,095	—	—
100	1,598,798,437	1,598,798,437	1,534,565,680	1,534,565,680
125	—	—	—	—
150	20,038,202	30,057,303	14,914,670	22,372,004
Тохируулгууд:				
Бүлгийн, тархалтын эрсдэлийн сан		(2,200,000)		(2,200,000)
Үйл ажиллагааны эрсдэлийн харьцаа		47,577,098		25,941,109
Гадаад валютын эрсдэлийн харьцаа		30,886,053		7,973,692
Нийт	3,376,120,903	1,967,439,028	3,184,300,767	1,795,672,511

37. ТАЙЛАНГИЙН ДАРААХ ҮЙЛ ЯВДАЛ

Банкны шинэчилсэн хууль

2021 оны 1 сарын 28-ны өдөр Монгол улсын их хурал Банкны тухай хуулийн шинэчлэлийг батласан. Хууль нь дараах 4 үндсэн хэсгээс бүрдэж байна:

1. Банк нь олон нийтэд арилжаалагддаг болно. Монгол улсад 12 банк үйл ажиллагаа явуулж байгааг 5-н банк нь системийн нөлөө бүхий банк (Төрийн банк ХХК орсон). Өөрчлөлттэй нийцэхийн тулд, таван системийн нөлөө бүхий банк 2022 оны 6 сарын 30-ны өдрөөс өмнө анхдагч зах зээлд хувьцаагаа гаргаж нээлттэй хувьцаат компани болох шаардлагатай. Бусад банкууд өөрсдийн сонголтоор анхдагч зах зээлд хувьцаа гаргах эсвэл хувийн банк байх эрхтэй.
2. Банкны эзэмшигчийн төвлөрөл буурна. шинэ хууль нь хувьцаа эзэмшигч болон түүний хамаарал бүхий этгээдийг арилжааны банкны эзэмшлийн 20%-иас хэтрэхгүйгээр эзэмшинэ. Монгол улсад үйл ажиллагаа явуулж байгаа бүх банкууд энэхүү шаардлагыг 2023 оны 12 сарын 31-ны өдрөөс өмнө биелүүлэх шаардлагатай.
3. Хуулийн шинэчлэл нь банкны өр төлбөр барагдуулах дарааллыг илүү тодорхой болгосноор банкыг татан буугдах тохиолдолд харилцагчидын эрх ашгийг хамгаалах нөхцөлийг оруулж өгсөн. Хадгаламжийн данс эзэмшигч иргэд болон өрхүүд нь татан буугдсан банкнаас аж ахуйн нэгжээс түрүүлж мөнгөө авах эрхтэй болж байгаа.
4. Шинэ хуулиар илүү нарийвчлан авч үзнэ. “Банкны салбарын тогтвортой байдлыг хангах тухай” хуулийн, банкны салбарын нийт активын 5%-иас дээш хувийг эзэлдэг бол системийн нөлөө бүхий банк гэж үзэж байна. Банкны хөрөнгө нь банкны системд эзэлж буй хувиар нөлөө бүхий банкныг тогтоодог байсан бол шинэ хуулиар нөлөө бүхий банкныг тодорхойлохдоо хөрөнгө, өр төлбөрийн хэмжээ, төлбөрийн систем дэх гүйлгээний нийт дүнд эзлэх хувь, банкны үндсэн үйл ажиллагаа, санхүүгийн тогтолцоо дахь хамаарал зэрэг шалгуурыг нэгэн зэрэг баримтлан банкны тогтолцоонд нөлөөтэй гэж Монголбанкнаас тогтоосон банкныг системийн нөлөө бүхий банк гэж үзнэ.

Ковид-19 нөлөөлөл

Банк нь Ковид-19 цар тахлын хөл хориотой холбоотой өөрчлөлтийн нөлөөллийг 2020 оны 12 сарын 31-ны өдрөөс хойших байдлаар авч үзсэн бөгөөд энэ жилийн санхүүгийн тайланг бэлдэхэд авч үзсэн нягтлан бодох бүртгэлийн гол үнэлэмж, тооцоолол, төсөөллүүд нь зохимжтой байна гэж дүгнэсэн. Хэрэгжүүлсэн нягтлан бодох бүртгэлийн гол үнэлэмж, тооцоолол, төсөөллүүдийг тодруулга 3-аас харна уу. Тайлагналын өдрийн байдлаар, Ковид-19-ийн хөл хориог засгийн газар цуцалсан тул банкны үйл ажиллагаа хэвийн явагдаж байна.

Удирдлага нь тайлангийн өдрөөс хойш санхүүгийн тайланд нөлөө үзүүлэх өөр бусад үйл явдал гараагүй гэж үзэж байна.

38. МОНГОЛ ХЭЛ ДЭЭРХ ОРЧУУЛГА

Эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг Англи хэл дээр мөн бэлтгэсэн болно. Монгол, Англи хувиудын хооронд утга, агуулгын зөрүү гарах тохиолдолд Англи хувийг дагана.